

Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό
Ίδρυμα Ηπείρου
Τμήμα Λογιστικής

ΤΕΙ ΗΠΕΙΡΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ
ΚΑΙ ΠΑΡΑΜΟΡΦΩΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ»**

ΤΩΝ

ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΟΥ ΣΩΤΗΡΗ

ΣΩΤΗΡΙΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ

ΨΥΧΟΓΙΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ: ΜΗΛΙΤΣΟΠΟΥΛΟΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ

ΠΡΕΒΕΖΑ 2013

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	7
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	9

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο Δημιουργική Λογιστική

1.1 Έννοια Δημιουργικής Λογιστικής - Εννοιολογική προσέγγιση.....	13
1.2 Γενικά.....	16
1.3 Αρνητική και Θετική Θεώρηση της Δημιουργικής Λογιστικής.....	17

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο Κίνητρα Διαχείρισης των Κερδών

2.1 Γενικά.....	20
2.2 Κίνητρα που συνδέονται με την Κεφαλαιαγορά.....	23
2.3 Κίνητρα που σχετίζονται με την εσωτερική κατάσταση της επιχείρησης.....	24
2.4 Κίνητρα που συνδέονται με την καλή εικόνα της επιχείρησης.....	26
2.5 Κίνητρα που σχετίζονται με το Νομοθετικό και Ρυθμιστικό Περιβάλλον.....	27

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο Δημιουργική Λογιστική και Χειραγώγηση των Κερδών (Earning Management)

3.1 Η Εξομάλυνση των κερδών.....	28
3.2 Big Bath.....	30
3.3 Earning Management και Μερισματική Πολιτική.....	31
3.4 Χειραγώγηση των κερδών ως χειραγώγηση των δεδουλευμένων (earnings management as accrual management).....	32

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο Κίνητρα Παραποίησης Οικονομικών Καταστάσεων

4.1 Συνθήκες που επικρατούν στον κλάδο.....	34
4.2 Δανεισμός από τράπεζες.....	35
4.3 Άντληση Κεφαλαίων από τα Χρηματιστήρια.....	35
4.4 Φοροδιαφυγή.....	36
4.5 Συγχωνεύσεις και Εξαγορές.....	36
4.6 Μέτοχοι και μερισματική πολιτική επιχείρησης.....	36

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο Τρόποι – Τεχνικές Αλλοίωσης των Λογιστικών

Αποτελεσμάτων

5.1 Γενικά - List Of Accounting Red Flags.....	38
5.2 Τεχνική “Cookie Jar Reserve”.....	39
5.3 Τεχνική “Throw out a Problem Child”.....	40
5.3.1 Πώληση της Θυγατρικής.....	40
5.3.2 Δημιουργία Φορέα ειδικού σκοπού.....	40
5.3.3 Απόσχιση της Θυγατρικής (spin off).....	40
5.4 Τεχνική “Big bet on the future”.....	41
5.5 Τεχνική “Flushing” του Επενδυτικού Χαρτοφυλακίου.....	41
5.6 Τεχνική Αλλαγής στα GAAP.....	43
5.7 Τεχνική Πώλησης και Επανεκμίσθωσης (sale & leaseback).....	44
5.8 Τεχνική πρόωρης αποπληρωμής των χρεών.....	45
5.9 Τεχνική Χρήσης Παραγώγων.....	46
5.10 Τεχνική “Shrink The Ship”.....	47
5.11 Κατάταξη λειτουργικών έναντι μη λειτουργικών κερδών.....	48
5.12 Απόσβεση, υποτίμηση και εξάντληση.....	49

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο Πρακτικές Παραποίησης Οικονομικών Καταστάσεων

6.1 Εισαγωγή.....	51
6.2 Πυλώνες Παραποίησης Οικονομικών Καταστάσεων.....	52
6.3 Τεχνικές ή Λογιστικοί Χειρισμοί Ωραιοποίησης των Οικονομικών Καταστάσεων.....	55
6.3.1 Εισαγωγή.....	55
6.3.2 Δημιουργικός Χειρισμός στην Αναγνώριση Εσόδων.....	56
6.3.3 Δημιουργικός Χειρισμός Πάγιων Περιουσιακών Στοιχείων.....	61
6.3.3.1 Υλικά ή Ενσώματα Πάγια.....	63
6.3.3.2 Πάγια υπό κατασκευή.....	63
6.3.3.3 Ασώματες Ακινήτοποιήσεις και Έξοδα Πολυετούς Απόσβεσης..	63
6.3.3.4 Μεταφορά Τόκων στο Κόστος Προϊόντος αντί του Κόστος Περιόδου.....	64
6.3.3.5 Συμμετοχές (χρεόγραφα για μακροπρόθεσμη τοποθέτηση).....	65
6.3.3.6 Μακροπρόθεσμες Απαιτήσεις.....	65
6.3.3.7 Άυλα ή Ασώματα Πάγια.....	66
6.3.3.8 Κεφαλαιοποίηση Λειτουργικών εξόδων.....	66
6.3.4 Δημιουργικός Χειρισμός Προβλέψεων.....	67
6.3.5 Δημιουργικός Χειρισμός Αναβαλλόμενης Φορολογίας.....	70
6.3.6 Δημιουργικός Χειρισμός Κυκλοφορούντος Ενεργητικού.....	72
6.3.6.1 Εμπορεύματα ή Έτοιμα προϊόντα.....	72
6.3.6.2 Πελάτες – Απαιτήσεις – Γραμμάτια Εισπρακτέα.....	74
6.3.6.3 Χρεόγραφα (τίτλοι για βραχυπρόθεσμη τοποθέτηση).....	76
6.3.7 Λογιστική Hollywood (Hollywood Accounting).....	77

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο Συνέπειες της Δημιουργικής Λογιστικής

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8^ο Παράδειγμα Χειραγώγησης των Αποτελεσμάτων

8.1 Το Παράδειγμα της Enron.....	81
8.2 Η θεωρία της Αντιπροσώπευσης.....	84
8.3 Δικαιώματα Προαίρεσης.....	86
8.4 Ηθική Προσέγγιση.....	88

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9^ο Η συνεισφορά των Ελεγκτών στην αξιοπιστία των Οικονομικών Καταστάσεων

9.1 Σχέση μεταξύ Λογιστικής και Ελέγχου.....	90
9.2 Ιστορική αναδρομή.....	91
9.3 Η Κριτική ικανότητα του Ελεγκτή.....	92
9.4 Εκτίμηση των κινδύνων από τους Ελεγκτές (Risk Assessment).....	93
9.5 Τα Αναδιατυπωμένα ή Αναθεωρημένα Ελεγκτικά Πρότυπα της I.F.A.C.....	97

ΕΠΙΛΟΓΟΣ	99
-----------------	----

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	100
---------------------	-----

ΑΡΘΟΓΡΑΦΙΑ	102
-------------------	-----

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ	103
---------------------------	-----

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η Λογιστική (αγγλικά: Accounting) είναι κλάδος της Μαθηματικής επιστήμης που κύριο αντικείμενό της είναι η μελέτη της οικονομικής πορείας μιας δραστηριότητας, που μπορεί αυτή να είναι είτε ατομική, είτε εταιρική μέχρι και διαχείριση δημόσιων υπηρεσιών. Ακολουθώντας στην αρχή μια συστηματική κατάταξη των διαφόρων λογαριασμών π.χ. παραγωγής, ανταλλαγής και κατανάλωσης, δια της ακολουθούμενης στη συνέχεια ανάλυσης και σύνθεσης αυτών επιτυγχάνεται ο ακριβής προσδιορισμός της οικονομικής πραγματικότητας και της πορείας μιας συγκεκριμένης οικονομικής δραστηριότητας.

Βάση της παραπάνω μελέτης είναι ο λογαριασμός. Με την εξέλιξη των οικονομικών σχέσεων που συνεχώς γίνονται πιο περίπλοκοι και η λογιστική συνεχώς τελειοποιείται. Κύρια μέθοδος σήμερα της λογιστικής είναι η διπλογραφική σε αντίθεση της απλογραφικής που ακολουθούταν παλαιότερα. Η διπλογραφική μέθοδος δεν περιορίζεται μόνο στην απλή καταγραφή - καταχώρηση αλλά και στη συστηματική παρακολούθηση δια δεύτερου λογαριασμού όπου και κατοπτρίζεται ο αντίκτυπος που έχει ο πρώτος στη θέση της οικονομικής δραστηριότητας ακόμα και σε συγκεκριμένο χρόνο.

Η Λογιστική συστηματικά καταγράφει και ποσοτικοποιεί όλα τα μεγέθη μίας επιχείρησης ή επιχειρηματικής μονάδας σε χρηματικές μονάδες. Η λογιστική επιστήμη χωρίζεται σε διάφορες κατηγορίες ανάλογα με το σκοπό και τις πληροφοριακές ανάγκες ποιών ομάδων ενδιαφερομένων εξυπηρετεί.

Μια πρώτη διάκριση γίνεται σε:

- Χρηματοοικονομική Λογιστική
- Διοικητική Λογιστική

Η πρώτη αυτή γενική διάκριση γίνεται με βασικό κριτήριο την εσωστρέφεια ή την εξωστρέφεια των πληροφοριών. Έτσι, η Χρηματοοικονομική Λογιστική εξυπηρετεί τις πληροφοριακές ανάγκες των τρίτων, έξω από την επιχείρηση, ενώ η Διοικητική τις πληροφοριακές ανάγκες μέσα στην επιχείρηση. Στον ευρύτερο κλάδο της Διοικητικής Λογιστικής υπάγεται και η Λογιστική Κόστους (ή Κοστολόγηση ή Αναλυτική Λογιστική).

Στον τομέα της Χρηματοοικονομικής Λογιστικής έχει αναπτυχθεί τα τελευταία χρόνια ο όρος **Δημιουργική Λογιστική** (αγγλικά: Creative Accounting) που έχει να κάνει με αντενδεικνυόμενους από τα ΔΠΧΠ (Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης) λογιστικούς χειρισμούς (αποκαλούμενα "λογιστικά τρικ") με σκοπό την απόκρυψη πληροφοριών ή την παραπληροφόρηση των τρίτων για την οικονομική πορεία της εταιρίας, ή ακόμα και ενός Κράτους.

Οι πιο γνωστές ομάδες ενδιαφερομένων είναι οι:

- Φορείς της Επιχείρησης
- Πιστωτές
- Μελλοντικοί Επενδυτές
- Οικονομικές Υπηρεσίες του Κράτους
- Εργαζόμενοι στις Επιχειρήσεις
- Ανταγωνιστές
- Πελάτες, Καταναλωτές, Οικολόγοι κ.α.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Δημιουργική Λογιστική (creative accounting) αποτελεί ένα φαινόμενο που παίρνει μεγάλες διαστάσεις τα τελευταία χρόνια σε παγκόσμιο επίπεδο και εξελίσσεται σε σοβαρή απειλή για τις εταιρείες. Η παραποίηση οικονομικών καταστάσεων και η διαχείριση των εσόδων και κερδών μιας επιχείρησης αποτελούν τις κύριες εκφάνσεις του φαινομένου και έχουν προσελκύσει έντονα το ενδιαφέρον του επενδυτικού κοινού, των χρηματοοικονομικών αναλυτών και άλλων επιστημόνων του οικονομικού τομέα. Μάλιστα, παγκοσμίως υπάρχουν πολλά παραδείγματα εμφάνισης του φαινομένου το οποίο, σε πολλές περιπτώσεις δε, δεν έχει εντοπιστεί ακόμη.

Η Δημιουργική Λογιστική προκαλεί ουσιαστικά μια διαστρεβλωμένη κατάσταση σε επίπεδο επιχείρησης με αντίκτυπο στη κοινωνία σε πολιτικό και οικονομικό επίπεδο. Η εφαρμογή της μέσω αθέμιτων αλλά και θεμιτών μεθόδων εντοπίζεται στις δημοσιευμένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις των επιχειρήσεων, που σκοπό έχουν να απεικονίσουν με ορθότητα τα αποτελέσματα των επιχειρήσεων αυτών και να παρέχουν πληροφόρηση στους επενδυτές και γενικότερα σε όλους τους παράγοντες της αγοράς.

Τα μεγάλα εταιρικά σκάνδαλα που έχουν εμφανιστεί τις τελευταίες δεκαετίες στην παγκοσμιοποιημένη οικονομία, έχουν έλθει να προσθέσουν μια νέα μορφή κινδύνου στο χρηματοοικονομικό σύστημα: την παραποίηση λογιστικών καταστάσεων. Το έντονα ανταγωνιστικό οικονομικό περιβάλλον σε συνδυασμό με τις πιέσεις που υφίστανται τα διοικητικά στελέχη των επιχειρήσεων να πετύχουν όλο και μεγαλύτερους στόχους ωθεί πολλές φορές στην αλλοίωση των λογιστικών

καταστάσεων. Η παραποίηση λογιστικών καταστάσεων έχει κλονίσει την εμπιστοσύνη όλων των εμπλεκομένων φορέων στη λειτουργία της αγοράς στις ΗΠΑ κυρίως, αλλά και στην Ευρώπη.

Μεγάλα εταιρικά σκάνδαλα όπως Lucent, Xerox, Enron, Global Crossing, WorldCom, κόστισαν σε επενδυτές, πιστωτές, εργαζόμενους κ.ά. πάνω από 500 δισ. δολ. κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών.

Ο Ian Griffiths (1981) στη λεγόμενη βίβλο του επιχειρηματικού κόσμου αναφέρει ότι η «Δημιουργική Λογιστική είναι το μεγαλύτερο κόλπο μετά το Δούρειο Ίππο»¹. Σε έρευνα του Berry et al. όπου εξετάζουν ποιες πληροφορίες ενδιαφέρουν τους τραπεζίτες να έχουν, ανεξάρτητα από το μέγεθος της εταιρείας, προκειμένου να αποφασίσουν για τη χορήγηση ενός δανείου ή όχι, το 91% απάντησε ότι μια από τις σημαντικότερες πληροφορίες είναι η ελεγκτική αναφορά την οποία μελετούν, μάλιστα, με ιδιαίτερη προσοχή.

Τα μεγάλα ωστόσο, εταιρικά σκάνδαλα έδειξαν ότι στην αλλοίωση των λογιστικών καταστάσεων δεν εμπλέκονται μόνο τα στελέχη διαφορετικού επιπέδου ιεραρχίας μέσα στην επιχείρηση και συνεργαζόμενοι χρηματοπιστωτικοί οίκοι, αλλά και οι ίδιες οι εταιρείες ελεγκτών όπου με τα λάθη και τις παραλήψεις δεν αξιολογούν πολλές φορές αποτελεσματικά την ακρίβεια και την καθαρότητα των λογιστικών καταστάσεων

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το τελευταίο μεγάλο εταιρικό σκάνδαλό του ιταλικού ομίλου τροφίμων «Parmalat»² που παρουσιάζοντας ψευδή συμφωνία με αξιωματούχο της Bank of America

---

¹ Καραμάνης Κωνσταντίνος (2008), «Σύγχρονη ελεγκτική: θεωρία και πρακτική σύμφωνα με τα διεθνή ελεγκτικά πρότυπα », εκδόσεις Ο.Π.Α.

² Γαγάνης Χρυσοβαλάντης – Ζοπουνίδης Κώστας «Αναγνώριση Παραποιημένων Λογιστικών Καταστάσεων», εκδόσεις Κλειδάριθμος, Αθήνα (2009)

Corp. ανέβασε σε επτά μήνες την τιμή της μετοχής περισσότερο από τα 2/3 της συνολικής χρηματιστηριακής αξίας της, σε 1,35 δισ. δολ.

Στην Ελλάδα, έχουν εμφανιστεί περιπτώσεις παραπλάνησης του επενδυτικού κοινού μέσω δημοσίευσης ανακριβών στοιχείων από εταιρίες εισηγμένες στο Χ.Α.Α. Ήδη όμως έχει αρχίσει εκτεταμένη συζήτηση για το θέμα αυτό και τις σχέσεις του φαινομένου αυτού με τις εξελίξεις στη χρηματιστηριακή αγορά. Πρέπει να σημειωθεί ότι στην Ελλάδα οι ως σήμερα γνωστές παραποιήσεις είχαν στόχο κυρίως τη μείωση των κερδών και της αντίστοιχης φορολογίας, μέσω διόγκωσης των εξόδων. Με την είσοδο όμως πολλών επιχειρήσεων στο Χρηματιστήριο, η προσπάθειά τους εστιάζει στην αύξηση των εσόδων και στην ταχεία ανάπτυξή τους, η οποία θα έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση των κερδών.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Στο πρώτο μέρος που περιλαμβάνει επτά κεφάλαια παρατίθεται το θεωρητικό υπόβαθρο της διατριβής. Αρχικά, παρουσιάζεται το εννοιολογικό πλαίσιο μέσα στο οποίο εντάσσεται η δημιουργική λογιστική και ειδικότερα το earnings management ως κύρια έκφρασή της. Κατόπιν γίνεται αναφορά στις κατηγοριοποιήσεις του earnings management καθώς και στη σχέση τους με τη δημιουργική λογιστική. Ακολουθεί η παρουσίαση μιας δέσμης κινήτρων που υποστηρίζεται ότι ωθούν τις διοικήσεις των εταιρειών σε πρακτικές χειραγώγησης των αποτελεσμάτων και στη συνέχεια παρουσιάζονται τρόποι αλλοίωσης των οικονομικών καταστάσεων καθώς και τεχνικές αλλοίωσης των λογιστικών καταστάσεων. Ακόμη βλέπουμε τα κίνητρα που οδηγούν στην παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων τα οποία προέρχονται τόσο από το εσωτερικό περιβάλλον της επιχείρησης όπως η διοίκηση της εταιρείας αλλά και όσο από το εξωτερικό περιβάλλον της και αφορούν τις συνθήκες που επικρατούν στον κλάδο της, καθώς επίσης και το ευρύτερο οικονομικό, φορολογικό και κοινωνικοπολιτικό περιβάλλον. Τέλος αναφέρονται οι συνέπειες της δημιουργικής λογιστικής και η σχέση με τους επενδυτές της εταιρείας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο Δημιουργική Λογιστική

1.1 Έννοια Δημιουργικής Λογιστικής - Εννοιολογική Προσέγγιση

Η Δημιουργική Λογιστική αποτελεί μια νέα μορφή κινδύνου στην παγκοσμιοποιημένη οικονομία και το χρηματοοικονομικό σύστημα. Αποτελεί αναμφισβήτητα ένα σύγχρονο πρόβλημα παρόλο που τις ρίζες του τις συναντάμε αρκετές δεκαετίες πριν, στα 1920, όπως αναφέρει σε άρθρο του ο Baralexis³ (2004). Ειδικοί και ακαδημαϊκοί έχουν διατυπώσει διαφορετικούς ορισμούς για το εξεταζόμενο φαινόμενο τοποθετώντας όμως το ζήτημα στην ίδια βάση. Σύμφωνα με αυτή, δημιουργική λογιστική (creative accounting) είναι η διαδικασία κατά την οποία οι αδυναμίες των γενικών λογιστικών αρχών και των νόμων αξιοποιούνται ή ακόμη και παραβιάζονται με τέτοιο τρόπο ώστε η παρουσίαση των οικονομικών καταστάσεων να είναι σύμφωνη με τα συμφέροντα της επιχείρησης και όχι όπως κανονικά θα έπρεπε να είναι. Με άλλα λόγια, τα στελέχη των επιχειρήσεων χρησιμοποιούν τα κενά της λογιστικής νομοθεσίας ώστε να «μαγειρέψουν τα βιβλία» και να εμφανίζουν αυτά που εκείνοι θέλουν να εμφανίζουν.

---

³ Baralexis Spyros (2004), "Creative accounting in small advancing countries: The Greek case", *Managerial Auditing Journal*, Vol.19, No.3, pp.440-461

Αξίζει να σημειώσουμε και τις δηλώσεις ότι η δημιουργική λογιστική συνδέεται απ' ευθείας με τον χειρισμό λογιστικών προτύπων. Ειδικότερα, οι Amat , Blake και Oliveras⁴ (1999) προσθέτουν ότι η διάδοση της Δημιουργικής Λογιστικής είναι ιδιαίτερος αξιοσημείωτη στο Ηνωμένο Βασίλειο σε σύγκριση με:

α) Τις χώρες της ηπειρωτικής Ευρώπης όπως η Γαλλία, Γερμανία ή Ισπανία όπου η παράδοση του Ρωμαϊκού Δικαίου υπάρχει ισχυρά και οι λογιστικοί κανόνες δεν επιτρέπουν ελαστικότητα η οποία καθιστά ικανό τον λογιστή να κάνει επιλογές που τον ευνοούν.

β) Τις Η.Π.Α., όπου η παράδοση άγραφων νόμων (εθιμικού δικαίου) υπάρχει όπως στο Ηνωμένο Βασίλειο, αλλά ο υψηλός κίνδυνος και το υψηλό κόστος ενδεχόμενου δικαστικού αγώνα έχουν οδηγήσει το λογιστικό επάγγελμα στην διαμόρφωση συμπεφωνημένων, πολύ λεπτομερών διαδικασιών οι οποίες αποτελούν βάση για τυχόν δίκη. Αντιθέτως ο κίνδυνος δικαστικού αγώνα για τέτοιες περιπτώσεις είναι πολύ μικρότερος στο Ενωμένο Βασίλειο.

Σε αυτό το σημείο πρέπει να λεχθεί πως στην πραγματικότητα υπάρχει μακρόχρονη προϊστορία στο Ενωμένο Βασίλειο, την πρώτη χώρα ουσιαστικά που εγκαθίδρυσε επαγγελματικό λογιστικό σύστημα με σύγχρονη οργάνωση, στην χρήση λογιστικών προτύπων προς ευνοϊκότερη τακτοποίηση των λογαριασμών των εταιριών. Υπάρχουν, όμως, άφθονες εναλλακτικές επιλογές που είναι διαθέσιμες από τα τρέχοντα λογιστικά πρότυπα, οι οποίες αφήνουν στους διευθυντές των εταιριών περισσότερο απ' όσο θα έπρεπε χώρο ελιγμών ο οποίος οδηγεί

---

⁴ Amat, O., Blake J. and Oliveras E (1999), "The struggle against creative accounting: 'true and far view' part of the problem or part of the solution?" UPF Economics Working Paper 363, Department of Economics and Business, University Pompeu Fabra

αναπόφευκτα σε εκείνες τις μεθόδους οι οποίες είναι οι πλέον ευνοϊκές για τις εταιρείες. Αυτό πάλι, μπορεί να ανοίγει παράθυρα για κακή χρήση των προτύπων.

Επομένως, καθώς η Δημιουργική Λογιστική συνίσταται στη σκόπιμη αποφυγή υφιστάμενων κανονισμών ή τη σκόπιμη εκμετάλλευση της έλλειψης κανονισμών για την επίτευξη συγκεκριμένου επιθυμητού αποτελέσματος, μπορούμε να διακρίνουμε δύο είδη δημιουργικής λογιστικής: την αθέμιτη και την θεμιτή. Σύμφωνα με τον Baralexis (2004) οι δύο αυτές πρακτικές μπορούν να εξασκούνται από τις επιχειρήσεις ταυτόχρονα. Η πρώτη εκμεταλλεύεται τα κενά στους λογιστικούς κανόνες και νόμους για να παραποιήσει το παρουσιαζόμενο από την οικονομική μονάδα αποτέλεσμα, ενώ η δεύτερη καταστρατηγεί και παραβιάζει τους νόμους αυτούς, στρεβλώνει τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις, παραπληροφορεί και παραπλανεί το επενδυτικό κοινό και στοχεύει στη μείωση του αποτελέσματος.

Επίσης αν και έχει τις ρίζες της αρκετές δεκαετίες πριν, μόνο τα τελευταία χρόνια απασχολεί έντονα την ακαδημαϊκή κοινότητα αλλά και τους επαγγελματίες της αγοράς, επενδυτές, ρυθμιστικές αρχές κ.α. Είναι «νωπές» ακόμη οι μνήμες από την κατάρρευση της εταιρείας Enron και τα υπόλοιπα σκάνδαλα στον τομέα της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης, που είχαν ως αποτέλεσμα να κλονισθεί παγκοσμίως η εμπιστοσύνη των επενδυτών στις κεφαλαιαγορές, αλλά και η αξιοπιστία του κλάδου των ορκωτών ελεγκτών λογιστών. Αν και δεν υπάρχει πλήρης συμφωνία των ειδικών ως προς το τι συνιστά «δημιουργική λογιστική» οι περισσότερες απόψεις συγκλίνουν στο ότι πρόκειται για την διαδικασία υιοθέτησης λογιστικών πρακτικών που μπορεί να ακολουθούν μπορεί και όχι τους εκάστοτε λογιστικούς κανόνες αλλά σίγουρα αποκλίνουν από το πνεύμα και την ουσία αυτών. Πεδίο εφαρμογής της δημιουργικής λογιστικής αποτελεί το περιεχόμενο όλων των οικονομικών καταστάσεων:

(α) ισολογισμού

(β) κατάστασης λογαριασμού αποτελεσμάτων

(γ) κατάστασης μεταβολών των ίδιων κεφαλαίων

(δ) κατάστασης ταμειακών ροών

(ε) σημειώσεων που περιλαμβάνουν περίληψη των σημαντικών λογιστικών πολιτικών και άλλες επεξηγηματικές σημειώσεις, αφηγηματικές περιγραφές ή αναλύσεις των στοιχείων που γνωστοποιούνται στις καταστάσεις αυτές, καθώς και πληροφορίες για στοιχεία που δεν πληρούν τις προϋποθέσεις για αναγνώριση στις καταστάσεις.

Σε αυτό το σημείο πρέπει να διαχωριστεί η έννοια της δημιουργικής λογιστικής από την έννοια της απάτης. Στο Διεθνές Ελεγκτικό Πρότυπο 240, σύμφωνα με τον Καζαντζή⁵ (2006), ο όρος «απάτη» (fraud) αποδίδεται με τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

- Νόθευση ή αλλοίωση των καταχωρήσεων ή των αποδεικτικών στοιχείων.
- Αλλοιωμένη παρουσίαση των στοιχείων του ενεργητικού της επιχείρησης.
- Απόκρυψη ή παράλειψη αποτελεσμάτων συναλλαγών από λογιστικές εγγραφές ή παραστατικά.
- Καταχώριση συναλλαγών άνευ ουσίας («εικονικές συναλλαγές»).
- Καταχρηστική εφαρμογή των λογιστικών αρχών και προτύπων.

Στο ίδιο ελεγκτικό πρότυπο, ο όρος «σφάλμα» (error) αναφέρεται σε ακούσια,

μη εσκεμμένα λάθη στις οικονομικές καταστάσεις όπως:

- Αριθμητικά λάθη του προσωπικού του λογιστηρίου σε καταχωρήσεις και

---

⁵ Καζαντζής Χρήστος (2006), «Ελεγκτική και εσωτερικός έλεγχος», Εκδόσεις Business Plus A.E.

αποδεικτικά στοιχεία.

- Αβλεψίες ή παρερμηνείες γεγονότων.
- Μη σωστή εφαρμογή των αρχών και προτύπων της λογιστικής.

Επίσης ο Καζαντζής (2006) προσφέρει στην εννοιολογική προσέγγιση της δημιουργικής λογιστικής ορίζοντάς την ως την προσπάθεια της διοίκησης να αυξήσει ή να μειώσει τα οικονομικά αποτελέσματα της επιχείρησης κατά βούληση.

1.2 Γενικά

Γεγονός αποτελεί ότι η Δημιουργική Λογιστική άρχισε να απασχολεί τις διάφορες ομάδες χρηστών των οικονομικών καταστάσεων τα τελευταία χρόνια χωρίς να είναι γνωστό ωστόσο το πότε ακριβώς ξεκίνησε. Πάντως σήμερα η έννοια της Δημιουργικής Λογιστικής έχει προβληματίσει το σύνολο των οικονομούντων ατόμων, όπως μέτοχοι, επενδυτές, πιστωτές, κυβερνήσεις. Αν και δεν υπάρχει πλήρης συμφωνία των ειδικών ως προς το τι συνιστά «δημιουργική λογιστική» οι περισσότερες απόψεις συγκλίνουν στο ότι πρόκειται για τη διαδικασία υιοθέτησης λογιστικών πρακτικών που μπορεί να ακολουθούν μπορεί και όχι τους εκάστοτε λογιστικούς κανόνες αλλά σίγουρα αποκλίνουν από το πνεύμα και την ουσία αυτών. Κάποιες ευνοϊκές συνθήκες επέτρεψαν να ικανοποιηθεί η ανάγκη της δημιουργίας καλής φήμης των οικονομικών μονάδων σε ένα ολοένα πιο ανταγωνιστικό και σκληρό οικονομικό περιβάλλον. Η φιλοδοξία του να κάνεις πιο ελκυστικό το αποτέλεσμα ή το αντίθετο είναι πολύ παλιά και μας παραπέμπει 500 χρόνια πίσω. Ο Luca Pacioli, ο ιδρυτής της λογιστικής, συνέταξε το πρώτο εγχειρίδιο της λογιστικής, γνωστό ως *De Arithmetica*, που περιείχε πρακτικές δημιουργικής λογιστικής. Στο πλαίσιο της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης στις ημέρες μας, η δημιουργική λογιστική θα πρέπει να αναφέρεται πιο

συχνά ως ένα πεδίο από όπου αναμένεται είτε να προσφέρει ζωντανά λύσεις ή να κατηγορηθεί για όλες τις αρνητικές εξελίξεις.

1.3 Αρνητική και Θετική Θεώρηση της Δημιουργικής Λογιστικής

Σε γενικές γραμμές, η δημιουργική λογιστική έχει χαρακτηριστεί ως αρνητική δημιουργία, με σκοπό την κατάρτιση οικονομικών καταστάσεων που θα ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις των διαχειριστών σχετικά με την οικονομική θέση και την απόδοση της οικονομικής μονάδας. Ως εκ τούτου, οι οικονομικές καταστάσεις αποτελούν μάλλον μια διαστρέβλωση των επιδόσεων της εταιρίας, παρά μια αληθινή αναφορά. Ωστόσο, η αρνητική θεώρησή της δεν αποκλείει και μια θετική θεώρηση η οποία αναγνωρίζει τη δημιουργική λογιστική ως ένα εργαλείο καινοτομίας που οδηγεί στην επιλογή της καλύτερης εναλλακτικής για να παρουσιάσει τις οικονομικές πληροφορίες.

Δεξιότητες λογιστές μπορούν να χρησιμοποιούν ανάλογα με το συμφέρον των εταιρειών τους τους αριθμοδείκτες-κλειδιά, που χρησιμεύουν για την ανάλυση της αγοράς και ως εκ τούτου, να μεγιστοποιούν τα αναφερόμενα/δημοσιευόμενα κέρδη ή να ελαχιστοποιούν τις αναφερόμενες ζημιές, να χρηματοδοτούνται οι εταιρίες τους ενώ διαφορετικά δεν μπορούσαν να το πετύχουν αυτό, να βελτιώσουν την απόδοση της διοίκησης, να επιτύχουν με ευκολία τον δανεισμό, να συγκαλύπτουν χρηματοπιστωτικούς κινδύνους και να διαφεύγουν του ελέγχου των μετοχών, κ.ο.κ. Η τεχνική που κάθε φορά υιοθετείται στα πλαίσια της Δημιουργικής Λογιστικής, συνίσταται στην πραγματοποίηση κερδών ή ζημιών, ανάλογα με το ενδιαφέρον που κάθε φορά διαμορφώνεται. Διαφορετικές λογιστικές πολιτικές οδηγούν σε

διαφορετικά αποτελέσματα. Σύμφωνα με το IFRS 1⁶ θεωρείται ότι πρέπει να υιοθετούνται πολιτικές που είναι σε θέση να προσφέρουν:

1. Σημαντικές πληροφορίες για επαγγελματικές αποφάσεις

2. Αξιόπιστες πληροφορίες ικανές να:

α. διατυπώνουν δίκαια, σωστά και με ειλικρίνεια τις συναλλαγές και τα γεγονότα.

β. αντανακλούν την οικονομική ουσία των συναλλαγών και των γεγονότων.

γ. παρουσιάζουν αμεροληψία ως προς όλους τους τύπους χρηστών.

δ. εμποδίζουν την υπερτίμηση του αποτελέσματος.

ε. είναι πλήρεις.

Ένας από τους στόχους της δημιουργικής λογιστικής είναι η εξομάλυνση των κερδών. Αυτή συνίσταται στη σκόπιμη χρήση λογιστικών πολιτικών που αποσκοπούν σε μια χρονολογική σειρά καθαρών εσόδων, με χαμηλές διακυμάνσεις προκειμένου να αποφευχθεί η αρνητική έκθεση προς τους μετόχους. Η μείωση των διακυμάνσεων των κερδών από τη μία περίοδο στην άλλη και άλλες παρόμοιες πολιτικές τα τελευταία χρόνια οδήγησαν την δημιουργική λογιστική να σχετίζεται άμεσα με την απάτη. Τόσο η δημιουργική λογιστική όσο και η απάτη δίνουν το παρόν σε εταιρίες με οικονομικές δυσκολίες. Ωστόσο είναι κρίσιμο να διαχωρίσουμε τη σχέση μεταξύ τους, καθώς η δημιουργική λογιστική αντιπροσωπεύει τη χειραγώγηση των λογαριασμών σύμφωνα με τους νόμους, ενώ οι

---

⁶ Rezaee Z. (2005), "Causes, consequences and deterrence of financial statement fraud", *Critical Perspectives on Accounting*, Vol.16, No.3, pp.277-298

τεχνικές που χρησιμοποιούνται στις απάτες παραβαίνουν το νόμο. Κατά συνέπεια, ακόμη και αν η δημιουργική χρήση της λογιστικής δεν είναι παράνομη πράξη, ωστόσο μπορεί να καταστεί ανήθικη καθώς οι διαχειριστές σε οικονομικές δυσκολίες αναζητούν λύσεις χωρίς να δίνουν σημασία στο αν η πρακτική αυτή αποτελεί ανήθικη πράξη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο Κίνητρα Διαχείρισης των Κερδών

2.1 Γενικά

Τα εταιρικά κέρδη, όπως αποκαλούνται ορισμένες φορές «σημείο κλειδί», είναι σίγουρα το πιο αξιοπρόσεκτο μέγεθος στις οικονομικές καταστάσεις των επιχειρήσεων. Καταδεικνύουν το βαθμό στον οποίο μια επιχείρηση έχει αναμιχθεί με προσθετικές της αξίας της δραστηριότητες

και δίνουν το στίγμα που εξυπηρετεί την απευθείας ανακατανομή πόρων στις κεφαλαιαγορές. Στην πραγματικότητα άλλωστε η θεωρητική αξία της μετοχής μιας εταιρείας δεν είναι παρά η παρούσα αξία των μελλοντικών κερδών. Αυξανόμενα κέρδη αντιπροσωπεύουν αύξηση στην εταιρική αξία ενώ μειούμενα κέρδη σηματοδοτούν μείωση της εταιρικής αξίας. Δεδομένης της σημασίας των κερδών δεν είναι περίεργο το ενδιαφέρον που εκδηλώνεται από τις διοικήσεις των εταιρειών σχετικά με το πως δημοσιοποιούνται. Για αυτό άλλωστε σε όλες τις εταιρείες οι υπεύθυνοι λογιστηρίων ενδιαφέρονται πρωτίστως για τις επιπτώσεις των λογιστικών τους μεθόδων στην εικόνα της επιχείρησης. Είναι δε τόσο μεγάλη η έμφαση που δίνεται ώστε όπως προκύπτει από μια πολύ ενδιαφέρουσα έρευνα που διεξήχθη στις ΗΠΑ (Graham et. al. 2005) και απευθύνθηκε σε περισσότερους από 400 managers με σκοπό να καταγραφούν οι κυριότεροι παράγοντες που καθοδηγούν τις αποφάσεις για την χρηματοοικονομική πληροφόρηση (financial disclosure), το 78% των συμμετεχόντων παραδέχθηκε ότι θα θυσιάζαν ακόμη και την μακροπρόθεσμη ευημερία της επιχείρησης τους προκειμένου να μην αλλοιώσουν ή διαταράξουν την εικόνα και την τάση των αποτελεσμάτων. Γίνεται έτσι σαφές πως οι σημερινοί managers μέσα σε όλα αυτά που μαθαίνουν πρέπει να συμπεριλάβουν και την εκμάθηση της μεθοδολογίας διαχείρισης των κερδών (earnings management).

Έχουν δοθεί αρκετοί ορισμοί για το τι είναι διαχείριση των κερδών (earnings management). Δύο παρόμοιοι ορισμοί που είναι και οι επικρατέστεροι προέρχονται από τον ακαδημαϊκό χώρο: Η Shipper⁷(1989) αναφέρει πως διαχείριση των κερδών είναι **«η επί σκοπού παρέμβαση στην διαδικασία γνωστοποίησης των λογιστικών**

---

⁷ www.naftemporiki.gr

καταστάσεων μιας επιχείρησης για την αποκόμιση ιδιωτικού οφέλους». Οι Healy και Wahlen (1999) δίνουν τον ακόλουθο ορισμό «η υπό την κρίση της διοίκησης παρουσίαση των οικονομικών καταστάσεων της επιχείρησης με τέτοιο τρόπο ώστε, χωρίς να παραβιάζονται οι λογιστικοί κανόνες και πρότυπα να παραπλανούνται οι ενδιαφερόμενοι για την πραγματική αποτελεσματικότητα της επιχείρησης»⁸. Από τους παραπάνω ορισμούς γίνεται σαφές ότι η χρήση λογιστικών τεχνασμάτων από τις επιχειρήσεις δεν συνιστά αναγκαστικά παράνομη ενέργεια. Έτσι το ενδιαφέρον επικεντρώνεται αφενός στην επάρκεια των λογιστικών προτύπων και αφετέρου στην ικανότητα των εμπλεκομένων (χρήστες των οικονομικών καταστάσεων, ελεγκτές) να διαγνώσουν και να μετριάσουν, αν όχι να επιλύσουν, το πρόβλημα. Για παράδειγμα, τα λογιστικά τεχνάσματα που χρησιμοποίησαν η Enron και η WorldCom επιτρέπονταν σύμφωνα με τα αμερικανικά λογιστικά πρότυπα. Μόνο σε περίπτωση που μια επιχείρηση προβεί σε παραβίαση των λογιστικών κανόνων μιλάμε για παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων η οποία και είναι παράνομη πράξη. Ο όρος παραποίηση (στις ΗΠΑ ο όρος χρησιμοποιείται ως συνώνυμο της απάτης- fraud) αναφέρεται σε εκούσια, εσκεμμένη ενέργεια από ένα ή περισσότερα άτομα της διοίκησης, των εργαζομένων ή τρίτου μέρους που έχει ως αποτέλεσμα την ψευδή παρουσίαση των οικονομικών καταστάσεων. Υπάρχουν τουλάχιστον τρεις περιπτώσεις όπου η κρίση/διακριτικότητα/προαίρεση (discretion) της διοίκησης οδηγεί σε διαχείριση των αποτελεσμάτων : η διακριτικότητα στην μέθοδο, την εκτίμηση και την δομή. Η διακριτικότητα στην μέθοδο (method discretion) περιλαμβάνει για παράδειγμα την

---

⁸ Kranacher, M.J. (2006), "Financial Statement Complexity: A Breeding Ground for Fraud", The CPA Journal, Sep2006, Vol.76, No.9, pp.80

επιλογή μεταξύ LIFO και FIFO. Η διακριτικότητα στην εκτίμηση (estimation discretion) περιλαμβάνει π.χ. αποφάσεις για την ωφέλιμη διάρκεια ζωής ή τα ποσοστά απόσβεσης για τα περιουσιακά στοιχεία, τον υπολογισμό των μη εισπράξιμων χρεογράφων ή των απαξιωμένων αποθεμάτων κλπ. Τέλος η διακριτικότητα στην δομή (structural discretion) περιλαμβάνει περιπτώσεις όπως τα συμβόλαια μισθώσεων (leasing). Ένας επιπλέον διαχωρισμός που θα μπορούσε να γίνει για τις τακτικές διαχείρισης των κερδών είναι αυτός μεταξύ ex – ante και ex – post earnings management. Ex – ante earnings management θεωρείται όταν οι διοικήσεις προχωρούν σε τέτοιους λογιστικούς χειρισμούς την παρούσα χρονική στιγμή ώστε να αυξηθεί η πιθανότητα οι εταιρίες τους να δημοσιεύσουν εξομαλυμένη και σταθερή ανάπτυξη κερδών με σκοπό να επηρεάσουν τα κέρδη μελλοντικών περιόδων (για παράδειγμα μεταφέροντας τρέχοντα κέρδη στα αποθεματικά του ισολογισμού). Αντίθετα, ex – post earnings management προκύπτει όταν οι διοικήσεις, προσπαθώντας να αντιμετωπίσουν κάποια μείωση στα κέρδη της εταιρίας, προχωρούν σε τέτοιες λογιστικές επιλογές ώστε να ενισχύσουν τη σημερινή απόδοση των δημοσιευμένων κερδών και να αναβάλλουν την αρχική μείωση. Γενικά, οι λογιστικές επιλογές που συνιστούν διαχείριση των κερδών θα πρέπει να έχουν τα εξής χαρακτηριστικά:

1. Να εξασφαλίζουν την μελλοντική ελευθερία κινήσεων.
2. Να κινούνται μέσα στα πλαίσια των GAAP.
3. Δεν πρέπει να απαιτούν τη συναλλαγή με τρίτους. Επίσης, θα πρέπει να εμπεριέχουν μόνο τη λογιστική εξήγηση ενός γεγονότος και όχι το ίδιο το γεγονός.
4. Θα πρέπει να χρησιμοποιούνται μόνες ή σε συνδυασμό με άλλες πρακτικές για κάποιες διαδοχικές περιόδους.

5. Θα πρέπει να επιτρέπουν στη διοίκηση να μειώσει τη διακύμανση των δημοσιευμένων αποτελεσμάτων.

6. Δεν πρέπει να δεσμεύουν την επιχείρηση για μελλοντικές περιόδους.

Παρά τις εκτεταμένες προσπάθειες για την εναρμόνιση των επιχειρήσεων με τα λογιστικά πρότυπα, εξακολουθεί να υπάρχει σημαντική απόκλιση ανάμεσα στις επιθυμητές πρακτικές και τις πρακτικές που μέχρι σήμερα χρησιμοποιούν οι διοικήσεις. Οι συγκρούσεις συμφερόντων μεταξύ των διάφορων ομάδων αντιπροσωπεύουν τις πραγματικές αιτίες της δημιουργικής λογιστικής. Η δημιουργία και η επέκταση των πρακτικών χειραγώγησης των κερδών προκαλούνται από την ευκολία της άντλησης κεφαλαίων από την κεφαλαιαγορά και ειδικότερα από τον εύκολο δανεισμό από τράπεζες και άλλα πιστωτικά ιδρύματα. Ακολουθούν η διανομή μερίσματος ή η μερισματική πολιτική των επιχειρήσεων, οι αποζημιώσεις ή οι αμοιβές του Διοικητικού Συμβουλίου. Επίσης δεν πρέπει να παραλείψουμε την κερδοσκοπία της διοίκησης επί της τιμής της μετοχής. Τέλος, σημαντικοί παράγοντες αποτελούν το πολιτικό κόστος, η πίεση από τους θεσμικούς επενδυτές, η πίεση από τα εργατικά συνδικάτα, η πίεση από τους χρηματοοικονομικούς επενδυτές, η φοροδιαφυγή των επιχειρήσεων και ο ανταγωνισμός των οικονομικών μονάδων.

2.2 Κίνητρα που συνδέονται με την Κεφαλαιαγορά

Η μεγιστοποίηση της τιμής της μετοχής αποτελεί βασικό κίνητρο για τη διαχείριση των κερδών. Η θετική εξέλιξη μιας μετοχής έχει ευνοϊκές επιπτώσεις στις χρηματαγορές. Το επενδυτικό κοινό έχει “συμφέρον” όταν οι προσδοκίες του συμπίπτουν με τα αποτελέσματα που επιτυγχάνει μια επιχείρηση. Τα ανώτατα στελέχη επίσης “εξομαλύνουν” κέρδη προκειμένου να χαμηλώσουν τις περί κινδύνου αντιλήψεις της

αγοράς και να μειώσουν το κόστος κεφαλαίου. Πέρα από την ταύτιση των προσδοκιών, εκείνο που χρήζει μεγάλης προσοχής είναι το γεγονός πως όσο πιο σταθερή είναι η απόδοση μιας μετοχής, τόσο πιο ελκυστική γίνεται για τους επενδυτές. Αυτό συμβαίνει και όταν η συνολική απόδοση της εταιρίας εμφανίζεται να είναι η ίδια στις διάφορες οικονομικές χρήσεις που ακολουθούν. Σύμφωνα με τους Bagholi & Watts⁹ (2000), που εφάρμοσαν μια θεωρία παιγνίων, κατέληξαν στο συμπέρασμα πως πολλές επιχειρήσεις προβαίνουν σε χειραγώγηση των κερδών μόνο και μόνο επειδή η ανταγωνιστικές προς σε αυτές εταιρίες χειραγωγούν και αυτές τα αποτελέσματά τους.

2.3 Κίνητρα που σχετίζονται με την εσωτερική κατάσταση της επιχείρησης

Τα κίνητρα αυτού του τύπου αφορούν αμοιβές των μάνατζερ. Οι μάνατζερ συχνά αμείβονται, πλέον του μισθού τους, με μπόνους παραγωγικότητας, κάτι το οποίο είναι επιθυμητό από την πλευρά της επιβράβευσης για τις υπηρεσίες τους, αλλά από την άλλη πλευρά, την πλευρά των χειρισμών που επιχειρεί ένας μάνατζερ για να επιτύχει τους στόχους που έθεσε η διοίκηση ελλοχεύει κινδύνους για παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων. Η διοίκηση καταβάλλει αποζημιώσεις που βασίζονται αποκλειστικά στα κέρδη της επιχειρηματικής μονάδας. Τέτοιου τύπου αποζημιώσεις καταγράφονται με διάφορες μετρήσεις και συνδέονται με τα καθαρά κέρδη ή την ταμειακή ρευστότητα. Οι μετρήσεις αφορούν:

1. Ταμειακές ροές
2. Απόδοση επί μετοχών (return on equity)

---

⁹ Dooley, D.V. (2002), "Financial Fraud: Accounting Theory and Practice", Fordham Journal of Corporate & Financial Law, Vol.8 (Symposium), pp.53-88

3. Απόδοση επί επενδυμένων κεφαλαίων (return on assets)

4. Λειτουργικά ή καθαρά κέρδη

5. Συνολικές αποδόσεις μετοχών

Ο Healy¹⁰ (1985) στη μελέτη του εξέτασε την τάση που υπήρχε στις πρακτικές που εφαρμόζαν οι μάνατζερ σχετικά με τα κέρδη. Κατέληξε στο συμπέρασμα πως όταν υπήρχε η διακριτική ευχέρεια να περιορίσουν τα έξοδα, όταν τα κέρδη συναντούσαν το ανώτατο σημείο του μπόνους, τα έξοδα συμπίεζονταν και όταν δεν αναμένονταν είσπραξη αποζημίωσης λόγω της χαμηλής απόδοσης της εταιρίας, τα κέρδη επίσης περιοριζόταν για να μετατοπιστούν σε επόμενη χρήση. Σύμφωνα με τη μελέτη του, ο Healy θεωρεί ότι η διακριτική ευχέρεια της διαχείρισης των δεδουλευμένων είναι πιο ασθενής για διευθυντικά στελέχη με κίνητρα μπόνους που σχετίζονται με τη διαχείριση των κερδών προς τα κάτω από ότι για τους διευθυντές με κίνητρα για τη διαχείριση των κερδών προς τα πάνω.

Μια οπτική γωνία για τα κίνητρα διαχείρισης των κερδών υποστηρίζει πως οι managers επιδιώκουν κέρδη κυρίως για την προσωπική τους ασφάλεια και εμπλουτισμό. Σύμφωνα με την άποψη αυτή κάτι τέτοιο συμβαίνει για να :

1. Μεγιστοποιήσουν την αποζημίωση τους, συμπεριλαμβανομένων bonus και μερισμάτων.
2. Διατηρήσουν δύναμη ή ασφάλεια στη εργασία τους.
3. Πάρουν προαγωγή.

---

¹⁰ Γκίκας, Δ. «Η Ανάλυση και οι Χρήσεις των Λογιστικών Καταστάσεων» , εκδόσεις Μπένου (1997)

Από μια άλλη οπτική γωνία υποστηρίζεται πως οι άνθρωποι σε διευθυντικές θέσεις επιδιώκουν κέρδη κυρίως για να ωφελήσουν την εταιρία. Σύμφωνα με την άποψη αυτή, το κάνουν για να :

1. Μεγιστοποιήσουν την τιμή της μετοχής της επιχείρησης και συνεπώς την αξία της.
2. Ελαχιστοποιήσουν την πιθανότητα χρεοκοπίας.
3. Αποφύγουν την παραβίαση περιοριστικών όρων που αφορούν χρέη.
4. Ελαχιστοποιήσουν κανονιστικές παρεμβάσεις (για παράδειγμα, ελαχιστοποιώντας τα αναφερόμενα κέρδη έτσι ώστε μια επιχείρηση να μην μπορεί να κατηγορηθεί για μονοπωλιακή πρακτική ή αντικαταναλωτική συμπεριφορά).

Οι παραπάνω δυο απόψεις δεν συγκρούονται απαραίτητα. Ο manager μπορεί οποιαδήποτε στιγμή να κινητοποιείται από προσωπικά και εταιρικά συμφέροντα. Σίγουρα δεν είναι ασυνήθιστο για τα διευθυντικά στελέχη να ωφελούνται προσωπικά ακόμα και αν η επιχείρηση δεν πηγαίνει καλά οικονομικά. Μια προφανής περίπτωση όπου τα προσωπικά και εταιρικά ενδιαφέροντα συμπίπτουν είναι όταν ένα στέλεχος κατέχει ένα σημαντικό αριθμό μετοχών στην επιχείρηση.

2.4 Κίνητρα που συνδέονται με την καλή εικόνα της επιχείρησης

Η χειραγώγηση των αποτελεσμάτων παρατηρείται όταν τα στελέχη μιας επιχείρησης χρησιμοποιούν την κρίση τους, κατά την κατάρτιση των οικονομικών καταστάσεων ώστε να μεταβάλλουν τα αποτελέσματα και να αποπροσανατολίσουν του επενδυτές (stakeholders), σχετικά με την κερδοφορία αλλά και τη γενικότερη εικόνα της επιχείρησης (Healy,

Wahlenl 1999)¹¹. Η εικόνα της επιχείρησης, από την πλευρά της εταιρικής διακυβέρνησης, έγκειται στο θέμα της αντιπροσώπευσης. Η διοίκηση με κάθε τρόπο επιδιώκει να επιτύχει τους στόχους που έθεσε για το τρέχον έτος αλλά και να μην έρθει αντιμέτωπη με προσδοκίες που ικανοποιήθηκαν σε προγενέστερο έτος.

2.5 Κίνητρα που σχετίζονται με το Νομοθετικό και Ρυθμιστικό Περιβάλλον

Είναι σκόπιμο να αναφερθούμε στα κίνητρα που έχουν σχέση με το φορολογικό περιβάλλον διαμέσου της νομοθεσίας που διέπει τα κέρδη, καθώς και στο ρυθμιστικό περιβάλλον που θέτει φραγμούς και επιβάλλει συγκεκριμένες ρυθμίσεις για την εύρυθμη λειτουργία της αγοράς μέσα στα πλαίσια του ελεύθερου ανταγωνισμού. Ο φόρος εισοδήματος που επιβάλλεται στα κέρδη είναι μια υποχρέωση βαρύνουσας σημασίας για τις επιχειρήσεις. Η χειραγώγηση των κερδών είναι δυνατό να λειτουργήσει κατασταλτικά προς αυτή την κατεύθυνση καθώς η διοίκηση μπορεί να αποφασίσει την εμφάνιση μικρότερων κερδών στις καταστάσεις της. Σε περιόδους όπου η φορολογία εμφανίζεται αυξημένη γίνεται λόγος για συχνότερη και εκτενέστερη χρησιμοποίηση του *earnings management*. Επιπροσθέτως, οι εταιρίες είναι δυνατό να διαχειρίζονται τα κέρδη προς τα κάτω προκειμένου να κερδίσουν χαριστική μεταχείριση από την κυβέρνηση, συμπεριλαμβανομένων επιδοτήσεων και μέτρων προστασίας από τον εξωτερικό ανταγωνισμό. Επιπλέον διαχειρίζονται οι διοικήσεις τα κέρδη καθοδικά προκειμένου να μειώσουν τα πολιτικά κόστη, ενδεχόμενο λεπτομερή έλεγχο από τις δημόσιες οικονομικές

---

¹¹ Γκίκας, Δ. «Η Ανάλυση και οι Χρήσεις των Λογιστικών Καταστάσεων» , εκδόσεις Μπένου (1997)

υπηρεσίες και να πολεμήσουν τα όσα οι συνδικαλιστικές ενώσεις απαιτούν.

Η Balaciou Diana and Vladu Alina Beatrice¹² (2010) στην εργασία τους “Creative Accounting-Players and their gains and losses” παρουσιάζουν την χειραγώγηση των κερδών ως μία παρτίδα σκάκι. Στο παιχνίδι αυτό συμμετέχουν πολλά πρόσωπα με διαφορετικές κάθε φορά επιδιώξεις. Η σύγκρουση συμφερόντων είναι αυτή που χαρακτηρίζει το παιχνίδι και μέσα από αυτή τη σύγκρουση πρέπει να κατανοηθούν οι λόγοι, οι πράξεις, τα κέρδη και οι ζημίες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο Δημιουργική Λογιστική και Χειραγώγηση των Κερδών (Earning Management)

3.1 Η Εξομάλυνση των κερδών

Η εξομάλυνση των κερδών αποτελεί κύρια μέθοδο για τη διαχείριση των κερδών. Η επιδίωξη της στρατηγικής αυτής έχει ως απώτερο σκοπό να εμφανίζει σταθερά αυξανόμενα τα κέρδη της επιχείρησης ώστε να μειώνεται η αστάθεια τους. Αποτέλεσμα της προηγούμενης πρακτικής είναι η χαμηλή ποιότητα των οικονομικών καταστάσεων. Επιπροσθέτως το καθαρό εισόδημα δεν απεικονίζει αντιπροσωπευτικά τις οικονομικές επιδόσεις της επιχειρηματικής οντότητας για τη συγκεκριμένη περίοδο. Ωστόσο η πρακτική αυτή δεν στηρίζεται σε ψεύδος και στρεβλώσεις αλλά έχει τη βάση της στο ευρύ περιθώριο που υπάρχει σε εναλλακτικά αποδεκτές λογιστικές αρχές και ερμηνείες από τη διοίκηση. Όπως αναφέρθηκε, πρωταρχικός στόχος είναι η μέτρια μεταβλητότητα των κερδών ώστε να μη δημοσιοποιείται μέρος των κερδών σε καλές χρήσεις και μετέπειτα να διοχετεύεται σε κακές χρήσεις. Μελλοντικά έσοδα

---

¹² Φίλιος, Β. «Δημιουργική Λογιστική», Σύγχρονη Εκδοτική, Αθήνα (2003)

μπορεί να μετατοπίζονται στο τρέχον οικονομικό έτος ή και το αντίθετο διαμέσου αποθεματικών. Από την πλευρά των εξόδων η μεταβλητότητα των κερδών μπορεί να τροποποιείται με τη μετατόπιση των εξόδων από μια χρήση σε μια άλλη. Θεωρείται ευρέως ότι οι εταιρικοί διευθυντές συχνά επιδίδονται σε εξομάλυνση των εισοδημάτων και λαμβάνουν μέτρα προκειμένου να περιορίσουν τις διακυμάνσεις των κερδών που ανακοινώνονται στο κοινό. Ένας λόγος που δίδεται για αυτό είναι ότι οι διαχειριστές πιστεύουν ότι οι επενδυτές πληρώνουν περισσότερα για μια επιχείρηση με μια ομαλότερη ροή εσόδων. (Ronen και Sadan [1981].)¹³ Οι Brett Trueman and Sheridan Titman¹⁴ πιστεύουν ότι αν και έχουν υπάρξει πολλές εμπειρικές μελέτες που επιχειρούν να καταγράψουν στην πραγματικότητα κατά πόσο ή όχι η εξομάλυνση του εισοδήματος συμβαίνει, έχει σημειωθεί μικρή εξερεύνηση του γιατί ένας διαχειριστής ορθολογικά επιθυμεί να εξομαλυνθούν έσοδα της εταιρείας του.

Με την εξομάλυνση των εσόδων, η διοίκηση είναι σε θέση να να μειώσει την εκτίμηση της ομάδας ενδιαφέροντος της επιχείρησης σχετικά με την υποκείμενη μεταβλητότητα των κερδών της, η οποία, με τη σειρά της μειώνει την αξιολόγησή τους σε ότι αφορά την πιθανότητα της πτώχευσης. Αυτό είναι πολύτιμο για τους μετόχους της εταιρείας δεδομένου ότι μειώνει το κόστος του δανεισμού και επηρεάζει ευνοϊκά τους όρους των εμπορικών συναλλαγών της. Σύμφωνα με τους Brett Trueman and Sheridan Titman 1988, μετά από την εμπειρική μελέτη τους, αποδείχθηκε ότι η διαχείριση των κερδών είναι δυνατό να έχει θετική επίπτωση στην αγοραία αξία της επιχείρησης. Η έρευνα αυτή ήρθε ως απάντηση στους Trueman [1986] και Kanodia, Bushman, και

---

¹³ Ζοπουνίδης, Κ. Σπαθής, Χ. Δούμπος, Μ., «Οι λαθροχειρίες των ισολογισμών και οι αδυναμίες των ελεγκτών», Οικονομικός Ταχυδρόμος, 38, 21.09.2002

¹⁴ Smith T (1996), Accounting for growth, Random House UK Limited

Dickhaut, οι οποίοι είχαν προσπαθήσει να εξηγήσουν ως φαινομενικά παράλογη συμπεριφορά εκ μέρους των διευθυντικών στελεχών να χειραγωγούν τα αποτελέσματά τους. Ειδικότερα οι μάνατζερ των εισηγμένων εταιριών αντιμετωπίζουν μια αυξανόμενη πίεση να δημοσιεύουν ομαλοποιημένη χρονοσειρά κερδών. Μόνο εάν οι αγορές ήταν τέλειες, η διακύμανση των κερδών δε θα είχε κόστος για τους μάνατζερ και τις εταιρίες τους, και έτσι, αυτοί δε θα είχαν κίνητρα να εξομαλύνουν τα κέρδη. Παραδείγματα εταιριών που εφαρμόζουν τη στρατηγική εξομάλυνσης των κερδών είναι η Coca-cola, η General Electric, Microsoft και άλλες γνωστές εταιρίες, σύμφωνα με τους Wild, Bernstein και Subramanyam (2001).

3.2 Big Bath

Η στρατηγική του Big Bath έχει προσελκύσει το ενδιαφέρον της διοίκησης πολλών επιχειρήσεων. Συγκεκριμένα η ανάληψη αυτής της τεχνικής οδηγεί στην πραγματοποίηση επιβαρύνσεων μέσα σε μια περίοδο. Αυτό επιτυγχάνεται διαμέσου αποσβέσεων και διαγραφών επιλέγοντας ένα έτος που το χαρακτηρίζει ύφεση. Η στρατηγική Big Bath συνοδεύεται από ανάκαμψη των κερδών τις επόμενες χρήσεις. Η διοίκηση της επιλέγει με αυτόν τρόπο να διαγράψει προηγούμενες υπερεκτιμήσεις των στοιχείων του ενεργητικού.

Σύνηθες είναι το φαινόμενο επιχειρήσεις να παρουσιάζουν πρακτική στον τομέα των συγχωνεύσεων, των αναδιαρθρώσεων προβάλλοντας τα γεγονότα αυτά ως έκτακτα και απίθανα να συμβούν στο μέλλον. Η μη επαναλαμβανόμενη χρήση του Big Bath δίνει τη δυνατότητα στις

επιχειρήσεις να παρουσιάζουν χαμηλά τρέχοντα κέρδη και έπειτα να προβάλλουν μελλοντικές αυξήσεις αυτών. Δημιουργείται έτσι η εντύπωση ενός λαμπρού οικονομικού μέλλοντος. Σε μελέτη του Cohen¹⁵ (2008) γίνεται λόγος για το “λογιστικό λουτρό” με διακριτικότητα στο χειρισμό της λογιστικής. Είναι γνωστό πως οι διεθνείς φορείς καθορισμού των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης δεν επιτρέπουν την διαχείριση στα κέρδη. Ωστόσο υπάρχουν ορισμένα στοιχεία του ισολογισμού των οποίων η αναγνώριση και η επιμέτρηση τους βασίζεται σε παραδοχές και κρίσεις της διοίκησης. Σχετική βιβλιογραφία από τους Moehrl 2002, Riedi 2004 και Christensen et al., 2008 αποδεικνύει ότι τα κίνητρα για Big Bath είναι ιδιαίτερα υψηλά για επιχειρήσεις με κακή προηγούμενη διαχείριση. Στη συγκεκριμένη περίπτωση μια επιχείρηση μπορεί να αναγνωρίσει μια μεγαλύτερη από αυτή που απαιτείται απώλεια- διαγραφή προκειμένου να “σώσει ένα καλύτερο αύριο” . Δεδομένου ότι οι διοικήσεις προβαίνουν σε Big Bath accounting όταν τα νέα για τα αποτελέσματα της εταιρίας είναι άσχημα, γίνεται κατανοητό πως αν τα νέα είναι ευχάριστα προβαίνουν σε εξομάλυνση των κερδών. Χαρακτηριστικό παράδειγμα εταιρίας που έχει προβεί σε στρατηγική “μεγάλου λουτρού” είναι η Motorola, η οποία πραγματοποίησε χρέωση ύψους 1,98 δις \$ ΗΠΑ για δαπάνες αναδιάρθρωσης στα αποτελέσματα χρήσεως.

Συνήθεις περιπτώσεις όπου μπορούν να εφαρμοστούν “Big Bath” προσεγγίσεις αποτελούν:

- Αναδιοργάνωση λειτουργιών
- Αναδιοργάνωση προβληματικού δανεισμού
- Μείωση και απαξίωση κεφαλαίων

---

¹⁵ Πατατούκας Κ. και Παπάκη Ν.(2011), «Η ωραιοποίηση των ισολογισμών βλάπτει σοβαρά», Κέρδος Online

- Διάθεση λειτουργιών

Καταλήγοντας θα λέγαμε πως οι διοικήσεις προβαίνουν σε Big Bath accounting όταν τα νέα για τα κέρδη της εταιρίας είναι πολύ άσχημα, ενώ όταν τα νέα είναι καλά προβαίνουν σε εξομάλυνση κερδών. Βεβαίως οι παραπάνω δύο στρατηγικές διαχείρισης των κερδών λαμβάνουν χώρα τόσο όταν οι επενδυτές δεν έχουν βαθιές γνώσεις αλλά και όταν αυτοί είναι αρκετά έμπειροι (sophisticated).

3.3 Earning Management και Μερισματική Πολιτική

Οι Kasanen et. al. (1996) στο άρθρο τους εξέτασαν ως κινητήρια δύναμη για τη διαχείριση των κερδών την εξομάλυνση της σειράς των μερισμάτων που εκδίδει μια εταιρία. Τα μερίσματα μπορούν νομικά να καταβληθούν μόνο από τα τρέχοντα κέρδη, γεγονός που δημιουργεί συσχέτιση μεταξύ των δημοσιευμένων κερδών και των μερισματικών πληρωμών. Έτσι, αν τα πραγματικά κέρδη δεν είναι αρκετά υψηλά ώστε να εκπληρωθεί ο μερισματικός στόχος, υπάρχει κίνητρο για earnings management που θα οδηγήσει σε αύξηση των κερδών. Ωστόσο, θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το ποσοστό φορολογίας το οποίο μπορεί να είναι υψηλό, καθώς και το γεγονός ότι το φορολογητέο εισόδημα συνδέεται με τα δημοσιευμένα κέρδη. Το κόστος της φορολογίας συνεπώς δημιουργεί κίνητρο για earnings management προς τα κάτω γενικά, και ειδικότερα όταν τα πραγματικά κέρδη είναι υψηλότερα από ότι θα πρέπει να δημοσιευτούν ώστε να εκπληρωθεί ο στόχος της μερισματικής πολιτικής.

3.4 Χειραγώγηση των κερδών ως χειραγώγηση των δεδουλευμένων (earnings management as accrual management)

Βασικά ένας γενικός ορισμός που θα μπορούσε να δοθεί για τη χειραγώγηση των κερδών είναι η εν δυνάμει χρησιμοποίηση των δεδουλευμένων (accruals) με τέτοιο τρόπο ώστε να προκύπτουν ιδιωτικά οφέλη για τους διοικούντες των εταιρειών. Οι ακόλουθες σχέσεις είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με την κατανόηση της έννοιας της χειραγώγησης των κερδών ως προϊόν της χειραγώγησης των δεδουλευμένων:

1. Συνολικά Δεδουλευμένα = Δημοσιευμένα Καθαρά Κέρδη – Λειτουργικές Ταμειακές Ροές
2. Συνολικά Δεδουλευμένα = Μη διαφοροποιούμενα δεδουλευμένα (normal accruals) + διαφοροποιούμενα δεδουλευμένα (discretionary accruals)

Ενώ τα μη-διαφοροποιούμενα δεδουλευμένα είναι λογιστικής φύσεως ρυθμίσεις επί των ταμειακών ροών όπως υπαγορεύονται από τους λογιστικούς κανόνες και πρότυπα, τα διαφοροποιούμενα δεδουλευμένα υπόκεινται στην διακριτική ευχέρεια των διοικήσεων και ως εκ τούτου το ύψος τους είναι ενδεικτικό του βαθμού στον οποίο τα δημοσιευμένα κέρδη είναι ωραιοποιημένα.

Η συνήθης προσέγγιση για τον υπολογισμό των διαφοροποιούμενων δεδουλευμένων είναι μέσω της γραμμικής παλινδρόμησης των συνολικών δεδουλευμένων με μεταβλητές (proxies) που αντιπροσωπεύουν τα κανονικά δεδουλευμένα. Μη κανονικά ή διαφοροποιούμενα δεδουλευμένα θεωρούνται το μη ερμηνεύσιμο υπόλοιπο (κατάλοιπα) των συνολικών δεδουλευμένων. Επιπροσθέτως της χρήσης των διαφοροποιούμενων δεδουλευμένων ως μέτρο για τον βαθμό διαχείρισης των κερδών, πολλές ακαδημαϊκές μελέτες παρέχουν αποδείξεις για συγκεκριμένους τύπους δεδουλευμένων και λογιστικών μεθόδων που χρησιμοποιούνται για το σκοπό αυτό. Παραδείγματα

εξειδικευμένων δεδουλευμένων που έχει βρεθεί ότι υιοθετούνται για τη χειραγώγηση των αποτελεσμάτων περιλαμβάνουν:

- 1.διενέργεια αποσβέσεων την περίοδο εισαγωγής μιας εταιρείας στο χρηματιστήριο
- 2.προβλέψεις επισφαλειών επί απαιτήσεων τραπεζών και ασφαλιστικών εταιρειών
- 3.προβλέψεις για αναβαλλόμενους φόρους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο Κίνητρα Παραποίησης Οικονομικών Καταστάσεων

Οι δυνάμεις που λειτουργούν ως κίνητρο γι' αυτήν τη συμπεριφορά προέρχονται τόσο από το εσωτερικό όσο και από το εξωτερικό περιβάλλον της επιχείρησης. Το εσωτερικό περιβάλλον της επιχείρησης αφορά τη διοίκηση της εταιρείας, το προσωπικό που τη στελεχώνει και γενικότερα τους πόρους που διαθέτει, όπως είναι ο πάγιος εξοπλισμός (οικόπεδα, κτίρια, σήματα και ευρεσιτεχνίες) τα ρευστά διαθέσιμα αλλά και το όραμα και η δημιουργικότητα των μάντζερ της επιχείρησης. Το εξωτερικό περιβάλλον της επιχείρησης αφορά τις συνθήκες που

επικρατούν στον κλάδο της, καθώς επίσης και το ευρύτερο οικονομικό, φορολογικό και κοινωνικοπολιτικό περιβάλλον. Ειδικότερα, αφορά τις σχέσεις τους με τον ανταγωνισμό, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, το κράτος καθώς επίσης και τις χρηματιστηριακές αγορές.

4.1 Συνθήκες που επικρατούν στον κλάδο

Στη σημερινή εποχή οι επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται σε ένα περιβάλλον όπου λόγω της παγκοσμιοποίησης, δηλαδή της ελεύθερης διακίνησης ανθρώπινου δυναμικού, κεφαλαίων και πληροφοριών, ο ανταγωνισμός μεταξύ τους γίνεται ολοένα και πιο ισχυρός. Κάποιες από τις επιχειρήσεις στην προσπάθειά τους να εμφανίσουν ισχυρή χρηματοοικονομική θέση στον κλάδο όπου δραστηριοποιούνται προστρέχουν σε πρακτικές παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων τους. Άλλες επιχειρήσεις παραποιούν τις οικονομικές τους καταστάσεις, προσπαθώντας να μειώσουν την κερδοφορία τους και συνεπώς και τη χρηματοοικονομική τους θέση, ώστε να αποθαρρύνουν την είσοδο στον κλάδο νέων ανταγωνιστών.

4.2 Δανεισμός από τράπεζες

Οι επιχειρήσεις για να χρηματοδοτήσουν το κεφάλαιο κίνησης αλλά και τις μακροπρόθεσμες πάγιες επενδύσεις τους προσφεύγουν στις τράπεζες για να δανειστούν τα απαραίτητα κεφάλαια. Οι τράπεζες με τη σειρά τους αξιολογούν τις επιχειρήσεις βάσει των οικονομικών τους καταστάσεων. Δεν εξετάζουν μόνο τα μεγέθη της κατάστασης αποτελεσμάτων χρήσης αλλά και τα μεγέθη του ισολογισμού, αξιολογώντας την πιστοληπτική τους ικανότητα. Στην προσπάθειά τους να εξασφαλίσουν τα απαραίτητα κεφάλαια για τη χρηματοδότηση των

δραστηριοτήτων τους παραπιοούν τις οικονομικές καταστάσεις, με σκοπό να βελτιώσουν την πιστοληπτική τους ικανότητα. Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να τονίσουμε τον ρόλο του ορκωτού ελεγκτή - λογιστή. Το τμήμα χρηματοδότησης επιχειρήσεων της τράπεζας θα πρέπει να λάβει υπόψη του τις παρατηρήσεις της έκθεσης του ορκωτού ελεγκτή - λογιστή, διότι επηρεάζουν τόσο το αποτέλεσμα της χρήσης όσο και τη χρηματοοικονομική θέση της επιχείρησης, με αποτέλεσμα να διαφοροποιείται και η πιστοληπτική ικανότητα της επιχείρησης.

4.3 Άντληση κεφαλαίων από τα χρηματιστήρια

Μία επιπλέον μέθοδος που χρησιμοποιούν οι επιχειρήσεις για τη χρηματοδότηση των επενδύσεών τους είναι να αντλούν κεφάλαια μέσω δημόσιας εγγραφής ή μέσω αύξησης κεφαλαίου από το Χρηματιστήριο. Οι επιχειρήσεις στην προσπάθειά τους να δανειστούν από τους μετόχους ή το ευρύτερο επενδυτικό κοινό όσο το δυνατόν μεγαλύτερα ποσά, με στόχο το προσδοκώμενο τίμημα ανά μετοχή, παραπιοούν τις οικονομικές τους καταστάσεις, παρουσιάζοντας την επιχείρηση κερδοφόρα και με εύρωστη χρηματοοικονομική θέση.

4.4 Φοροδιαφυγή

Λόγω του σοβαρού προβλήματος της έλλειψης ρευστότητας αλλά και της έλλειψης κεφαλαίων για χρηματοδότηση των δραστηριοτήτων τους πολλές επιχειρήσεις και ιδιαίτερα μικρομεσαίες στη φάση της οικονομικής κρίσης, προσπαθούν είτε να φοροδιαφεύγουν είτε να φοροδιαφεύγουν, παραπιοώντας τις οικονομικές καταστάσεις.

4.5 Συγχωνεύσεις και εξαγορές

Στις περιπτώσεις συγχωνεύσεων και εξαγορών οι επιχειρήσεις ωραιοποιούν τη χρηματοοικονομική τους θέση έτσι ώστε από τη συγχώνευση ή την εξαγορά να αποκομίσουν το μεγαλύτερο δυνατό αποτέλεσμα, αποκτώντας όσο το δυνατό περισσότερες μετοχές από την επενδυτική τους στρατηγική. Εμπειρικές μελέτες υποστηρίζουν ότι οι διοικήσεις των επιχειρήσεων που υπόκεινται σε συγχώνευση, επιλέγουν λογιστικά τεχνάσματα ωραιοποίησης των αποτελεσμάτων πριν από την ανακοίνωση της εξαγοράς τους.

4.6 Μέτοχοι και μερισματική πολιτική επιχείρησης

Ένας από τους κύριους στόχους μίας επιχείρησης είναι η διανομή ελκυστικού μερίσματος έτσι ώστε το ποσό ή το ποσοστό μερίσματος επί των διανεμόμενων κερδών να είναι σταθερό ή αυξανόμενο για τους μετόχους της. Προς επίτευξη αυτού του σκοπού οι επιχειρήσεις εξομαλύνουν τα αποτελέσματά τους (income smoothing). Με αυτήν την πρακτική παραποίησης αποτρέπουν τους υπάρχοντες μετόχους από το ενδεχόμενο να πωλήσουν μετοχές της εταιρείας, γεγονός που θα σήμαινε μια μείωση της χρηματιστηριακής αξίας της επιχείρησης. Επιπλέον, προσελκύουν νέους μετόχους, παρουσιάζοντας την επιχείρηση ότι λειτουργεί με αναπτυξιακούς ρυθμούς.

Οι μέτοχοι και θεσμικοί επενδυτές ασκούν πίεση στις διοικήσεις των επιχειρήσεων να παρουσιάσουν μεγαλύτερα κέρδη έτσι ώστε να διανείμουν μεγαλύτερο μέρισμα, με στόχο την αύξηση της τιμής της μετοχής. Σε διαφορετική περίπτωση μπορούν να προβούν σε μαζικές πωλήσεις μετοχών με δραματικά αποτελέσματα για την τρέχουσα αξία της επιχείρησης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο Τρόποι – Τεχνικές Αλλοίωσης των Λογιστικών Αποτελεσμάτων

5.1 Γενικά - List Of Accounting Red Flags

Η λίστα με τις κόκκινες σημαίες (List of accounting Red Flags) έχει δοθεί από τον Richard M. Rockwood (2002) σε δημοσίευσή του στο FocusInvestor.com προκειμένου οι επενδυτές να ενημερωθούν για τις

πιο διαδεδομένες τεχνικές ωραιοποίησης των οικονομικών καταστάσεων. Επισημαίνει ως “κόκκινες σημαίες” τις εταιρίες που:

1. πραγματοποιούν δραστηριότητες συγχώνευσης.
2. επιτυγχάνουν αποτελέσματα συνεχώς σε σχέση το στόχο που είχαν θέσει αρχικώς.
3. που ακολουθούν τη στρατηγική του “μεγάλου λουτρού” (big bath).
4. που αυξάνουν το αποτέλεσμα κέρδος ανά μετοχή αλλά η συνολική απόδοση των εσόδων είναι σε καθοδική πορεία.
5. που δεν απαντούν με συντηρητικότητα στους κανόνες απόσβεσης των πάγιων στοιχείων του ενεργητικού.
6. που δαπανούν μεγάλα ποσά σε μισθούς της διοίκησης.
7. που δηλώνουν στις καταστάσεις τους έσοδα προτού ολοκληρωθεί η διαδικασία αναγνώρισής τους.
8. που γνωστοποιούν υπέρογκα κέρδη σε μία και μοναδική χρήση.
9. που προβλέπουν μεγάλα ποσά σε αποζημιώσεις εξόδου από την εργασία για τους υπαλλήλους της.

Οι πιο διαδεδομένες μέθοδοι αλλοίωσης των λογιστικών μεγεθών μπορούν να ομαδοποιηθούν στις εξής κατηγορίες:

5.2 Τεχνική “Cookie Jar Reserve”

Cookie jar reserve είναι μια λογιστική πρακτική που συνδέεται στενά με τη λογιστική των δεδουλευμένων. Η αρχή των δεδουλευμένων, η οποία έχει τις βάσεις της στα GAAP¹⁶, ορίζει ότι η διοίκηση οφείλει να εκτιμά τις υποχρεώσεις που θα διακανονιστούν στο μέλλον σαν αποτέλεσμα γεγονότων και συναλλαγών του τρέχοντος οικονομικού έτους. Συνεπώς

---

¹⁶ Generally Accepted Accounting Principles

κάποια έσοδα και έξοδα θα καταστούν δεδουλευμένα σε μία χρήση μετά από υποκειμενική εκτίμηση. Η εκτίμηση της διοίκησης είναι αυτή, που εξυπηρετεί κάθε φορά τους σκοπούς της, κατά την οποία δύναται να χρησιμοποιεί γενναιόδωρα αποθεματικά που δημιουργούνται σε καλές χρονιές για τις ζημίες που ενδέχεται να προκύψουν σε αντίξοα χρόνια. Η διοίκηση καταγράφει μια δαπάνη που δεν συνδέεται άμεσα με μια συγκεκριμένη λογιστική περίοδο όταν παρουσιάζει υψηλή κερδοφορία και κάνει πιθανή την καταγραφή λιγότερων εξόδων μελλοντικά. Αυτός ο χειρισμός δημιουργεί το αποθεματικό “cookie jar reserve” και παρατηρείται σε περιπτώσεις όπου εκτιμάται από τη διοίκηση το ύψος των:

1. επισφαλών πελατών
2. απαξίωση αποθεμάτων
3. κόστος εγγυήσεων
4. κόστος συντάξεων
5. πωλήσεων και επιχορηγήσεων
6. του δανεισμού ως αποτέλεσμα μακροπρόθεσμων συμβάσεων.

5.3 Τεχνική “Throw out a Problem Child”

Όταν τα κέρδη χαρακτηρίζονται από χαμηλές επιδόσεις μιας θυγατρικής και η ύφεση αυτή προβλέπεται να αυξηθεί σε μελλοντικές περιόδους, το «προβληματικό παιδί», δηλαδή η θυγατρική μπορεί να “αποβληθεί” για να απελευθερωθεί η μητρική από την έλξη της κακής επιρροής μέσα από μία από τις ακόλουθες τεχνικές:

5.3.1 Πώληση της θυγατρικής

Όταν μια θυγατρική εταιρεία πωλείται, το κέρδος ή ζημία καταγράφεται στην τρέχουσα κατάσταση λογαριασμού αποτελεσμάτων της περιόδου.

5.3.2 Δημιουργία Φορέα ειδικού σκοπού

Δημιουργία ενός φορέα ειδικού σκοπού (Special Purpose Entity-SPE) για χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία. Εναλλακτικά, η διοίκηση μπορεί να μεταβιβάσει χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία σε εταιρεία ειδικού σκοπού (SPE). Αυτά τα περιουσιακά στοιχεία θεωρείται ότι έχουν πωληθεί και αφαιρούνται από τον ισολογισμό, με την καταγραφή του μεταβιβάζοντα του κέρδους ή της ζημίας από την πώληση των περιουσιακών στοιχείων. Η οντότητα που δημιουργείται για τον ειδικό σκοπό (SPE) δεν ενοποιείται με τις οικονομικές καταστάσεις του μεταβιβάζοντος.

5.3.3 Απόσχιση της θυγατρικής (spin off)

Οι μετοχές της θυγατρικής μεταβιβάζονται στους υπάρχοντες μετόχους. Με την τεχνική αυτή μεταφέρονται τα αρνητικά αποτελέσματα του “προβληματικού παιδιού”, δηλαδή της θυγατρικής, στα χέρια των μετόχων. Τα κέρδη ή οι ζημίες απομακρύνονται από όλες τις οικονομικές καταστάσεις, σύμφωνα με τις γενικά παραδεκτές λογιστικές αρχές, καθώς τα αποτελέσματα της θυγατρικής δεν εμφανίζονται πλέον στις οικονομικές καταστάσεις της μητρικής.

5.4 Τεχνική “Big bet on the future”

Συνήθως όταν μια συγχώνευση πραγματοποιείται έχει προηγηθεί μεταξύ των εταιριών μια συμφωνία που αναμένεται να αποφέρει αύξηση στα τρέχοντα ή μελλοντικά αποτελέσματα. Έχει προηγηθεί δηλαδή ένα “μεγάλο στοίχημα στο μέλλον”. Το στοίχημα αυτό θα φέρει τα επιθυμητά αποτελέσματα αν η τεχνική είναι σχεδιασμένη για να επιτύχει τα εξής :

1. Διαγραφή στα έξοδα έρευνας και ανάπτυξης για τη συγχωνευμένη εταιρία. Σύμφωνα με τις γενικώς αποδεκτές λογιστικές αρχές των GAAP μια εξαγορά πρέπει να αναφέρεται ως μια αγορά. Το γεγονός αυτό αφήνει πόρτες ανοικτές για τη διαχείριση των κερδών εφόσον με αυτόν τον τρόπο προστατεύονται τρέχοντα αλλά και μελλοντικά έσοδα.
2. Ενσωμάτωση των αποτελεσμάτων της αποκτηθείσας με τα αποτελέσματα της μητρικής. Όταν η αποκτώσα ενοποιήσει τα κέρδη της με αυτά της αποκτηθείσας, καθώς είναι ευνοϊκή συμφωνία της ενοποίησης, λαμβάνει αυτομάτως μια ώθηση στα κέρδη του τρέχοντος έτους.

5.5 Τεχνική "Flushing" του Επενδυτικού Χαρτοφυλακίου

Είναι γνωστό πως οι εταιρίες αγοράζουν χρεόγραφα άλλων εταιριών με σκοπό την επένδυση ή για να πετύχουν κάποιου είδους στρατηγική συμφωνία. Οι επενδύσεις σε ποσοστό μικρότερο του 20% των μετοχών της άλλης εταιρίας θεωρούνται παθητικές επενδύσεις καθώς δεν υπάρχει υποχρέωση για συνένωση χρηματοοικονομικών καταστάσεων σύμφωνα με τα GAAP. Οι επενδύσεις αυτές κατατάσσονται σε δύο κατηγορίες.

I. “Διαπραγματεύσιμα χρεόγραφα”. Τα χρεόγραφα αυτά διαπραγματεύονται στο χρηματιστήριο και η οποιαδήποτε μεταβολή της

αξίας τους, η οποία προκύπτει από αγορά ή πώληση, καταγράφεται στο λειτουργικό αποτέλεσμα ως κέρδος ή ζημία.

II. “Διαθέσιμα προς πώληση”. Οποιαδήποτε αλλαγή στην αξία αγοράς κατά τη διάρκεια μιας διαχειριστικής περιόδου καταγράφεται σε κονδύλιο «άλλων μη λειτουργικών εσόδων ή εξόδων» στην τελευταία γραμμή του λογαριασμού αποτελέσματος και όχι στο λειτουργικό αποτέλεσμα. Όταν τα αξιόγραφα πωλούνται, οποιοδήποτε κέρδος ή ζημία αναφέρεται στο λειτουργικό αποτέλεσμα.

Οι τεχνικές που χρησιμοποιούνται για τη διαχείριση του κέρδους σε αυτή την περίπτωση είναι οι εξής:

1. πωλήσεις αξιόγραφων, των οποίων η αξία έχει μεταβληθεί θετικά. Το κέρδος από πώληση αξιόγραφων συμπεριλαμβάνεται στο λειτουργικό αποτέλεσμα.
2. πωλήσεις αξιόγραφων, των οποίων η αξία έχει μεταβληθεί αρνητικά. Η ζημία από την πώληση αξιόγραφων ομοίως με προηγούμενως καταγράφεται στο λειτουργικό αποτέλεσμα.
3. Αλλαγή στην πολιτική διακράτησης αξιόγραφων χαρτοφυλακίου. Η διοίκηση έχει το δικαίωμα να αλλάζει τον προορισμό ενός αξιόγραφου ανάλογα με την πρόθεσή της. Έτσι ένα αξιόγραφο που ήταν προορισμένο για πώληση μπορεί να καταταχθεί στην κατηγορία των διαπραγματεύσιμων και το αντίστροφο.
4. Διαγραφή απαξιωμένων χρεογράφων. Η πτώση της αξίας των αξιόγραφων ωθεί τη διοίκηση στην απόφαση διαγραφής τους. Αυτό συμβαίνει ανεξαρτήτως κατηγορίας στην οποία συμπεριλαμβάνονται.

5.6 Τεχνική Αλλαγής στα GAAP

Είναι γνωστό πως οι διοικήσεις σπάνια επιλέγουν να μεταβάλλουν τις λογιστικές αρχές που έχουν υιοθετήσει. Η οποιαδήποτε μεγάλη αλλαγή στους τρόπους χειρισμού των οικονομικών μεγεθών είναι δυνατό να προκαλέσει αναταραχή στις τιμές των μετοχών για τις εισηγμένες στο χρηματιστήριο εταιρίες. Έτσι είναι προτιμότερο οι αλλαγές αυτές να γίνονται με προσεκτικό τρόπο ώστε η αγορά να μην τις αντιλαμβάνεται ως μείωση των κερδών. Περιπτώσεις όπου δύναται να αλλάξουν οι λογιστικές αρχές, χωρίς να επηρεαστούν αρνητικά οι τιμές των αξιόγραφων, αλλά και να δημιουργήσουν θετικές εντυπώσεις στους ενδιαφερόμενους επενδυτές, παραθέτονται παρακάτω:

1. Εφαρμογή των νέων λογιστικών προτύπων εθελοντικά. Οι αλλαγές στα λογιστικά πρότυπα είναι συχνές καθώς νέες τεχνικές για την αντιμετώπιση των λογιστικών θεμάτων προβάλλονται κατά καιρούς από το Συμβούλιο Λογιστικών Προτύπων. Αυτές έρχονται να τροποποιήσουν τις προηγούμενες πρακτικές καθώς επιδιώκουν την καλύτερη απεικόνιση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Ωστόσο, ο νέος τρόπος αντιμετώπισης των λογιστικών γεγονότων δημιουργεί ευκαιρίες για χειραγώγηση των κερδών.
2. Υιοθέτηση νέων εξελιγμένων κανόνων για την αναγνώριση εσόδων και εξόδων. Οι αλλαγές σε αυτή την κατεύθυνση αφορούν την μεταβολή των τρόπων αναγνώρισης των εσόδων και εξόδων με σκοπό την καλύτερη απεικόνιση της οικονομικής πραγματικότητας. Έτσι παρέχεται ευκαιρία για χειραγώγηση των αποτελεσμάτων με την εναλλαγή των τρόπων απόσβεσης των παγίων στοιχείων, την αποτίμηση των αποθεμάτων, τις αναπροσαρμογές στην εύλογη αξία των περιουσιακών στοιχείων του ενεργητικού. Συγκεκριμένα η μέθοδος απόσβεσης που εφαρμόζεται σε περιουσιακό στοιχείο πρέπει να επανεξετάζεται τουλάχιστον στη λήξη κάθε οικονομικού έτους και, αν έχει υπάρξει σημαντική μεταβολή στο ρυθμό της

αναμενόμενης ανάλωσης των μελλοντικών οικονομικών ωφελειών που ενσωματώνονται στο περιουσιακό στοιχείο, η μέθοδος πρέπει να τροποποιείται ώστε να αντικατοπτρίζει το νέο ρυθμό. Τέτοια μεταβολή δύναται να αντιμετωπίζεται λογιστικά ως μεταβολή της λογιστικής εκτίμησης σύμφωνα με το ΔΛΠ 8 «Λογιστικές Πολιτικές, Μεταβολές των Λογιστικών Εκτιμήσεων και Λάθη». Η επιχείρηση καλείται να επιλέξει ανάμεσα σε μεθόδους αποτίμησης των παγίων, να εκτιμήσει την ωφέλιμη ζωή των ενσώματων ακινητοποιήσεων καθώς και να δημιουργήσει αποθεματικά αναπροσαρμογής από την επανεκτίμηση της αξίας των περιουσιακών στοιχείων. Η διοίκηση έχει δικαίωμα να υπολογίσει διαφορετικά ποσοστά απόσβεσης, να υποτιμήσει στοιχεία της οικονομικής μονάδας, να διαγράψει πρόσφατα αποκτηθέντα μακροχρόνια λειτουργικά περιουσιακά στοιχεία καθώς και να αλλάξει την ιδιότητά τους. Συνεπώς, ανάλογα με την επιδίωξη της διοίκησης κάθε οικονομικής μονάδας, υπάρχει η δυνατότητα της παρουσίασης αυξημένων κερδών καθώς και η επιλογή παρουσίασης αυξημένης καθαρής θέσης.

5.7 Τεχνική Πώλησης και Επανεκμίσθωσης (sale & leaseback)

Μια διαδεδομένη μορφή χρηματοδότησης, που εφαρμόζεται κυρίως στα ακίνητα είναι η μορφή «Πώλησης και επανεκμίσθωσης με Leasing». Στην περίπτωση αυτή, η επιχείρηση, που έχει ήδη ένα πάγιο στοιχείο στη κυριότητά της, (ιδιαίτερα για ακίνητα αποσβεσμένα ή σε πολύ μικρή αξία σε σχέση με την τρέχουσα εμπορική αξία τους) το πωλεί στην εταιρία leasing, και στη συνέχεια το μισθώνει από την εταιρία leasing. Ουσιαστικά κάνει πάντα χρήση του ακινήτου, με το τίμημα πώλησης χρηματοδοτεί τα μισθώματα προς την εταιρία leasing, και επανακτά την

κυριότητα στο τέλος της ανέκκλητης περιόδου, αφού θα έχει εξοφλήσει όλα τα μισθώματα που αντιστοιχούν στο καταβλημένο από την εταιρία leasing κεφάλαιο-τίμημα, με τόκους, έξοδα και το σχετικό κέρδος της.

Τα GAAP δίνουν λεπτομερείς οδηγίες για το αν μια μίσθωση είναι χρηματοοικονομική (συμπίπτει με τη διατήρηση της ιδιοκτησίας) ή λειτουργική (ταυτόσημη με την ενοικίαση περιουσιακού στοιχείου). Αν πραγματοποιηθούν ζημίες από τη συναλλαγή πώλησης, αναγνωρίζονται απευθείας στα βιβλία του πωλητή. Αντίθετα, αν πραγματοποιηθεί κέρδος, τα οποιαδήποτε κέρδη αποσβένονται σταδιακά κατά τη διάρκεια της ζωής του περιουσιακού στοιχείου, αν πρόκειται για χρηματοδοτική μίσθωση ή σε αναλογία με τις καταβολές του ενοικίου αν πρόκειται για λειτουργική μίσθωση.

Η πρακτική της πώλησης και επανεκμίσθωσης δημιουργεί χώρο για τη χειραγώγηση των αποτελεσμάτων καθώς προσφέρει ευκαιρία για την πραγματοποίηση κερδών ή ζημιών. Γίνεται επίσης κατανοητό πως πάγια στοιχεία του ενεργητικού που δεν υπόκεινται σε απόσβεση, όπως η γη, μετατρέπονται σε έξοδα τα οποία μειώνουν τα αποτελέσματα χρήσης.

5.8 Τεχνική πρόωρης αποπληρωμής των χρεών

Οι μακροπρόθεσμες οφειλές μιας εταιρίας απεικονίζονται στον ισολογισμό στην αναπόσβεστη λογιστική αξία. Τέτοιες οφειλές, όπως τα ομόλογα, είναι δυνατό να αποπληρωθούν νωρίτερα από την προσυμφωνημένη λήξη τους. Από το λογιστικό αυτό γεγονός πηγάζουν κέρδη ή ζημίες. Οι λογιστικές αρχές επιβάλλουν το αποτέλεσμα της αποπληρωμής να καταγραφεί ως έκτακτο στα αποτελέσματα χρήσης της εταιρίας. Η διοίκηση όμως μπορεί να επηρεάσει το αποτέλεσμα της χρήσης επιλέγοντας την περίοδο της οποίας τα κέρδη επιθυμεί να μεταβάλλει καθώς θα την επιλέξει για την αποπληρωμή του χρέους.

5.9 Τεχνική Χρήσης Παραγώγων

Παράγωγο προϊόν στα χρηματοοικονομικά ονομάζεται ένα συμβόλαιο, η αξία του οποίου εξαρτάται από την αξία κάποιου άλλου βασικότερου προϊόντος. Σε κάθε τέτοιο συμβόλαιο υπάρχουν δύο αντισυμβαλλόμενοι, ο αγοραστής και ο πωλητής. Πρόκειται δηλαδή για ένα αξιόγραφο του οποίου η αξία καθορίζεται από ένα άλλο εμπορεύσιμο προϊόν και δημιουργήθηκε για να εξυπηρετήσει την ανάγκη προστασίας από τον επιχειρηματικό κίνδυνο. Τέτοιοι επιχειρηματικοί κίνδυνοι περιλαμβάνουν:

1. μεταβολές στα επιτόκια
2. μεταβολές στις τιμές των αγαθών και στην τιμή του πετρελαίου
3. αλλαγές στην συναλλαγματική ισοτιμία
4. καιρικές συνθήκες

Τα πιο γνωστά παράγωγα προϊόντα είναι α) Τα Προθεσμιακά Συμβόλαια (Forward Contracts) β) τα Συμβόλαια Μελλοντικής Εκπλήρωσης (Future Contracts) γ) τα Δικαιώματα Προαίρεσης (options) δ) τα προϊόντα δανεισμού τίτλων και ανοιχτές πωλήσεις και ε) τα Swaps. Η αποτίμηση των χρηματοοικονομικών στοιχείων που κρατούνται για εμπορικούς σκοπούς γίνεται στην πραγματική αξία. Εξαιρέση αποτελούν τα παράγωγα που συνδέονται με την παράδοση συμμετοχικών τίτλων που δεν είναι εισηγμένα σε χρηματιστήριο και η πραγματική τους αξία δεν μπορεί να εκτιμηθεί αξιόπιστα. Στην περίπτωση αυτή, η αποτίμηση τους γίνεται στο κόστος. Κέρδη και ζημιές που προκύπτουν από την επανεκτίμηση σε πραγματικές αξίες αλλά και από τις λοιπές συναλλαγές καταχωρούνται στα αποτελέσματα της χρήσης. Οι εταιρίες με σκοπό να μετριάσουν τις πιθανές ζημιές μιας αρχικής συναλλαγής αποφασίζουν να ανοίξουν μια νέα θέση προς την αντίθετη κατεύθυνση όπως για παράδειγμα η κατοχή χρημάτων σε ξένο νόμισμα ή κατοχή αξιόγραφων

σε σταθερό επιτόκιο σε αντιπαράθεση με αξιόγραφα μεταβλητού επιτοκίου που έχει ήδη στη διάθεση της.

Η χρήση των παραγώγων είναι ένα εργαλείο που μετριάζει και αντισταθμίζει τον κίνδυνο. Τα παράγωγα προσφέρουν πολλές ευκαιρίες για διαχείριση κερδών όπως και αναμφισβήτητα παρέχουν προστασία του χαρτοφυλακίου από μία απρόβλεπτη πορεία της αγοράς.

5.10 Τεχνική “Shrink The Ship”

Η τεχνική αυτή συνίσταται στη μείωση των κυκλοφορούντων μετοχών με σκοπό την αύξηση του κέρδους ανά μετοχή. Οι εταιρίες επαναγοράζουν τις ίδιες μετοχές με αποτέλεσμα να μην είναι υποχρεωμένες να αναφέρουν κέρδος ή ζημία από τη συναλλαγή αυτή. Αν και η επαναγορά ιδίων μετοχών απαγορεύεται, μπορεί να συμβεί κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις. Αυτές είναι η μείωση του κεφαλαίου, η στήριξη της χρηματιστηριακής τιμής όταν η τρέχουσα τιμή είναι σημαντικά χαμηλότερη από αυτή που ορίζει η οικονομική κατάσταση της εταιρίας και η διανομή μετοχών στο προσωπικό της εταιρίας. Η χειραγώγηση των κερδών προκύπτει ως αποτέλεσμα της βελτιωμένης εικόνας της απόδοσης των κερδών ανά μετοχή (earnings per share).

5.11 Κατάταξη λειτουργικών έναντι μη λειτουργικών κερδών

Ως γνωστό υπάρχουν 2 βασικές κατηγορίες κερδών: α) λειτουργικά και β) μη λειτουργικά. Τα λειτουργικά (core) κέρδη είναι αυτά τα οποία αναμένεται να συνεχιστούν στο μέλλον. Τα μη επανεμφανιζόμενα ή

έκτακτα γεγονότα δεν αναμένεται να επηρεάσουν τα μελλοντικά κέρδη, άρα καταγράφονται σαν μη λειτουργικά. Οι οικονομικοί αναλυτές τυπικά σχεδιάζουν τους ρυθμούς ανάπτυξης για τα λειτουργικά κέρδη και μετά προεξοφλούν αυτά τα εισοδήματα στο παρόν για να υπολογίσουν την αξία των αξιόγραφων. Τα GAAP διευκολύνουν την πρόβλεψη των λειτουργικών κερδών χωρίζοντας την αναφορά των λειτουργικών και μη λειτουργικών ποσών στην κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης. Πιθανές κατηγορίες της κατάστασης αποτελεσμάτων για αναφορά ασυνήθιστων ποσών που δεν θεωρούνται μέρος του κανονικού λειτουργικού κέρδους συμπεριλαμβάνουν:

- Ειδικές ή ασυνήθιστες χρεώσεις
- Μη λειτουργικές δραστηριότητες
- Υπερβολικά κέρδη ή ζημιές
- Αθροιστικό αποτέλεσμα των αλλαγών στις λογιστικές αρχές

Δεδομένου ότι υπάρχει ένας αριθμός γκρίζων περιοχών στην κατηγοριοποίηση ορισμένων κονδυλίων είναι δυνατό για τις διοικήσεις των επιχειρήσεων να χειραγωγούν τα αποτελέσματα όταν λαμβάνονται αποφάσεις για το ποια κονδύλια εμπίπτουν σε αυτές τις περιοχές. Για παράδειγμα, εγκατάλειψη ενός σημαντικού κατασκευαστικού έργου θα μπορούσε πιθανόν να κατηγοριοποιηθεί είτε ως ειδική ή ασυνήθιστη χρέωση είτε σαν μη λειτουργική δραστηριότητα. Ποια κατηγοριοποίηση είναι πιο ακριβής εξαρτάται από την κρίση των στελεχών για παράγοντες που συζητούνται στις λεπτομερείς προϋποθέσεις των GAAP.

5.12 Απόσβεση, υποτίμηση και εξάντληση

Ως γνωστό, το κόστος των μακροπρόθεσμων χρησιμοποιούμενων ή αναλωθέντων λειτουργικών περιουσιακών στοιχείων κανονικά επιμερίζεται σαν έξοδο την περίοδο που αναμένεται να ωφεληθεί η

εταιρεία από τη χρήση τους. Στην πράξη υπάρχουν τρεις τρόποι για την καταγραφή του εξόδου ανάλογα με το είδος του περιουσιακού στοιχείου:

- Λογισμός απόσβεσης για τα άυλα περιουσιακά στοιχεία όπως είναι η καλή φήμη, τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας, συγγραφικά δικαιώματα και εμπορικά σήματα.
- Λογισμός απόσβεσης για ενσώματα πάγια όπως κτίρια, μηχανές και εξοπλισμοί.
- Λογισμός εξόδων εξάντλησης, για φυσικές πηγές στις οποίες έχει γίνει μερική εκμετάλλευση όπως ξυλεία, κάρβουνο ή φυσικό αέριο.

Γενικά, η διαδικασία διαγραφής μακροχρόνιων περιουσιακών στοιχείων εμπεριέχει υποκειμενισμό κρίσης προσφέροντας έτσι ευκαιρίες για διαχείριση κερδών μέσω των ακόλουθων περιπτώσεων:

- Επιλέγοντας την μέθοδο διαγραφής. Η διοίκηση πρέπει να αποφασίσει ποια μέθοδο θα χρησιμοποιήσει για να διαγράψει πρόσφατα αποκτηθέντα μακροχρόνια λειτουργικά περιουσιακά στοιχεία. Μερικές μέθοδοι έχουν σαν αποτέλεσμα την λογιστικοποίηση μεγαλύτερων εξόδων στην τρέχουσα περίοδο από ότι σε άλλες.
- Επιλέγοντας την περίοδο διαγραφής. Η διοίκηση πρέπει συχνά να υπολογίζει εκτιμά την “χρήσιμη ζωή” ενός μακροχρόνιου στοιχείου του ενεργητικού η οποία μπορεί να είναι σημαντικά μικρότερη από ότι στην πραγματικότητα.
- Υπολογίζοντας την υπολειμματική αξία. Ορισμένα μακροπρόθεσμα περιουσιακά στοιχεία διατηρούν ένα μέρος της πραγματική τους αξίας ακόμα και στο τέλος της εκτιμώμενης ωφέλιμης ζωής τους. Αυτή η αξία (υπολειμματική) πρέπει να εκτιμηθεί έτσι ώστε να προγραμματιστεί το σωστό ποσό των ετήσιων αποσβέσεων. Δεδομένου ότι η χρονική περίοδος μπορεί να εκτείνεται στα 10, 15 ή ακόμα και 30 χρόνια μετά, είναι λογικό να υπάρχει ένα μεγάλο εύρος πιθανών εκτιμήσεων.

- Αλλάζοντας την ιδιότητα των περιουσιακών στοιχείων. Αν η ιδιότητα ενός μακροχρόνιου περιουσιακού στοιχείου τροποποιηθεί και από λειτουργικό περιουσιακό στοιχείο καταστεί μη λειτουργικό, δεν είναι πλέον απαραίτητο να αποσβένεται. Αυτό βεβαίως είναι επιτρεπτό όταν μια εταιρία παύει να χρησιμοποιεί το περιουσιακό στοιχείο για λειτουργικούς σκοπούς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο Πρακτικές Παραποίησης Οικονομικών Καταστάσεων

6.1 Εισαγωγή

Η διοίκηση μιας επιχείρησης μπορεί να επηρεάσει την αξιοπιστία των οικονομικών της καταστάσεων με τρεις τρόπους:

1. Ηθελημένη παραβίαση ενός λογιστικού προτύπου.
2. Δημιουργική παρέμβαση της διοίκησης όταν το ίδιο το πλαίσιο των λογιστικών προτύπων αφήνει 'κενά', δηλαδή δεν υπάρχει ένα πρότυπο που να ρυθμίζει ένα συγκεκριμένο λογιστικό θέμα.
3. Υποκειμενισμός και άσκηση κρίσης από την πλευρά της διοίκησης όταν τα λογιστικά πρότυπα αφήνουν περιθώρια επιλογών στην αντιμετώπιση διαφόρων θεμάτων.

Η λογιστική απάτη δεν ξεκινά πάντοτε με μια παράνομη πράξη. Πολλές μελέτες έχουν δείξει ότι οι επιλογές των μάνατζερ αναφορικά με τις λογιστικές μεθόδους και διαδικασίες εξαρτώνται από τις αναμενόμενες οικονομικές συνέπειές τους. Είναι ευρέως γνωστό, ότι οι λογιστικές μέθοδοι επιλέγονται ανάλογα με την επίδρασή τους στο ανακοινωθέν εισόδημα, ανάλογα με τις μεθόδους καθορισμού της αποζημίωσης των στελεχών και ανάλογα με το βαθμό ελέγχου των μάνατζερ από τους ιδιοκτήτες.

Όπως αναφέρει ο Dooley (2002), «όταν πρόκειται για απάτη μέσω παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων, η ανθρώπινη φαντασία είναι ικανή να εφεύρει μυριάδες συνδυασμούς λογιστικών παρατυπιών για να εξαπατήσει τους επενδυτές»¹⁷. Ωστόσο, υπάρχουν ορισμένες πρακτικές παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων που εμφανίζονται με μεγαλύτερη συχνότητα και παρουσιάζουν κοινά χαρακτηριστικά, μέσω των οποίων κατηγοριοποιούνται.

---

¹⁷ Dooley, D.V. (2002), "Financial Fraud: Accounting Theory and Practice", Fordham Journal of Corporate & Financial Law, Vol.8 (Symposium), pp.53-88

6.2 Πυλώνες Παραποίησης Οικονομικών Καταστάσεων

Σύμφωνα με τον Howard Schilit, καθηγητή λογιστικής στο American University στην Washington, υπάρχουν διάφορες τακτικές αλλοίωσης των λογιστικών μεγεθών οι οποίες είναι ευρέως διαδεδομένες. Κατηγοριοποιεί τις τακτικές αυτές σε επτά 'πονηριές' τις οποίες ορίζει ως **«ενέργειες που εκ προθέσεως αλλοιώνουν τα μεγέθη της χρηματοοικονομικής απόδοσης και τη θέση της επιχείρησης»**¹⁸. Οι κατηγορίες που θέτει είναι οι εξής:

1. **«1η πονηριά»:** Αναγνώριση εσόδων πολύ σύντομα ή αναγνώριση εσόδων «αμφισβητήσιμης ποιότητας». Για παράδειγμα:
  - Αναγνώριση εσόδων όταν εξακολουθούν να παρέχονται μελλοντικές υπηρεσίες.
  - Αναγνώριση εσόδων πριν την αποστολή των εμπορευμάτων ή πριν την αποδοχή (χωρίς όρους) από τον πελάτη.
  - Αναγνώριση εσόδων ακόμη κι εάν ο πελάτης δεν είναι υποχρεωμένος να πληρώσει.
  - Πωλήσεις σε θυγατρικές εταιρίες.
  - Παροχή στον πελάτη αντικειμένων αξίας ως αντιπαροχή.
  - Άθροιση των τελικών καθαρών εισπράξεων.
2. **«2η πονηριά»:** Αναγνώριση «πλασματικών» εσόδων. Για παράδειγμα:
  - Αναγνώριση εσόδων χωρίς οικονομική ουσία.
  - Αναγνώριση μετρητών που λήφθηκαν στα πλαίσια δανεισμού ως έσοδα.
  - Αναγνώριση εισοδημάτων από επενδύσεις ως έσοδα από κανονική λειτουργία.

---

¹⁸ Schilit, H. (2002), Financial Shenanigans: How to detect accounting gimmicks & fraud in financial Reports, New York: McGraw-Hill

- Αναγνώριση των επιστρεφόμενων ποσών από προμηθευτές ως έσοδα.
  - Απελευθέρωση εσόδων που είχαν αποκρυφτεί αντικανονικά πριν από μια συγχώνευση.
3. **«3η πονηριά»:** Ενίσχυση του εισοδήματος με εφάπαξ κέρδη. Για παράδειγμα:
- Ενίσχυση εισοδήματος με την πώληση υποτιμημένων περιουσιακών στοιχείων.
  - Ενσωμάτωση εισοδημάτων ή κερδών από επενδύσεις στα έσοδα.
  - Αναγνώριση εισοδημάτων ή κερδών από επενδύσεις ως μείωση των λειτουργικών εξόδων.
  - Δημιουργία εισοδήματος από την ανακατάταξη / αναδιάρθρωση των λογαριασμών του Ισολογισμού.
4. **«4η πονηριά»:** Μετατόπιση των τρεχουσών δαπανών σε προγενέστερες ή μεταγενέστερες περιόδους. Για παράδειγμα:
- Κεφαλαιοποίηση οργανικών λειτουργικών εξόδων.
  - Αλλαγή λογιστικής πρακτικής και μετάθεση τρεχόντων εξόδων σε προγενέστερη χρήση.
  - Απόσβεση δαπανών με πολύ αργό ρυθμό.
  - Αποφυγή διαγραφής φθαρμένων/αλλοιωμένων περιουσιακών στοιχείων.
  - Μείωση των αποθεμάτων.
5. **«5η πονηριά»:** Παράλειψη καταγραφής στοιχείων παθητικού και καταχρηστική μείωση του παθητικού. Για παράδειγμα:
- Αποφυγή καταγραφής εξόδων και σχετικών υποχρεώσεων όταν αυτές αναφέρονται σε μελλοντικές υποχρεώσεις.
  - Μείωση υποχρεώσεων με την αλλαγή λογιστικών υποθέσεων.
  - Ενσωμάτωση αμφισβητήσιμων αποθεματικών στο εισόδημα.

- Δημιουργία «πλασματικών» επιστρεφόμενων ποσών.
  - Αναγνώριση εσόδων όταν λαμβάνονται μετρητά ενώ παραμένουν μελλοντικές υποχρεώσεις.
6. **«6η πονηριά»:** Μετατόπιση τρεχόντων εσόδων σε μεταγενέστερη χρήση. Για παράδειγμα:
- Δημιουργία αποθεματικών και αποδέσμευσή τους στο εισόδημα σε μεταγενέστερη χρονική περίοδο.
  - Αντικανονική απόκρυψη εσόδων λίγο προτού κλείσει μια συμφωνία εξαγοράς.
7. **«7η πονηριά»:** Μετατόπιση μελλοντικών εξόδων στην τρέχουσα λογιστική χρήση ως ειδική επιβάρυνση «χρέωση». Για παράδειγμα:
- Αντικανονική διόγκωση ποσού που αποτελεί «ειδική χρέωση».
  - Αντικανονική απόσβεση τρεχόντων δαπανών έρευνας & ανάπτυξης κατά τη διαδικασία εξαγοράς.
  - Επιβάρυνση της τρέχουσας χρήσης με τα λεγόμενα “discretionary” έξοδα (έξοδα για τα οποία μια εταιρία έχει την ευχέρεια να αποφασίσει πότε και με ποιο μέγεθος θα εμφανιστούν στα βιβλία της).

Ενδελεχής ανάλυση των τρόπων χειρισμού των λογαριασμών του Ισολογισμού ακολουθεί στην συνέχεια.

6.3 Τεχνικές ή Λογιστικοί Χειρισμοί Ωραιοποίησης των Οικονομικών Καταστάσεων

6.3.1 Εισαγωγή

Σύμφωνα με τον Σπαθή¹⁹ (2002), οι πιο συχνοί λογιστικοί χειρισμοί ωραιοποίησης των αποτελεσμάτων είναι:

- προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις
- αποζημιώσεις προσωπικού
- αποσβέσεις
- χαρακτηρισμός εξόδων που αφορούν πάγια στο κόστος κτήσης τους
- αποτίμηση αποθεμάτων
- καταχώρηση εσόδων/εξόδων σε λάθος χρήση

Κάποιες άλλες πρακτικές που έχουν ως συνέπεια την παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων και διαστρεβλώνουν την πραγματική εικόνα της επιχείρησης είναι:

- παρέμβαση, μετατροπή και διαχείριση σημαντικών χρηματοοικονομικών εγγράφων, συναλλαγών καθώς και των σχετικών παραστατικών που τις συνοδεύουν
- σκόπιμη παράλειψη ή κακή παρουσίαση γεγονότων, συναλλαγών, λογαριασμών ή άλλων σημαντικών πληροφοριών που είναι απαραίτητες για τη σύνταξη των οικονομικών καταστάσεων
- εσκεμμένη μη εφαρμογή λογιστικών κανόνων, αρχών, πολιτικών και προτύπων που αποτελούν εργαλεία για τη μέτρηση,

---

¹⁹ Ζοπουνίδης, Κ. Σπαθής, Χ. Δούμπος, Μ., «Οι λαθροχειρίες των ισολογισμών και οι αδυναμίες των ελεγκτών», Οικονομικός Ταχυδρόμος, 38, 21.09.2002

αναγνώριση, καταγραφή και αποκάλυψη οικονομικών γεγονότων και συναλλαγών

6.3.2 Δημιουργικός Χειρισμός στην αναγνώριση εσόδων

Η πιο συνήθης τακτική στη δημιουργική λογιστική είναι η κατά βούληση ερμηνεία ή παρερμηνεία του πότε μία πώληση ή είσπραξη είναι πραγματική, η οποία χρησιμοποιείται με σκοπό να “μαγειρευτεί” το ύψος των εσόδων. Οι μηχανισμοί αυτοί είναι άλλοτε εντελώς παράνομοι και άλλοτε αποτελούν απόρροια εκμετάλλευσης των “γκρίζων” περιοχών της λογιστικής ερμηνεύοντας τες με διαφορετικό τρόπο όταν προκύπτει το θέμα της αναγνώρισης εσόδων και εξόδων.

Ο χρόνος αναγνώρισης των εσόδων: Το έσοδο αναγνωρίζεται όταν καθίσταται δεδουλευμένο και όχι όταν εισπράττεται. Δηλαδή, αν για παράδειγμα, ένα ιδιωτικό σχολείο για τις τρεις τάξεις του λυκείου χρέωνε €2.500 το σχολικό έτος και €900 ως έξοδα εγγραφής του μαθητή, τότε θα έπρεπε τα €900 να μην αναγνωριστούν εξ’ ολοκλήρου ως έσοδα του πρώτου έτους, δηλαδή €3.400 για το 2010, €2.500 για το 2011 και €2.500 για το 2013, αλλά θα έπρεπε να μοιραστούν και στα τρία έτη, δηλαδή, €2.800 ανά έτος. Ο πρώτος τρόπος επιτρέπει τη βελτίωση του περιθωρίου κέρδους του πρώτου έτους και φυσικά των καθαρών κερδών, αλλά μείωση των μελλοντικών κερδών και έχει εφαρμογή όταν μια εταιρία την ενδιαφέρει να βελτιώσει την παρούσα εικόνα των χρηματοοικονομικών της καταστάσεων.

Μεταφορά του κινδύνου: Η πώληση κατά την οποία δε μεταφέρεται ο κίνδυνος του εμπορεύματος δε θεωρείται πώληση. Για παράδειγμα, όταν η παρασκευάστρια εταιρία δίνει τη δυνατότητα στους εμπόρους που διανέμει το εμπόρευσμά της να της το επιστρέψουν εφόσον δεν πουληθεί, τότε δεν μπορεί να θεωρήσει ως έσοδο όσα εμπορεύματα έδωσε στους εμπόρους αλλά μόνο όσα θα πουληθούν από αυτούς, αφού ο κίνδυνος

του εμπορεύματος παραμένει στην παρασκευάστρια εταιρία και δε μεταφέρεται στους εμπόρους. Αν τελικά αναγνωρισθεί ως έσοδο, έχουμε προσωρινή βελτίωση-αύξηση του κύκλου εργασιών της εταιρίας.

Μέθοδος ποσοστού ολοκλήρωσης: Η μέθοδος αυτή έχει εφαρμογή σε κατασκευαστικές εταιρίες ή γενικότερα σε μακροπρόθεσμες συμβάσεις έργου. Το ποσοστό ολοκλήρωσης μπορεί να υπολογισθεί με βάση το ποσοστό των κοστών που πραγματοποιήθηκαν που αφορά στην εργασία που συμπληρώθηκε μέχρι σήμερα σε σχέση με τα αναμενόμενα συνολικά κόστη (του παρελθόντος και τα μελλοντικά) για ολοκλήρωση του έργου. Συνήθως οι πληρωμές και οι προεισπράξεις από πελάτες δεν αντανakλούν το ποσοστό του έργου που έχει εκτελεσθεί. Παρ' όλα αυτά, υπάρχουν εταιρίες με σύντομο κύκλο παραγωγής που χρησιμοποιούν τη μέθοδο αυτή για να αναγνωρίζουν μη δεδουλευμένα έσοδα που ουσιαστικά είναι έσοδα επόμενων χρήσεων για τα οποία επιβάλλεται η λογιστική εγγραφή.

Λογιστική των δεδουλευμένων: Για τη συγκεκριμένη περίπτωση θα αναφερθούμε σε ένα παράδειγμα προς καλύτερη κατανόησή της. Ο FIFA μέχρι την υιοθέτηση των Δ.Λ.Π., το 2003, χρησιμοποιούσε τη μέθοδο της λογιστικής επί της ταμειακής βάσης, δηλαδή, αναγνώριζε έσοδα όταν εισέπραττε και έξοδα όταν πλήρωνε. Με τα Δ.Λ.Π. μετέβηκε στη λογιστική των δεδουλευμένων. Ο FIFA άρχισε να αναγνωρίζει έσοδα από το Παγκόσμιο Κύπελλο που ήταν να διεξαχθεί στη Γερμανία το 2006. Τα έσοδα αυτά προέρχονταν από διαφορετικά τηλεοπτικά κανάλια που πλήρωναν για τα δικαιώματα αναμετάδοσης, ποσά που ήταν συγκεκριμένα, συν ένα ποσοστό επί των κερδών που θα δημιουργούσαν τα τηλεοπτικά κανάλια, ποσοστό το οποίο δεν ήταν καθορισμένο. Με την υιοθέτηση των Δ.Λ.Π., ο FIFA μπορούσε να χρησιμοποιήσει τη μέθοδο ποσοστού ολοκλήρωσης δίνοντας του το δικαίωμα να αναγνωρίζει έσοδα επί των ποσοστών των κερδών και όχι επί των δικαιωμάτων, εφόσον

αυτά ήταν μετρήσιμα και πιθανά. Προφανώς, η μέθοδος αυτή δημιουργούσε πολλούς κινδύνους, αφού τα δεδομένα ήταν όλα ρευστά και δεδομένου ότι τα τηλεοπτικά κανάλια θα αναγνώριζαν έσοδα όταν θα διεξαγόταν το Παγκόσμιο Κύπελλο και όχι νωρίτερα. Ο FIFA αναγνώριζε έσοδα από τα έσοδα των πελατών του που οι ίδιοι δεν είχαν ακόμα αναγνωρίσει.

Πρώιμη αναγνώριση εσόδων: Όταν ένα συμβόλαιο είναι πολυμερές, τότε η εταιρία που το συνέταξε υποχρεούται, εκτός από την παράδοση του προϊόντος, να παράσχει υπηρεσίες κατά τα επόμενα έτη, είτε για τυχόν βελτιώσεις, είτε προς επισκευή του προϊόντος. Οπότε, στην τιμή συμπεριλαμβάνονται και η τιμή πώλησης του προϊόντος, αλλά και ένα τίμημα προς την πιθανή μελλοντική παροχή υπηρεσιών, ή αλλιώς εγγύηση του προϊόντος. Τέτοια συμβόλαια είναι ιδιαίτερα εύκολο να χρησιμοποιηθούν από τις εταιρίες για να αυξήσουν τα έσοδα, αυξάνοντας την αξία του προϊόντος και μειώνοντας την αξία των υπηρεσιών και φυσικά αυξάνουν τα κέρδη τη χρονική στιγμή που υπογράφεται το συμβόλαιο.

Αναγνώριση τραπεζικών εσόδων: Είναι σύνηθες για τις χρηματοοικονομικές εταιρίες να πραγματοποιούν κέρδη από συναλλαγές χρηματοοικονομικών μέσων και δηλαδή από τους τόκους, τα μερίσματα ή από τη διαφορά της αξίας των χρηματοοικονομικών μέσων κ.λπ.. Το ζητούμενο σε αυτή την περίπτωση είναι πότε αναγνωρίζεται το έσοδο, αν υπάρχει. Κάποια χρηματοπιστωτικά ιδρύματα το αναγνωρίζουν στο τέλος κάθε διαχειριστικής χρήσης, ανεξάρτητα αν το συμβόλαιο έχει λήξει, ενώ άλλες, όταν το συμβόλαιο λήξει. Και οι δύο μέθοδοι είναι νόμιμες, με τη διαφορά ότι στην πρώτη περίπτωση έχουμε πρώιμη αναγνώριση εσόδων και παραδοική βελτίωση της εικόνας των χρηματοοικονομικών καταστάσεων.

Αναγνώριση της έκπτωσης του κόστους ως έσοδο: Σε πολλές περιπτώσεις εμπορικών επιχειρήσεων, δίνεται από τους προμηθευτές ως κίνητρο για περισσότερες πωλήσεις των εμπορευμάτων τους κάποιες

εκπτώσεις, εφόσον πετύχουν κάποιο συγκεκριμένο ύψος πωλήσεων, είτε σε μορφή δωρεάν εμπορεύματος, είτε με μείωση του πιστωτικού τους λογαριασμού. Αυτές οι εκπτώσεις θα έπρεπε να εμφανίζονται ως μείωση στο κόστος πωληθέντων. Ωστόσο, υπάρχουν περιπτώσεις εταιριών που τις αναγνώριζαν ως έσοδα και νωρίτερα από ότι κανονικά θα έπρεπε. Σε κάθε περίπτωση, αυτού του είδους η αντιμετώπιση των εκπτώσεων θεωρείται παράνομη από την Επιτροπή των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων (FASB).

Επιπλέον τεχνικές αναγνώρισης εσόδων:

- Αποστολή εμπορευμάτων σε πελάτες χωρίς να έχουν από πριν παραγγείλει. Συνήθως, το “λάθος” ανακαλύπτεται την επόμενη χρήση από αυτήν που ενδιέφερε την εταιρία.
- Ενοικίαση αποθηκών προς αποστολή εμπορευμάτων εκεί και αναγνώρισή τους ως πωλήσεις. Συνήθως, η τακτική αυτή έχει εφαρμογή όταν υπάρχει προφορική συμφωνία με πελάτη για μελλοντική πώληση.
- Αναγνώριση εσόδων από παραγγελίες προϊόντων, όταν το εμπόρευμα δεν έχει ακόμα σταλεί.
- Παραγγελίες του Ιανουαρίου αναγνωρίζονται ως πωλήσεις τον Δεκέμβριο, εκδίδοντας το τιμολόγιο νωρίτερα.
- Πώληση εμπορευμάτων μέσω δανείων που χορηγούν στους πελάτες τους σε επαναλαμβανόμενη βάση, ώστε να πληρώσουν για αυτά τα προϊόντα. Οι πωλήσεις αυτές καταλαμβάνουν μεγάλο ποσοστό επί των συνολικών πωλήσεων και στην ουσία αυτό που οι εταιρίες επιτυγχάνουν είναι να αγοράζονται τα προϊόντα τους από τους ίδιους.
- Επιτάχυνση της διαδικασίας πώλησης παρέχοντας υπερβολικά ευνοϊκούς όρους πληρωμών, με μεγάλη διάρκεια αποπληρωμής των τιμολογίων από τους πελάτες.

- Αναγνώριση εσόδων παρά το γεγονός ότι υπάρχουν σοβαρές αμφιβολίες για τη φερεγγυότητα του πελάτη, σύμφωνα με τη χρηματοοικονομική του κατάσταση, την ικανότητα αποπληρωμής ή την έλλειψη περιουσιακών στοιχείων ως εγγύηση. Σύμφωνα με τα Δ.Λ.Π. το έσοδο αναγνωρίζεται όταν ο πελάτης θεωρείται ικανός να αποπληρώσει το χρέος του ή έχει προσφύγει σε κάποιου είδους χρηματοδότηση.
- Πραγματοποίηση διμερών συναλλαγών μεταξύ στρατηγικών συνεργατών.
- Αναγνώριση έκτακτων εσόδων ως κανονικά έσοδα όπως κέρδη από πώληση περιουσιακών στοιχείων.
- Έκδοση τιμολογίων προς μη πραγματικούς πελάτες.
- Αναγνώριση εσόδων χωρίς ο πελάτης να έχει συμφωνήσει να πληρώσει το παραδιδόμενο προϊόν.

Γιατί οι εταιρίες επιλέγουν να εμφανίζουν έσοδα μη υπαρκτά, τουλάχιστον τη δεδομένη στιγμή; Ίσως γιατί πετυχημένες εταιρίες κατά σειρά ετών δεν μπορούν να δεχθούν τη μείωση των εσόδων τους ως κάτι σχετικά μόνιμο και στην υπεραισιοδοξία της βελτίωσης των εσόδων το επόμενο έτος θεωρούν πως θα μπορέσουν να καλύψουν το κενό που έχουν δημιουργήσει χρησιμοποιώντας δημιουργική λογιστική. Ακόμα, όταν οι αναλυτές προβλέπουν αύξηση της τιμής της μετοχής μιας εταιρίας, βάσει των δοθέντων στοιχείων από την εταιρία, τότε η πίεση που δημιουργείται στο να εμφανίσουν τα αποτελέσματα που θα αντανakλούν τις προβλέψεις των αναλυτών, τους οδηγεί στη χρήση δημιουργικής λογιστικής. Έτσι επιτυγχάνουν βέβαια να σώσουν την κατάσταση σε αυτή τη διαχειριστική χρήση, αλλά εις βάρος των μελλοντικών εσόδων και κερδών. Και φυσικά, όταν τα Δ.Λ.Π. σου δίνουν

τόσες δυνατότητες νόμιμης δημιουργικής λογιστικής σε προκαλεί να την εφαρμόσεις.

6.3.3 Δημιουργικός Χειρισμός Πάγιων Περιουσιακών στοιχείων

6.3.3.1 Υλικά ή Ενσώματα Πάγια

Ως ενσώματα χαρακτηρίζονται εκείνα τα υλικά αγαθά που αποκτάει η επιχείρηση με σκοπό να τα χρησιμοποιήσει ως μέσα δράσης κατά τη διάρκεια της ωφέλιμης ζωής τους.

Στις ενσώματες ακινητοποιήσεις, οι αλλαγές που τα Δ.Λ.Π. επέφεραν, είχαν ως αποτέλεσμα την ανάπτυξη της δημιουργικής λογιστικής στον τομέα αυτό. Το πλαίσιο για τα ενσώματα πάγια, όπως θα δούμε παρακάτω, ήταν εκτεταμένο και αρκετά πλήρες¹⁵ και το νομοθετικό πλαίσιο δεν άφηνε περιθώρια “δημιουργικότητας”.

Η “ελευθερία” που δίνεται στην εταιρία να καθορίζει εκείνη το συντελεστή απόσβεσης και την ωφέλιμη ζωή του παγίου, αλλά και το δικαίωμα της αναπροσαρμογής του παγίου, έως και κάθε χρόνο, μπορεί να γίνουν εργαλεία δημιουργικής λογιστικής. Πολλές φορές οι συντελεστές αποσβέσεων, μπορεί να είναι πολύ μικροί και η ωφέλιμη διάρκεια ζωής των παγίων, αφύσικα μεγάλη. Πρέπει να εξετάζονται τα ποσοστά των αποσβέσεων, πάντα σε σχέση με τη βαρύτητα που έχουν στη συγκεκριμένη εταιρία. Με την εφαρμογή των Δ.Λ.Π. δεν πρέπει να θεωρούνται δεδομένα τα στοιχεία που παρουσιάζονται στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις, όσον αφορά τις ενσώματες ακινητοποιήσεις, αλλά πρέπει να εξετάζεται η πιθανότητα τα αποτιμημένα πάγια να είναι υπερτιμημένα και φυσικά η αξιοπιστία των αποτιμητών, οι μέθοδοι που χρησιμοποίησαν, οι παραδοχές που εφάρμοσαν, κ.λπ..

Η υποκειμενική μεταχείριση των αποσβέσεων των στοιχείων του ενεργητικού, παρ' ότι δεν αντιπροσωπεύουν εκροή μετρητών για την εταιρεία, είχε ως αποτέλεσμα παρόμοια πάγια στοιχεία να έχουν διαγραφεί σε διαφορετικές χρονικές περιόδους και σε διαφορετικές τιμές σε διαφορετικές χώρες. Η μεταβλητή που χρησιμοποιείται περισσότερο για να αλλάξει το μέγεθος της απόσβεσης είναι η εκτίμηση της υπολειμματικής αξίας ενός αγαθού, δεδομένου ότι το αποσβεστέο μέγεθος είναι αποτέλεσμα της αξίας κτήσεως μείον την υπολειμματική αξία και η υπολειμματική αξία μετράται σαφώς υποκειμενικά. Λόγω της χαλαρότητας της λογιστικής και της φορολογικής νομοθεσίας, η διάρκεια της απόσβεσης του ενεργητικού μπορεί επίσης να διαφέρει σημαντικά. Σε γενικές γραμμές, επιμήκυνση της ωφέλιμης ζωής των στοιχείων του ενεργητικού ή αύξηση της υπολειμματικής αξίας τους μπορεί να συνεπάγεται μικρότερη επιβάρυνση απόσβεσης, με αποτέλεσμα μεγαλύτερα κέρδη και περισσότερο αναγνωρισμένα περιουσιακά στοιχεία. Αυτό μπορεί να συνεπάγεται τον κίνδυνο να απομειωθεί η αξία των περιουσιακών στοιχείων αν οι ελεγκτές θεωρήσουν ότι η λογιστική αξία υπερβαίνει την πραγματική αξία. Ο πιο αποτελεσματικός τρόπος για την ανίχνευση καταχρηστικής χρήσης της απόσβεσης είναι να διαιρέσεις τα έξοδα απόσβεσης από τα αποσβεσμένα στοιχεία του ενεργητικού και να συγκρίνεις το ποσοστό που προέκυψε με ποσοστά άλλων εταιρειών του κλάδου.

Οι μέθοδοι αποτίμησης των ενσώματων ακινητοποιήσεων, μετά την αρχική καταχώρηση είναι δύο: α) το Μοντέλο Κόστους κατά το οποίο μετά την αρχική αναγνώριση το υλικό πάγιο στοιχείο λογιστικοποιείται στο κόστος του μειωμένο κατά τις συσσωρευμένες αποσβέσεις και τις συσσωρευμένες ζημίες απομείωσης¹⁷, και β) το Μοντέλο Επανεκτίμησης κατά το οποίο εφόσον η δίκαιη αξία του υλικού πάγιου στοιχείου μπορεί να μετρηθεί αξιόπιστα, λογιστικοποιείται στην

αναπροσαρμοσμένη αξία, μειωμένη κατά τις μεταγενέστερες συσσωρευμένες αποσβέσεις και τις μεταγενέστερες συσσωρευμένες ζημίες απομείωσης.

Έτσι, όταν μία εταιρία επιθυμεί να εμφανίσει τα κέρδη της αυξημένα δε θα επιλέξει το μοντέλο επανεκτίμησης, αλλά το μοντέλο κόστους, ούτως ώστε οι αποσβέσεις να υπολογίζονται πάνω στο ιστορικό κόστος. Δηλαδή, ιστορικό κόστος < αναπροσαρμοσμένη αξία → μικρότερες αποσβέσεις = περισσότερα κέρδη.

Ενώ, όταν μια εταιρία επιθυμεί να παρουσιάζει μία ισχυρή Κατάσταση Χρηματοοικονομικής Θέσης και χαμηλό δείκτη δανείων προς Ίδια Κεφάλαια, τότε επιλέγει το μοντέλο επανεκτίμησης, επιλέγει να αναπροσαρμόσει το πάγιο, δημιουργώντας αποθεματικό από επανεκτίμηση.

6.3.3.2 Πάγια υπό κατασκευή

Μερικές επιχειρήσεις ενώ έχουν ήδη ολοκληρώσει την ιδιοκατασκευή ενός παγίου περιουσιακού στοιχείου, δεν μεταφέρουν το λογαριασμό «Πάγια υπό κατασκευή» στον αντίστοιχο λογαριασμό του Παγίου και έτσι δεν είναι υποχρεωμένες να διενεργήσουν αποσβέσεις για αυτό. Έτσι, εμφανίζονται υψηλότερα των κανονικών κέρδη και επιπλέον από την άλλη ωραιοποιείται η συνολική εικόνα του ισολογισμού τους.

6.3.3.3 Ασώματες Ακινήτοποιήσεις και Έξοδα Πολυετούς Απόσβεσης

Άλλες πάλι επιχειρήσεις μεταφέρουν τα δεδουλευμένα έξοδα χρήσεως στο λογαριασμό 16 “Ασώματες ακινήτοποιήσεις και έξοδα πολυετούς απόσβεσης” του παγίου ενεργητικού, παραβιάζοντας τις λογιστικές αρχές

του δεδουλευμένου εξόδου αλλά και της αρχής της αυτοτέλειας των χρήσεων. Η εν λόγω μεταφορά αποσκοπεί στην εμφάνιση αυξημένων κερδών.

6.3.3.4 Μεταφορά Τόκων στο Κόστος Προϊόντος αντί του Κόστος Περιόδου

Ορισμένες επιχειρήσεις μεταφέρουν τόκους-έξοδα της χρήσεως στο κόστος προϊόντος και όχι στο κόστος περιόδου, όπως άλλωστε ορίζει ο νόμος. Έτσι βελτιώνουν την χρηματοοικονομική κατάσταση των αποτελεσμάτων χρήσης, εμφανίζοντας υψηλότερα κέρδη, γιατί όπως είναι γνωστό κόστος προϊόντος είναι το κόστος που ενσωματώνεται στο προϊόν, αποθεματοποιείται και επιβαρύνει το αποτέλεσμα χρήσεως μόνο όταν πουληθεί. Ενώ, το κόστος περιόδου είναι το κόστος που επιβαρύνει εξ' αρχής τα αποτελέσματα χρήσεως. Αντιθέτως, αν θέλουμε να εμφανίσουμε μειωμένα κέρδη, τότε μπορούμε να θεωρήσουμε ως έξοδο κάποιο κόστος προϊόντος όπως παραδείγματος χάρη το μισθό του φύλακα.

Παράδειγμα: Έστω ότι παράγω 100 μονάδες προϊόντος, από τις οποίες τελικά πουλάω τις 70 (άρα τελικό απόθεμα $100-70=30$). Έστω, επίσης, ότι έχω τόκους- έξοδα €100:

- Αν θεωρήσω αυτά τα €100 των τόκων ως κόστος περιόδου (όπως όντως είναι), τότε θα επιβαρύνω το αποτέλεσμα χρήσεως κατά €100.
- Αν θεωρήσω αυτά τα €100 των τόκων ως κόστος προϊόντος, τότε θα επιβαρύνω το αποτέλεσμα χρήσεως (μέσω του κόστους πωληθέντων) κατά €70 αφού τα υπόλοιπα €30 θα πάνε στο τελικό απόθεμα.

6.3.3.5 Συμμετοχές (χρεόγραφα για μακροπρόθεσμη τοποθέτηση)

Καταρχήν, θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι μετοχές που είναι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αθηνών, αποτιμούνται, σύμφωνα με τον νόμο στη μικρότερη τιμή μεταξύ της τιμής κτίσεως (σύμφωνα με τις μεθόδους FIFO, LIFO κλπ) και της μέσης χρηματιστηριακής τιμής του τελευταίου μήνα της χρήσεως. Αποτιμώντας η επιχείρηση τις συμμετοχές της, π.χ. στην τιμή των €4, που είναι η μέση χρηματιστηριακή τιμή, δεδομένης της τιμής κτίσεως που είναι €4,50, δύναται να παρουσιάσει ζημίες αποτίμησης οι οποίες και θα αποσβεστούν σε 5 έτη. Εάν όμως επιλέξει να πραγματοποιήσει την αποτίμηση στην τιμή κτίσεως των €4,50, παραβιάζοντας τον νόμο, τότε λογικό είναι ότι δεν θα δείχνει τις ζημίες που έχει στην πραγματικότητα υποστεί και συνεπώς θα έχει μια βελτιωμένη εικόνα του αποτελέσματος χρήσεως και του ισολογισμού της. Επίσης, οι επιχειρήσεις μπορούν να μεταφέρουν τις συμμετοχές στα χρεόγραφα (Κυκλοφορούν Ενεργητικό), προκειμένου να βελτιώσουν τους δείκτες ρευστότητάς τους. Από την μεταφορά, όμως, αυτή επηρεάζεται και ο δείκτης αποδοτικότητας (ROI) μιας και τα χρεόγραφα δεν αποτελούν υποστηρικτικό στοιχεί των πωλήσεων και δεν περιλαμβάνονται στο Λειτουργικό Ενεργητικό, όπως οι συμμετοχές. Εφόσον, με τον τρόπο αυτό μειώνεται ο παρανομαστής ROI (μέσος όρος Λειτουργικού Ενεργητικού), η επιχείρηση θα εμφανίζει αυξημένη αποδοτικότητα.

6.3.3.6 Μακροπρόθεσμες Απαιτήσεις

Εδώ οι επιχειρήσεις μπορούν να μεταφέρουν το μεγαλύτερο μέρος των εν λόγω απαιτήσεων στις Βραχυπρόθεσμες, ώστε να βελτιωθεί ο δείκτης της άμεσης ρευστότητας ή η ποιότητα γενικά του Ενεργητικού

της. Στην περίπτωση αυτή το ύψος του συνόλου των περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης μένει αναλλοίωτο.

6.3.3.7 Άυλα ή Ασώματα Πάγια

Τα ασώματα πάγια στοιχεία αποσβένονται, σύμφωνα με τον νόμο, είτε εφάπαξ σε μία χρήση ή ισόποσα σε 2, 3 ή 5 έτη. Εκτός κι αν έχουν, σύμφωνα με τον νόμο, δικαίωμα για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα, π.χ. 10 χρόνια. Στην περίπτωση αυτή οι επιχειρήσεις προχωρούν σε χειραγώγηση κερδών αλλάζοντας απλά το διενεργούμενο χρόνο απόσβεσης. Έτσι, εάν αποφασιστεί, παρά τη συνήθη τακτική, να αποσβεστεί ένα άυλο πάγιο σε 5 έτη αντί σε μία μόνο χρήση, τότε θα βελτιωθεί η χρηματοοικονομική κατάσταση των αποτελεσμάτων χρήσεως.

6.3.3.8 Κεφαλαιοποίηση Λειτουργικών Εξόδων

Η κεφαλαιοποίηση των λειτουργικών εξόδων (έξοδα διαφήμισης, έρευνας και ανάπτυξης, επισκευών και διατήρησης) είναι μία συνήθης τακτική της δημιουργικής λογιστικής. Η τεχνική αυτή βασίζεται στην υποκειμενική αντίληψη αναγνώρισης μιας ταμειακής εκροής ως έξοδο ή ως επένδυση. Το κατά τ' άλλα υπάρχον δίλημμα ξεκαθαρίζει μέσω του "χρυσού κανόνα" της αναγνώρισης εξόδων. Όταν από την ταμειακή εκροή αναμένουμε να εισπράξουμε τα προβλεπόμενα κέρδη εντός 12 μηνών, δηλαδή στο διάστημα μιας διαχειριστικής χρήσης, τότε καταχωρείται ως έξοδο, ενώ αν οι ταμειακές εισροές αναμένονται σε μεγαλύτερο διάστημα από αυτό, αναγνωρίζεται ως επένδυση. Το γεγονός της ταμειακής εκροής δεν αλλάζει, αλλά ο τρόπος καταχώρησής έχει επιρροή στην παρουσίαση της προόδου της εταιρίας. Αυτό έχει ως

συνέπεια, οι ταμειακές εκροές που δεν είναι τόσο προφανές σε ποια κατηγορία ανήκουν, των εξόδων ή της επένδυσης, εμφανίζονται, δηλαδή, στη “γκρίζα περιοχή”, να γίνονται αντικείμενα δημιουργικής λογιστικής και να καταχωρούνται στον ένα λογαριασμό ή στον άλλον ανάλογα.

Αυτό που πρέπει να αντιληφθούμε, είναι πως στη μία περίπτωση έχουμε αναγνώριση εξόδων και μείωση των αποτελεσμάτων χρήσης, των καθαρών κερδών και στην άλλη περίπτωση, της καταχώρησής τους ως επένδυση, έχουμε αναγνώριση περιουσιακού στοιχείου αύξηση του ενεργητικού και αυξημένα κέρδη προ φόρων και τόκων (EBITDA). Και σε αυτή την περίπτωση, όπως και σε πολλές άλλες, η κατάσταση ταμειακών ροών αποτελεί το καλύτερο μέσο ανακάλυψης τέτοιων δημιουργικών λογιστικών χειρισμών.

6.3.4 Δημιουργικός Χειρισμός Προβλέψεων

Οι προβλέψεις που εμφανίζονται στον Ισολογισμό είναι υποχρεώσεις που απεικονίζουν πιθανές μελλοντικές ταμειακές εκροές. Σύμφωνα με το Δ.Λ.Π. 37 (Προβλέψεις, ενδεχόμενες υποχρεώσεις και ενδεχόμενες απαιτήσεις), οι προβλέψεις χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες. Πρώτη κατηγορία, μελλοντικές ζημίες. Δηλαδή, όταν η εταιρία εμφανίζει πλέον ζημίες και εκτιμά πως η κατάσταση αυτή θα συνεχιστεί και κατά συνέπεια θα υπάρξουν μελλοντικές εκροές για την κάλυψη των ζημιών. Δε λογίζονται σαν προβλέψεις οι εκτιμήσεις αυτές, αλλά απομειώνονται τα περιουσιακά στοιχεία, καθώς αναμένονται αρνητικές ταμειακές ροές, βάσει το Δ.Λ.Π. 36. Δεύτερη κατηγορία, προβλέψεις για επαχθείς συμβάσεις. Δηλαδή, δημιουργούνται προβλέψεις για συμβάσεις που δεν εκτιμάται πως θα αποδώσουν τα αναμενόμενα, αλλά θα υπάρξει τελικά εκροή. Η πρόβλεψη αυτή λογίζεται άμεσα στα αποτελέσματα. Τρίτη κατηγορία, προβλέψεις αναδιάρθρωσης. Δηλαδή, αν μια επιχείρηση

επιθυμεί να προβεί σε κάποιες αναδιαρθρώσεις κάποιων τομέων της, θα δημιουργήσει προβλέψεις για τα πιθανά ειδικά έξοδα ή κάποια πιθανή μείωση εσόδων που θα προκύψει. Οι προβλέψεις αυτές λογίζονται, εφόσον πληρούν κάποιες προϋποθέσεις.

Μία από τις βασικότερες διαφορές των Δ.Λ.Π. με τα Ε.Λ.Π., όσον αφορά τις προβλέψεις, είναι οι προβλέψεις για τις αποζημιώσεις του προσωπικού, όπου σύμφωνα με τα Ε.Λ.Π. ήταν με βάση το ποσοστό επί της συνολικής δικαιούμενης αποζημίωσης, ενώ για τα Δ.Λ.Π., που αποτελούν βασική υποχρέωση, υπολογίζονται από αναλογιστή, ενώ πρέπει να γίνονται προβλέψεις με βάση αναλογιστική μελέτη και για κάθε άλλη υποχρέωση προς το προσωπικό. Και σε αυτή την περίπτωση μπορεί να έχει ασκηθεί δημιουργική λογιστική και γι' αυτό δεν πρέπει να θεωρείται αυτονόητο, ότι οι αναλογιστικές μελέτες, έχουν γίνει με λογικές παραδοχές ή ότι τα δεδομένα που χρησιμοποιήθηκαν είναι σωστά. Ακόμα, αν τα ποσά που εμφανίζονται στον Ισολογισμό και τα αποτελέσματα είναι σημαντικά, θα πρέπει να εξετάζονται οι παραδοχές στις οποίες βασίστηκαν οι υπολογισμοί. Με βάση τα Δ.Λ.Π., για να λογιστεί μία πρόβλεψη στα αποτελέσματα, πρέπει να υπάρχει νόμιμη δέσμευση που να μπορεί να αποτιμηθεί αξιόπιστα. Αλλιώς καταχωρείται σαν ενδεχόμενη υποχρέωση. Αντίθετα, πολλές προβλέψεις που ήταν υποχρεωτικές από τα Ε.Λ.Π., δεν επιτρέπονται από τα Δ.Λ.Π.. Τέλος, τα Δ.Λ.Π. δεν αναγνωρίζουν τις απομειώσεις ενεργητικών στοιχείων ως πρόβλεψη, σε αντίθεση με τα Ε.Λ.Π.

Οι προβλέψεις μεταφέρονται στα αποτελέσματα χρήσης (εφόσον πληρούν τις προϋποθέσεις του προτύπου), και οι διακυμάνσεις του λογαριασμό στο Παθητικό εμφανίζουν εκταμίευση, ενώ είναι ένα έξοδο που δε συνεπάγεται κανονικά ταμειακή εκροή. Αν η εταιρία θεωρήσει πως το ύψος των προβλέψεων που έχει καταχωρηθεί υπερβαίνει αυτό που είναι απαραίτητο, οι προβλέψεις μπορούν να μειωθούν

δημιουργώντας κέρδος και το αντίστροφο. Η πολυπλοκότητα αυτού του λογαριασμού, και φυσικά το σημείο που εκμεταλλεύεται η δημιουργική λογιστική, είναι πως αν μια εταιρία καταγράψει προβλέψεις ύψους €2 εκατ. το πρώτο έτος και μειώνει τις προβλέψεις το δεύτερο χρόνο κατά €1 εκατ., η διαφορά στα κέρδη χρόνο στο χρόνο θα είναι €3 εκατ.. Η υποκειμενική αναγνώριση και μείωση των προβλέψεων είναι επομένως ένας βασικός παράγοντας που πρέπει να ληφθεί υπόψη, εφόσον θα προσδιορίσει ένα τμήμα της ανάπτυξης των εταιρικών κερδών. Οι προβλέψεις έχουν φυσιολογικά χρησιμοποιηθεί για να προσαρμόσουν την εμπορική αξία των αποθεμάτων και των εισπρακτέων λογαριασμών. Πιο συγκεκριμένα, τα πρότυπα υποχρεώνουν να εμφανίζεις προβλέψεις αν η λογιστική αξία των αποθεμάτων υπερβαίνει την εμπορική, ενώ για τους εισπρακτέους λογαριασμούς, όταν οι εισπρακτέοι λογαριασμοί είναι περισσότεροι από αυτούς που η εταιρία θεωρεί πως θα εισπράξει τελικά, λαμβάνοντας υπόψη αναμενόμενες οφειλές. Και στις δύο αυτές περιπτώσεις μπορεί εύκολα να εισχωρήσει η υποκειμενικότητα, με αποτέλεσμα συχνά οι εταιρίες να καταγράφουν προβλέψεις υπέρ του δέοντος.

Οι προβλέψεις έχουν πέσει θύμα της δημιουργικής λογιστικής αρκετές φορές. Τέτοιες περιπτώσεις είναι όταν μια εταιρία, υπό μεγάλες πιέσεις της αγοράς, αλλά και για να ανταποκριθεί στις προβλέψεις των αναλυτών, μειώνει το λογαριασμό των προβλέψεων ώστε να αγγίξει τα αναμενόμενα κέρδη. Άλλες εταιρίες επέλεξαν να αυξήσουν τις προβλέψεις τις “καλές χρονιές” σαν “αποθεματικά” για πιθανές “δύσκολες” μελλοντικές χρονιές. Εταιρίες έχουν εμφανίσει αυξημένες προβλέψεις λίγο πριν μιας εξαγοράς. Η εμπορική αξία της εξαγορασθείσας εταιρίας μειώνεται, αυξάνοντας την υπεραξία (Φ&Π), η οποία αποσβένεται σε μεγαλύτερο χρονικό διάστημα από τα αποκτηθέντα περιουσιακά στοιχεία.

Το Δ.Λ.Π. 37 στην προσπάθειά του να περιορίσει τις πρακτικές δημιουργικής λογιστικής πάνω στη λογιστική των προβλέψεων, έχει ορίσει κάποια μέτρα-προϋποθέσεις:

- Το πρότυπο απαγορεύει τις προβλέψεις για την κάλυψη μελλοντικών ενεργειών αναδιάρθρωσης, και περιορίζει σε μεγάλο βαθμό αυτές τις αξιολογούμενες περιπτώσεις.
- Το πρότυπο απαγορεύει “big bath” προβλέψεις, δηλαδή γενικές και αόριστες προβλέψεις για μελλοντικά γεγονότα που αντιμετωπίζονται ως έκτακτα αποτελέσματα.
- Οι προβλέψεις που δημιουργούνται λίγο πριν κάποια εξαγορά απαγορεύονται.
- Οι προβλέψεις για περιβαλλοντικούς κινδύνους να καταχωρούνται γραμμικά και όχι σταδιακά.
- Το πρότυπο αυξάνει τις προβλέψεις που θα πρέπει να καταχωρούνται πριν από προβλέψιμες μελλοντικές ζημιές.
- Προβλέψεις πριν από μελλοντικές επισκευές απαγορεύονται.

6.3.5 Δημιουργικός Χειρισμός Αναβαλλόμενης Φορολογίας

Η αναβαλλόμενη φορολογία είναι μία από τις καινοτομίες των Δ.Λ.Π.. Σύμφωνα με τα Δ.Λ.Π., αν εμφανίζεται διαφορά ανάμεσα στις φορολογικές καταστάσεις και τις καταστάσεις με τα Δ.Λ.Π., τότε πρέπει να λογίζονται αναβαλλόμενοι φόροι, κάτι που δεν υπήρχε με τα Ε.Λ.Π., αλλά λογίζονταν οι πληρωτέοι άμεσα φόροι και μόνο.

Προς καλύτερη κατανόηση των αναβαλλόμενων φόρων, αν μια εταιρία καταχωρήσει ένα έσοδο, το οποίο όμως θα φορολογηθεί μελλοντικά, τότε το κέρδος που εμφανίζεται είναι μεγαλύτερο από το φορολογητέο κέρδος. Η μελλοντική υποχρέωση που δημιουργείται, ο φόρος που θα καταβληθεί μελλοντικά δηλαδή, θα χρεωθεί ως έξοδο για φόρους και θα πιστωθεί ως

υποχρέωση για αναβαλλόμενους φόρους. Αντίστοιχα μπορεί να δημιουργηθεί και μια φορολογική απαίτηση αν έχει δημιουργηθεί ζημία που δεν αναγνωρίζεται φορολογικά, αλλά αναμένεται να συμψηφιστεί στο μέλλον.

Ουσιαστικά η αναβαλλόμενη φορολογία εμφανίζεται όταν υπάρχει χρονική διαφορά μεταξύ της αναγνώρισης του φόρου και της στιγμής που θα πληρωθεί και είναι συνήθως αποτέλεσμα της ανισότητας της χρηματοοικονομικής λογιστικής και της φορολογικής λογιστικής. Για παράδειγμα, όταν μία εταιρία εμφανίζει προβλέψεις αναδιάρθρωσης με σκοπό να καλύψει αναμενόμενες μελλοντικές αποζημιώσεις προσωπικού, βάσει χρηματοοικονομικής λογιστικής, θα καταχωρηθεί ως έξοδο, αλλά βάσει φορολογικής λογιστικής, θα αναγνωρισθεί ως έξοδο όταν καταστεί δεδουλευμένο. Το πρόβλημα είναι προσωρινό και μόλις χρηματοοικονομική και φορολογική λογιστική συμπέσουν αυτές οι απαιτήσεις ή υποχρεώσεις εξαφανίζονται.

Πολλές φορές αυτές οι απαιτήσεις προκύπτουν ως συνέπεια των ζημιών μιας εταιρίας καθώς αυτές οι ζημιές δημιουργούν μια φορολογική κάλυψη, αν αναμένεται ότι θα αντισταθμιστούν με μελλοντικά εισοδήματα. Σε αυτή την περίπτωση η ζημία αφαιρείται από το ποσό που αποτελεί την φορολογική κάλυψη, δημιουργώντας φορολογικό εισόδημα, χωρίς πραγματική ταμειακή εισροή. Το πρόβλημα είναι πως το ύψος των απαιτήσεων αυτών είναι εντελώς υποκειμενικό και για να αναγνωριστούν πρέπει να υπάρχει ισχυρή πιθανότητα να δημιουργηθεί αρκετό εισόδημα ώστε να χρησιμοποιήσει τη φορολογική κάλυψη πριν η φορολογική αρνητική βάση λήξει και η περίοδος αυτή εξαρτάται από την εθνική φορολογική νομοθεσία.

Συνοψίζοντας, παρ' όλο που το φορολογικό ισοζύγιο στα κέρδη και ζημιές χρήσεως είναι κανονικά αρνητικό, μειώνοντας έτσι τα κέρδη προ φόρων, πολλές εταιρίες εμφανίζουν θετικά υπόλοιπα φόρων σαν να

έχουν εισπράξει από το δημόσιο. Φυσικά δεν εισπράττουν χρήματα, αλλά εταιρίες που εμφανίζουν ζημία μειώνουν το ποσό αναμένοντας την φορολογική κάλυψη η οποία αναγνωρίζει να έχει χάσει χρήματα, καθώς όταν η εταιρία εισπράξει αυτά τα χρήματα, μπορεί φυσιολογικά να αντισταθμίσει προηγούμενες ζημίες και έτσι να μην πληρώσει φόρο μέχρι οι συσσωρευμένες ζημίες να διαγραφούν.

Ένας επενδυτής, μέτοχος, ή γενικότερα χρήστης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, κατά τη διαδικασία εντοπισμού δημιουργικής λογιστικής, καθώς αναλύει τις αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις, πρέπει να έχει κατά νου ότι σε πολλές περιπτώσεις αυτές οι απαιτήσεις μπορούν ποτέ να μη ρευστοποιηθούν ή συμψηφιστούν. Επιπλέον, εφόσον καθίσταται δυνατό, θα πρέπει να εξετάζει ποια στοιχεία του ενεργητικού ή παθητικού αφορούν οι αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις, αν ο υπολογισμός τους είναι λογικός και αν η εταιρία θα έχει μελλοντική κερδοφορία ώστε να τις συμψηφίσει.

6.3.6 Δημιουργικός Χειρισμός Κυκλοφορούντος Ενεργητικού

6.3.6.1 Εμπορεύματα ή Έτοιμα προϊόντα

1.Οι επιχειρήσεις μπορούν να βελτιώσουν τις οικονομικές τους καταστάσεις, αποτιμώντας τα πεπαλαιωμένα εμπορεύματα στην τιμή κτίσεως και όχι στην μικρότερη τιμή πωλήσεως τους. Με τον τρόπο αυτό, είναι σε θέση να μην εμφανίσουν τις πραγματοποιηθείσες ζημιές, εμφανίζοντας βελτιωμένο αποτέλεσμα, ενώ παράλληλα αυξάνουν και τον ισολογισμό τους με την εύρεση ενός τελικού αποθέματος μεγαλύτερο από ότι είναι στην πραγματικότητα. Θα πρέπει ακόμα να σημειωθεί, πως με αυτόν τον τρόπο επηρεάζεται θετικά ο δείκτης γενικής ρευστότητας και

αρνητικά ο δείκτης αποδοτικότητας (ROI), ενώ ο δείκτης δανειακής επιβάρυνσης δεν επηρεάζεται.

2. Μπορεί να αλλάξει η μέθοδος αποτίμησης των εμπορευμάτων, π.χ. από LIFO

σε FIFO σε προϊόν όπου παρατηρείται αύξηση των τιμών του. Αυτή η πράξη χειραγώγησης μπορεί και θα αποκαλυφθεί από τις παρατηρήσεις του ορκωτού ελεγκτή, ο οποίος και θα εξετάσει τις εν λόγω χρηματοοικονομικές καταστάσεις για την εύρεση τέτοιων τυχών «τεχνασμάτων». Αν η επιχείρηση έχει πάρει τη σχετική άδεια για την αλλαγή της μεθόδου αποτίμησης των εμπορευμάτων της τότε ο ορκωτός ελεγκτής είναι υποχρεωμένος να αναγράψει στο πιστοποιητικό του τις επιπτώσεις που επιφέρει αυτή η αλλαγή.

3. Άλλος ένας τρόπος είναι η αποτίμηση όλων αποθεμάτων της στην τελευταία τιμή αγοράς αυτών. Έτσι, οι επιχειρήσεις, κυρίως οι μικρές, επιτυγχάνουν να αυξήσουν τον ισολογισμό τους και τα αποτελέσματα χρήσεως, αφού εμφανίζουν τελικό απόθεμα εμπορευμάτων μεγαλύτερο από το πραγματικό. Με αυτόν τον τρόπο επηρεάζεται θετικά ο δείκτης γενικής ρευστότητας της εταιρίας, όπως και ο δείκτης αποδοτικότητας αυτής (ROI), μιας και η ποσοστιαία αύξηση του αριθμητή (καθαρά κέρδη) είναι μεγαλύτερη από την ποσοστιαία αύξηση του παρανομαστή αυτού του δείκτη (συνολικό λειτουργικό ενεργητικό).

4. Υπάρχει και η περίπτωση της εικονικής ποσοτικής αύξησης της απογραφής μιας επιχείρησης ή καλύτερα του τελικού αποθέματος της, με σκοπό την καλύτερευση των καταστάσεων που παρουσιάζει.

5. Αν εμφανίζονται εικονικές πωλήσεις σε συγγενικές επιχειρήσεις ή ακόμα σε ανύπαρκτες οικονομικές καταστάσεις, τότε οδηγούμαστε σε βελτίωση των οικονομικών καταστάσεων.

6. Επίσης, το ίδιο αποτέλεσμα θα έχουμε και με εικονική αγοραπωλησία του τελικού αποθέματος μεταξύ δύο ομοειδών επιχειρήσεων. Για

παράδειγμα, έστω οι επιχειρήσεις A και B, όπου η A έχει αγοράσει για €100 το εμπόρευμα Π και το πουλάει στην τιμή των €150 στην B, και η B έχει αγοράσει για €110 το ίδιο εμπόρευμα Π και το πουλάει για €150 στην A (δηλαδή, έχουμε δύο εικονικές αγοραπωλησίες). Η A, με τον τρόπο αυτό εμφανίζει μικτό αποτέλεσμα ίσο με €50(150-100) και τελικό απόθεμα €150 αντί για €100, αυξημένο κατά €50. Οπότε κατά €50 εμφανίζεται αυξημένος και ο ισολογισμός, αλλά και η κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης. Ομοίως η B, εμφανίζει μικτό αποτέλεσμα ίσο με €40 (150-110) και τελικό απόθεμα €150 αντί για €110, αυξημένο κατά €40. Οπότε κατά €40 εμφανίζεται αυξημένος και ο ισολογισμός, αλλά και η κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης.

7. Με την παρουσίαση πραγματοποιημένων προκαταβολών πωλήσεων, ως πωλήσεις της χρήσης και έτσι να ωραιοποιηθούν οι οικονομικές καταστάσεις.

8. Μπορούν επίσης, να καταφύγουν και στην υπερτιμολόγηση των πραγματοποιηθέντων πωλήσεών τους, παρά το γεγονός ότι αυτό θα σημαίνει την καταβολή μεγαλύτερου φόρου εισοδήματος. Και αυτό γιατί η πληρωμή ενός ποσού μπορεί να υπολείπεται σε σημασία και σπουδαιότητα ενός άλλου σκοπού της επιχείρησης, που για την επίτευξη του η εταιρία δέχεται να υποστεί αυτό το χρηματικό τίμημα.

9. Άλλος τόπος είναι η μη εμφάνιση εκ μέρους των επιχειρήσεων ζημιών από ανασφάλιστα εμπορεύματα που έχουν καταστραφεί για διάφορους λόγους, όπως π.χ. η μη καλή συντήρηση τους, η παρέλευση αρκετού χρόνου κλπ.

6.3.6.2 Πελάτες – Απαιτήσεις – Γραμμάτια Εισπρακτέα

1. Οι οικονομικές καταστάσεις μπορούν να εμφανιστούν ωραιοποιημένες μέσω της μη διενέργειας των προβλέψεων για επισφαλείς απαιτήσεις ή

ακόμα και τη διενέργεια μειωμένου συντελεστή προβλέψεων για τις απαιτήσεις αυτές. Σύμφωνα με τον Ν.2238/1994²⁰ οι επιχειρήσεις μπορούν, εάν θέλουν, να διενεργήσουν προβλέψεις 50% για επισφαλείς απαιτήσεις. Δεν μπορούν όμως να προχωρήσουν σε σωρευτική απόσβεση των πελατών τους που αδυνατούν να εξοφλήσουν τα χρέη τους, εάν προηγουμένους δεν έχουν πραγματοποιήσει προβλέψεις για το σκοπό αυτό.

2. Παρόμοια, μπορεί να μη γίνεται μεταφορά των πελατών μιας επιχείρησης στους επισφαλείς πελάτες, όταν πια έχει διενεργηθεί πρόβλεψη κατά τις προηγούμενες χρήσεις. Έτσι, βελτιώνεται ο ισολογισμός και πιο συγκεκριμένα η ποιότητα του κυκλοφορούντος ενεργητικού. Επίσης, βελτιώνεται ο δείκτης γενικής και ειδικής ρευστότητας της εταιρίας, όχι όμως και ο δείκτης αποδοτικότητας αυτής (ROI), καθώς τα μεγέθη από τα οποία εξαρτάται δεν επηρεάζονται.

3. Ένας άλλος τρόπος έχει να κάνει με το λογαριασμό 33.98 «Επίδικες Απαιτήσεις κατά Ελληνικού Δημοσίου»²¹. Πιο συγκεκριμένα ο λογαριασμός αυτός χρησιμοποιείται ως εξής: όταν ο υπάλληλος της εταιρίας (ύστερα από έλεγχο) ανακαλύψει μη καταχωρημένες πωλήσεις της επιχείρησης, της επιβάλλει όπως είναι λογικό κάποιο χρηματικό πρόστιμο. Η επιχείρηση, όμως, αν και πληρώνει το ποσό αυτό με αντίστοιχη μείωση του λογαριασμού 38 «Ταμείο» στην πίστωση και χρεώνει το λογαριασμό 33.98 με αιτιολογία ότι όλο ή μέρος του ποσού θα το διεκδικήσει δικαστικώς και μάλλον θα δικαιωθεί.

Έτσι, κατορθώνει να βελτιωθεί το κυκλοφορούν ενεργητικό και κατά συνέπεια τον ισολογισμό προς ίδιο όφελος.

---

²⁰ www.soel.gr

²¹ Γρηγοράκος, Θ. «Ανάλυση-Ερμηνεία του ΕΓΛΣ», εκδόσεις Σάκκουλα, 11η έκδοση, Νοέμβριος (2005)

4. Επίσης, να μην αποτιμούν τις απαιτήσεις σε ξένο νόμισμα που δημιουργούν ζημιά για την επιχείρηση. Με αυτόν τον τρόπο, οι ζημιές δεν εμφανίζονται.

5. Ακόμη ένας χειρισμός είναι ο διαχωρισμός των τόκων σε δεδουλευμένους και μη. Οι επιχειρήσεις προχωρώντας στον παραπάνω διαχωρισμό, θεωρούν ένα μέρος μόνο των τόκων αυτών να βαραίνει την εκάστοτε χρήση και συνεπώς αυξάνουν τα κέρδη τους κατά το υπόλοιπο ποσό που μεταφέρεται στην επόμενη χρήση. Η πράξη αυτή καταστρατηγεί τη βασική αρχή της συνέπειας στην εφαρμογή των λογιστικών μεθόδων ή αλλιώς την αρχή της πάγιας χρησιμοποίησης των ιδίων λογιστικών μεθόδων, σύμφωνα με την οποία: « οι μέθοδοι, κανόνες και αρχές που εφαρμόζονται από χρήση σε χρήση από μια επιχείρηση θα πρέπει να είναι οι ίδιες, γιατί αν δεν συμβαίνει αυτό , τότε οι πληροφορίες που περιέχονται σε χρονολογικές σειρές δε θα είναι δυνατό να χρησιμοποιηθούν από τους χρήστες, δεδομένου ότι τα μεγέθη δε θα είναι συγκρίσιμα.»

6.3.6.3 Χρεόγραφα (τίτλοι για βραχυπρόθεσμη τοποθέτηση)

Η χειραγώγηση σε αυτή την περίπτωση αφορά την αποτίμηση των χρεογράφων, που δεν είναι εισηγμένα στο χρηματιστήριο, στην ιστορική τιμή κτήσεως τους αντί στην μικρότερη εσωτερική ή λογιστική τους αξία, όπως δηλαδή πρεσβεύει ο κωδικοποιημένος Ν.2190/1920 για τις Α.Ε.. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι κατά των Κ.Β.Σ. η αποτίμηση των μη εισηγμένων μετοχών γίνεται στην ιστορική τιμή κτήσεως τους. Οπότε, η αποτίμηση τέτοιων μετοχών στην τιμή κτήσεως δεν συνιστά χειραγώγηση. Όμως, κατά τον Ν.2190/1920 μια τέτοια αποτίμηση είναι χειραγώγηση και τις επιπτώσεις από αυτή οι ορκωτοί ελεγκτές τις καταγράφουν στα πιστοποιητικά τους.

6.3.7 Λογιστική Hollywood (Hollywood Accounting)

Η λογιστική του Hollywood είναι μία πρακτική κατανομής των χρημάτων που αποτελούν κέρδη ενός μεγάλου project (πιθανότατα έσοδα ταινιών) σε εταιρικές οντότητες που είναι νομικά διαφοροποιημένες από το project και τελικά βρίσκονται υπό την ιδιοκτησία των ίδιων ανθρώπων. Η πρακτική αυτή μειώνει σημαντικά το κέρδος του έργου και μερικές φορές το εξαλείφει εντελώς. Τα αποτελέσματα της τεχνικής αυτής είναι να μειώνει τα ποσά που η (κινηματογραφική) εταιρία πρέπει να καταβάλλει για δικαιώματα και άλλες συμφωνίες όσον αφορά τις συμμετοχές στα κέρδη.

Η λογιστική του Hollywood²² μπορεί να πάρει διάφορες μορφές. Μία περίπτωση είναι να δημιουργηθεί μια θυγατρική εταιρία για να εκτελέσει μια συγκεκριμένη δραστηριότητα και η μητρική εταιρία να αποσπάσει χρήματα από την θυγατρική, όχι μέσω των κερδών, αλλά υπό μορφή χρεώσεων για συγκεκριμένες υπηρεσίες. Αυτού του είδους εταιρικά συστήματα και ειδικά καθεστώτα, μπορούν να κυμαίνονται από το απλό και αυτονόητο μέχρι κάτι εξαιρετικά πολύπλοκο.

Τρεις είναι οι βασικοί παράγοντες στη λογιστική του Hollywood που μπορούν να μειώσουν τα καταχωρηθέντα κέρδη μιας ταινίας και όλοι έχουν να κάνουν με τον υπολογισμό των έμμεσων κοστών:

- Έμμεσα κόστη παραγωγής: Τα studios κατά μέσο όρο υπολογίζουν τα έμμεσα κόστη παραγωγής σε ποσοστό 15% των συνολικών κοστών παραγωγής.

---

²² http://en.wikipedia.org/wiki/Hollywood_accounting

- Έμμεσα κόστη διανομής: Οι διανομείς ταινιών κατακρατούν συνήθως το 30% από αυτά που εισπράττουν από τους κινηματογράφους.
- Έμμεσα κόστη διαφήμισης (Marketing): Για να προσδιοριστεί το ποσό αυτό, τα studios το καθορίζουν συνήθως στο 10% επί των συνολικών διαφημιστικών δαπανών.

Όλοι οι παραπάνω τρόποι υπολογισμού των έμμεσων κοστών είναι ιδιαίτερα αμφιλεγόμενοι, ακόμα και μέσα στον κλάδο της λογιστικής. Τα πραγματικά γενικά έξοδα διαφέρουν πολύ από τις παραπάνω εκτιμήσεις και τα ποσοστά που έχουν καθοριστεί. Εν ολίγοις, η μέθοδος αυτή δεν επιχειρεί να εντοπίσει επαρκώς τα έμμεσα κόστη και απέχει από αυτή των λογιστικών προτύπων.

Εξαιτίας της λογιστικής του Hollywood, έχει υπολογιστεί πως μόνο το 5% των ταινιών έχει επίσημα εμφανίσει καθαρά κέρδη. Ενώ, στις ταινίες που παρουσίασαν ζημίες συμπεριλαμβάνονται ταινίες blockbuster, όπως Rain Man, Forrest Gump, Who Framed Roger Rabbit και Batman, ταινίες που εκτινάχθηκαν στα box office και στις πωλήσεις των DVD.

Εξαιτίας της πρακτικής αυτής τα καθαρά αποτελέσματα αναφέρονται ως “αποτελέσματα μαϊμού” και γι’ αυτό καταξιωμένοι ηθοποιοί στον χώρο επιμένουν σε ποσοστά επί των μικτών αποτελεσμάτων. Το ρητό που ακούγεται στο Hollywood είναι «ένα ποσοστό επί των καθαρών κερδών ισούται με ποσοστό επί του τίποτα».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο Συνέπειες της Δημιουργικής Λογιστικής

Οι κύριες συνέπειες της δημιουργικής λογιστικής είναι:

1. Σύγχυση που δημιουργείται στους επενδυτές. Ο λόγος είναι ότι τα οικονομικά στοιχεία που παραθέτονται στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις είναι συχνά αλλοιωμένα και οι επενδυτές δυσκολεύονται να διακρίνουν αν είναι οι πληροφορίες που τους δίνονται δίκαιες ή άδικες.
2. Οι δημοσιευμένες καταστάσεις, και συγκεκριμένα οι σημειώσεις, δεν περιλαμβάνουν όλη την πληροφορία για τη δράση της εταιρίας. Η δημιουργική λογιστική, ως αποτέλεσμα της πρακτικής της, έχει την τάση να αποκρύπτει λεπτομέρειες στην απεικόνιση της οικονομικής θέσης της εταιρίας.
3. Τα αποτελέσματα των μεθόδων που χρησιμοποιεί η δημιουργική λογιστική μπορούν να εντυπωσιάσουν τους επενδυτές μόνο για ένα μικρό διάστημα του χρόνου καθώς στην περίπτωση όπου η οικονομική θέση της εταιρίας αποδυναμώνεται, τα δυσάρεστα νέα δεν θα αργήσουν να γίνουν αντιληπτά από τους επενδυτές.
4. Μακροπρόθεσμα, γίνεται εύκολα αντιληπτό ότι τέτοιες πρακτικές καλλιεργούν κλίμα δυσπιστίας στους επενδυτές. Συχνά οι εταιρίες που έχουν επωφεληθεί από αυτές τις πρακτικές καταρρέουν και οι επενδυτές αντιλαμβάνονται ότι εξαπατήθηκαν.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Στο δεύτερο μέρος που περιλαμβάνει τα κεφάλαια 8 και 9 βλέπουμε στο κεφάλαιο 8 το σκάνδαλο της Enron ένα οικονομικό σκάνδαλο που αναδείχθηκε το 2001 και αφορούσε την ενεργειακή εταιρεία Enron και την ελεγκτική Arthur Andersen. Έπειτα από μια σειρά αποκαλύψεων που αφορούσαν αμφιλεγόμενες λογιστικές πρακτικές που διενεργήθηκαν κατά τη δεκαετία του 1990, η Enron βρέθηκε στο χείλος της χρεοκοπίας το Νοέμβριο του 2001. Μια απόπειρα διάσωσης λευκού ιππότη από μία παρόμοια αλλά μικρότερη ενεργειακή εταιρεία, την Dynegy δεν κατέστη βιώσιμη. Η Enron κήρυξε πτώχευση στις 2 Δεκεμβρίου του 2001. Ακόμη στην ενότητα αυτή γίνεται λόγος για την θεωρία της αντιπροσώπευσης και εξηγεί πως η εταιρική διακυβέρνηση δεν ανταπεξήλθε στις προσδοκίες των επενδυτών αλλά και των λοιπών ενδιαφερομένων. Τέλος στο κεφάλαιο 9 γίνεται αναφορά στη συνεισφορά των ελεγκτών στην αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων και παρουσιάζεται η σχέση μεταξύ της Λογιστικής και του ελέγχου και κατά πόσο η κριτική ικανότητα του ελεγκτή μπορεί να συντελέσει στην μείωση των επιδράσεων της Δημιουργικής Λογιστικής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8^ο Παράδειγμα Χειραγώγησης Των Αποτελεσμάτων

8.1 Το Παράδειγμα Της Enron

Η καταστροφή που προκάλεσε η αποτυχία της Enron, δεν θα μπορούσε να συγκριθεί με τη ζημία που θα είχε προκαλέσει αν είχε πετύχει.

Η Enron ήταν η εταιρεία που προέκυψε από τη συγχώνευση της Houston Natural Gas με την InterNorth το 1985. Εκμεταλλεζόμενη την απελευθέρωση της αγοράς ενέργειας, κατάφερε, μέσα σε δεκαπέντε χρόνια, να μετατραπεί σε μία από τις ισχυρότερες ενεργειακές επιχειρήσεις του κόσμου, με 21.000 εργαζόμενους και έσοδα πάνω από 100 δισ. δολάρια (στοιχεία του 2000). Η εταιρεία κέρδιζε το ένα βραβείο μετά το άλλο, ήταν η αγαπημένη όλων των αναλυτών των χρηματιστηριακών εταιρειών και πάνω από όλα αποτελούσε ένα παράδειγμα επιτυχίας που ασκούσε πρωτόγνωρη γοητεία στη διεθνή επιχειρηματική κοινότητα, δείγμα μιας νέας εποχής σταθερής και βιώσιμης ανάπτυξης, από την οποία θα είχαν όλοι (στελέχη, εργαζόμενοι, επενδυτές και καταναλωτές) να κερδίσουν. Αλλά τα πράγματα δεν ήταν ούτε τόσο απλά ούτε τόσο εύκολα.

Η αμείλικτη έμφαση στη σημασία της αξίας των μετοχών τα τελευταία χρόνια έχει δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για την αποσύνδεση των εταιριών, όπως η Enron, από την απαραίτητη ηθική τους στήριξη, ενθαρρύνοντάς τους να επικεντρώνονται αποκλειστικά στην χρηματοοικονομική απόδοση και να παραμελούν όχι μόνο τα

συμφέροντα του συνόλου των ενδιαφερομένων, όπως συμφέροντα πελατών και εργαζομένων, αλλά και τα ουσιώδη συμφέροντα των οικονομιών και των κοινοτήτων στις οποίες λειτουργούν. Το πρόβλημα με τις καθιερωμένες οικονομικές θεωρίες της εταιρικής διακυβέρνησης είναι ότι παρανοείται ο αναλλοίωτος πυρήνας της εταιρικής διακυβέρνησης, την ίδια στιγμή που υποτιμάται η πολυπλοκότητα του φαινομένου της παραποίησης.

Η κατάρρευση της Enron, που θεωρείται η μεγαλύτερη χρεοκοπία στην ιστορία των ΗΠΑ, οδήγησε χιλιάδες εργαζομένους στην οικονομική εξαθλίωση καθώς ήταν άμεσα συνδεδεμένοι με το μετοχικό κεφάλαιο της εταιρείας. Κατηγορητήρια χρεώνονται στα στελέχη της Enron για την εκπόνηση πολύπλοκων χρηματοδοτικών συστημάτων με σκοπό την εξαπάτηση. Η εξαπάτηση στηριζόταν σε συναλλαγές off-the-book. Οι συνεργασίες που έκανε η εταιρεία φαίνονταν πολύ πιο κερδοφόρες από ό, τι ήταν.

Μελέτες του Coffee (2002, 2004) καταδεικνύουν τον τρόπο με τον οποίο τα κίνητρα και οι νομικές ρυθμίσεις είχαν οδηγήσει τους ελεγκτές να αποδεχθούν τις μεθόδους της επιθετικής λογιστικής που συχνά συνορεύουν με την παρανομία, παρά τα προειδοποιητικά σημάδια. Οι αλλαγές στις αποζημιώσεις διοικητικών στελεχών στη δεκαετία του 1990 είχαν ως απόρροια την ευθυγράμμιση των συμφερόντων τους με αυτά των μετόχων. Παρέχονταν ένα ακαταμάχητο κίνητρο για τους διαχειριστές να διογκώσουν τα κέρδη, ακόμη και αν αυτό δεν αποτελούσε βιώσιμη πρακτική. Σε μια στιγμή που η μέση θητεία των διευθυνόντων συμβούλων των ΗΠΑ στις εταιρείες ήταν μεταξύ τριών και τεσσάρων ετών, ο πειρασμός να πιέσουν την τιμή της μετοχής, να πάρουν τα μετρητά τους και να αποχωρήσουν γρήγορα ήταν μεγάλος. Εν τω μεταξύ οι αγορές “απάντησαν αργά”, αν όχι καθόλου, στις αυξανόμενες αποδείξεις της υπερτίμησης.

Ο Coffee δείχνει ότι η έκρηξη των οικονομικών παρατυπιών κατά το 2001 - 2002 ήταν η φυσική και λογική συνέπεια των τάσεων και των δυνάμεων που είχαν αναπτυχθεί για κάποιο χρονικό διάστημα. Αναφέρει ότι κατά ειρωνικό τρόπο, η σκληρή αλήθεια είναι ότι τα πρόσφατα λογιστικά σκάνδαλα και το ευρύ φαινόμενο της διαχείρισης του κέρδους είναι υποπροϊόντα ενός συστήματος εταιρικής διακυβέρνησης που έχει κάνει πράγματι τους εταιρικούς διαχειριστές περισσότερο υπόλογους στην αγορά. Στο βαθμό που η αγορά γίνεται ο κυρίαρχος, τα συστήματα διακυβέρνησης, τα οποία ήταν επαρκή για έναν κόσμο στον οποίο η εστίαση στην αγορά ήταν ασθενέστερη οφείλουν να αναβαθμιστούν, πάντα σε συνδυασμό με τις εξελίξεις της αγοράς, για την προστασία της από τη χειραγώγηση και τη στρέβλωση από ιδιοτελή διευθυντικά στελέχη.

Η Enron εξασφάλισε μια φήμη για την υπέρβαση στις προβλέψεις για τα κέρδη. Ωστόσο, η απόδοση της εταιρεία άρχισε να κλονίζεται με σημαντικές επιπτώσεις. Για να διατηρήσει την εντύπωση της συνεχούς αύξησης των κερδών, παρά τις ανατροπές που λάμβαναν μέρος, μια σειρά από οντότητες ειδικού σκοπού είχαν καθοριστεί με Διευθύνοντα Σύμβουλο τον Andrew Fastow. Τα μεγάλα χρέη που ανέρχονται σε δισεκατομμύρια δολάρια θα μπορούσε να είναι κρυμμένα στον οικονομικό διακανονισμό της Enron με τις οντότητες ειδικού σκοπού (SPE).

Καθώς οι τιμές των μετοχών της Enron άρχισαν να πέφτουν, η ικανότητά του να κρύψει του απώλειες άρχισε να μειώνεται. Τον Οκτώβριο του 2001, Enron αποκάλυψε ως μη επαναλαμβανόμενα έξοδα 1,1 δισ. δολάρια με μείωση του μετοχικού της κεφαλαίου \$ 1.2 δισεκατομμύρια και 700 εκατομμύρια δολάρια απώλεια, αποκαλύπτοντας έτσι στην αγορά τη σημασία των μυστηριωδών εταιρειών SPE. Έξι

εβδομάδες αργότερα η Enron, η οποία είχε \$ 62 δισεκατομμύρια σε περιουσιακά στοιχεία, κήρυξε πτώχευση.

Το κατηγορητήριο της Enron συνοπτικά αποδεικνύει τις ακόλουθες ελλείψεις στην εταιρική της διακυβέρνηση:

- Τη συστηματική αποτυχία της να αποκαλύψει στην αγορά σημαντικές οικονομικές και λογιστικές πράξεις που επηρέασαν σημαντικά την οικονομική αναφορά της εταιρείας, στο επίπεδο της κερδοφορίας, στο επίπεδο του χρέους, στην τιμή της μετοχής και στην αποτίμησης της αγοράς.

- Τη συστηματική αποτυχία της διαφάνειας που θα επέτρεπε στους ρυθμιστικούς φορείς της αγοράς, τους επενδυτές, τους πιστωτές και τους άλλους να κατανοήσουν την οικονομική θέση της εταιρείας.

- Τη συστηματική αποτυχία του Προέδρου, Διευθύνοντος Συμβούλου και Διοικητικού Συμβουλίου της Εταιρείας να ασκήσει τον θεματοφύλακά των ευθυνών απέναντι στους επενδυτές μέσω της εξασφάλισης αποτελεσματικών δημοσιονομικών ελέγχων, μέσω αποτελεσματικών λογιστικών ελέγχων και διαδικασιών αναφοράς.

- Τη συστηματική σύγκρουση συμφερόντων μεταξύ στελεχών των ανώτατων οικονομικών υπηρεσιών και άλλων αξιωματούχων της εταιρείας.

- Σύγκρουση συμφερόντων των εξωτερικών ελεγκτών καθώς η εταιρεία απολάμβανε εκτεταμένες συμβουλευτικές υπηρεσίες καθώς και υπηρεσίες ελέγχου, με αποτέλεσμα η ελεγκτική εταιρία να συμμετέχει ενεργά στη διαχείριση της εταιρείας.

- Θεμελιώδη αποτυχία στην ηθική της λήψης αποφάσεων της εταιρίας με επιδίωξη τη συστηματική εξαπάτηση των επενδυτών, τη χειραγώγηση των αγορών και την εκμετάλλευση των πελατών.

8.2 Η θεωρία της αντιπροσώπευσης

Η θεωρία της αντιπροσώπευσης χρησιμοποιήθηκε στη λογιστική σκέψη για τη διερεύνηση των κινήτρων που έχει πιθανόν η διοίκηση της επιχείρησης για την εκούσια δημοσίευση των λογιστικών καταστάσεων της. Η θεωρία της αντιπροσώπευσης ισχυρίζεται ότι η διοίκηση μιας επιχείρησης έχει λόγους να επιθυμεί τη δημοσιοποίηση των λογιστικών της καταστάσεων καθώς με τη δημοσίευση μειώνεται ο κίνδυνος της ανεπαρκούς διαφάνειας και ελαττώνεται το κόστος του ελέγχου της διοίκησης. Από την άλλη πλευρά, η διοίκηση της επιχείρησης, ανεξάρτητα από ποια είναι η πλεονεκτικότερη θέση της, δεν μπορεί να την επιδιώκει παρά στο πλαίσιο των συμφερόντων και των άλλων ενδιαφερομένων μερών.

Κατά μία έννοια η Enron είναι ένα ηχηρό ιστορικό-απόδειξη της ιστορικής εγκυρότητας της θεωρίας αντιπροσώπευσης - ένα κλασικό παράδειγμα του πώς οι διαχειριστές μπορούν να απογυμνώσουν τον πλούτο από την εταιρεία, αφήνοντας παραπλανημένους τους μετόχους με λίγα, αν μη τι άλλο, των επενδύσεών τους.

Από μια άλλη οπτική, αν η Enron είχε συνεχίσει να πετυχαίνει δηλώνοντας συνεχώς αυξανόμενα κέρδη μέσα από ανήθικες πρακτικές, αξιοποιώντας τις επιχειρηματικές στρατηγικές που προκάλεσε τον όλεθρο στις οικονομίες που λειτούργησε, τα συμφέροντα των επενδυτών μπορεί να είχαν ικανοποιηθεί, όπως η εταιρεία συνέχισε να επηρεάζει τις τιμές με την άσκηση μονοπωλιακής δύναμης, αποσταθεροποιώντας την απαραίτητη ενέργεια και άλλες υπηρεσίες, δημιουργώντας αστάθεια στις αγορές που υπονόμευαν τις προοπτικές άλλων επιχειρήσεων επιζήμιες για τις ζωές των ανθρώπων.

Η Enron όχι μόνο πρόδωσε τους μετόχους της, με τον πιο άμεσο και ευθύ τρόπο, πρόδωσε τους πελάτες, και στο τέλος, τους υπαλλήλους της

επίσης. Ωστόσο, η θεωρία αντιπροσώπευσης αποτυγχάνει σε δύο ακόμη σημαντικά σημεία.

Πρώτον, οι παραδοχές της θεωρίας αντιπροσώπευσης σχετικά με την ιδιοτέλεια των διευθυντών έμειναν πίσω για να πάρει το δρόμο η πολιτική της ευθυγράμμισης των συμφερόντων των διαχειριστών και των μετόχων εστιάζοντας στα κίνητρα για τα γενναιόδωρα δικαιώματα προαίρεσης αγοράς μετοχών. Στην πραγματικότητα αποτελεί πιο ισχυρό κίνητρο μια βραχυπρόθεσμη προοπτική που χειραγωγεί τα εταιρικά κέρδη, παρά το κίνητρο της βελτίωσης της μακροπρόθεσμης απόδοσης.

Δεύτερον, η αμείλικτη έμφαση στην σημασία της αξίας για τους μετόχους έχει δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για την αποσύνδεση των εταιρειών, όπως η Enron, από την ουσιώδη ηθική τους στήριξη, την ενθάρρυνση να επικεντρωθούν αποκλειστικά στις οικονομικές επιδόσεις, και σε παραμέληση όχι μόνο των ευρύτερων συμφερόντων των ενδιαφερομένων μερών, των πελατών και των εργαζομένων, αλλά και των ουσιαστικών συμφερόντων των οικονομιών και των κοινοτήτων στις οποίες λειτουργούν.

8.3 Δικαιώματα Προαίρεσης

Το ΔΛΠΧ 2 αναφέρεται στις παροχές που εξαρτώνται από την αξία των μετοχών. Αυτοί που λαμβάνουν μετοχές ή αντίτιμο που εξαρτάται από την αξία των μετοχών χωρίζονται σε δύο κατηγορίες. Η πρώτη κατηγορία αφορά του εργαζόμενους, με την ευρεία έννοια του όρου, και η δεύτερη κατηγορία τους τρίτους, νομικά ή φυσικά πρόσωπα. Έναντι των υπηρεσιών και των αγαθών που λαμβάνει η εταιρία μπορεί να πληρώσει με δύο τρόπους. Ο πρώτος τρόπος αφορά πληρωμή με παροχή μετοχών, που προέκυψαν από νέα έκδοση ή ίδιες μετοχές που κατέχει η εταιρία. Ο δεύτερος τρόπος είναι να πληρώσει τους παρόχους με

μετρητά ή άλλα μέσα, που συνδέονται όμως με την αξία των μετοχών της. Η εταιρία μπορεί να δώσει δικαιώματα προαίρεσης στους εργαζομένους (options) ώστε να πληρωθούν με μετοχές, ή μετρητά ή και άλλα στοιχεία, αξία των οποίων όμως θα συνδέεται με την αξία των μετοχών.

Οι συμβάσεις αυτού του τύπου μπορούν να πάρουν πολλές μορφές. Υπάρχει πιθανότητα κάποιος να παρέχει κάποιες υπηρεσίες, αλλά τελικά να μη λάβει κάποιο αντάλλαγμα επειδή δεν τις παρείχε στο επίπεδο που έπρεπε να τις παράσχει ή δεν τις παρείχε για όλο το συμφωνηθέν διάστημα. Συνεπώς, είναι δυνατό να υπάρχουν διάφοροι όροι μέσα σε αυτές τις συμβάσεις που τελικά να διαφοροποιούν το τελικό αποτέλεσμα των αμοιβών.

Παλαιότερα, τα υψηλόβαθμα στελέχη “δένονταν” περισσότερο με τις εταιρίες στις οποίες εργάζονταν, από ανάγκη, από συμφέρον, από συνήθεια, από ιδεολογία ή από άλλες αιτίες. Ανεξάρτητα από την αιτία, δεν ήταν συνηθισμένο να επιθυμούν να αλλάξουν δουλειά και κατά κανόνα ήθελαν να αναπτύσσεται η εταιρία και μέσα από την ανάπτυξή της να επωφελούνται και αυτοί. Σήμερα, παγκοσμίως, υπάρχει η τάση τα υψηλόβαθμα στελέχη να παραμένουν λίγα χρόνια σε μια εταιρία. Παράλληλα αναπτύσσεται πολλές φορές ανταγωνισμός ανάμεσα στις εταιρίες για την απόκτηση αυτών των στελεχών.

Για την αυτοσυντήρησή τους οι εταιρίες λαμβάνουν μέτρα που σχετίζονται με την οργάνωσή τους, ώστε να περιορίσουν την εξάρτησή τους από συγκεκριμένα στελέχη. Σκοπός βέβαια είναι να συσφίξουν τις σχέσεις των ανθρώπων μεταξύ τους και με την εταιρία με οικονομικά κίνητρα και “bonus”. Με αυτόν τον τρόπο ταυτίζουν τις ατομικές επιδιώξεις με τους εταιρικούς στόχους, οι οποίοι κατευθύνονται πάντα στην μεγαλύτερη κερδοφορία.

Αυτός ο μηχανισμός αποτέλεσε μηχανισμό ανάπτυξης, ένα μηχανισμό προώθησης της κερδοφορίας, ή σε κάθε περίπτωση ένα μηχανισμό αύξησης της χρηματιστηριακής αξίας των μετοχών. Ωστόσο όταν υπάρχει τέτοιο δέσιμο μεταξύ των αμοιβών των στελεχών και της χρηματιστηριακής τιμής των μετοχών είναι σχεδόν βέβαιο ότι τα στελέχη έχουν κάθε συμφέρον να αναλάβουν κινδύνους προκειμένου να παρουσιάσουν μια ωραιοποιημένη εικόνα.

Η εμπιστοσύνη αποτελεί βασική συνιστώσα της εταιρικής διακυβέρνησης, και η απουσία εμπιστοσύνης είναι βαθιά διαβρωτική. Ο Stiles και Taylor, επισημαίνουν ότι ένα μεγάλο μέρος της δραστηριότητας της εταιρικής διακυβέρνησης περιστρέφεται γύρω από την οικοδόμηση εμπιστοσύνης: Μια σειρά από μελέτες από Westphal και Zajac³⁶ ανέδειξαν πώς η διαπροσωπική επιρροή σε διαδικασίες ανάμεσα στο διοικητικό συμβούλιο / διευθύνων και διοικητικό προσωπικό μπορεί να βοηθήσει την εμπιστοσύνη και τη συνεργασία στο εσωτερικό της εταιρίας και να προωθήσει την επίλυση προβλημάτων και τη λήψη αποφάσεων. Σε αντίστοιχη έρευνα που έκαναν σε συμβούλια Stiles και Taylor συμπεραίνουν ότι η εμπιστοσύνη και ο έλεγχος δεν αλληλοαναιρούνται.

8.4 Ηθική προσέγγιση

Η επαγγελματική ηθική είναι μία ξεχωριστή κατηγορία της γενικής ηθικής. Η γενική ηθική δίνει έμφαση σε συγκεκριμένους κανόνες μέσα από τους οποίους ένας άνθρωπος διαχειρίζεται τις πράξεις του. Η γνώση της επίδρασης των πράξεων του στον εαυτό του αλλά και στους άλλους, η συνειδητοποίηση των απαιτήσεων της κοινωνίας στην οποία ζει, ο σεβασμός στο Θείο Νόμο, η αποδοχή του καθήκοντος, η υποχρέωση να δρα κανείς σύμφωνα με τους άλλους ως ένα, η αναγνώριση των κανόνων της ηθικής στην κοινωνία στην οποία δραστηριοποιείται

οδηγούν στην διατήρηση ενός υψηλού βαθμού ηθικής επαφής. Τα παραπάνω βρίσκουν εφαρμογή και στο επαγγελματικό επίπεδο . Συνήθως αναλύεται η ευθύνη ενός επαγγελματία σε τρεις κατηγορίες, σύμφωνα με τον R.K. Mautz²³:

- 1) Ευθύνη προς τους πελάτες
- 2) Ευθύνη προς την κοινωνία
- 3) Ευθύνη προς τα άτομα του εργασιακού περιβάλλοντος

Στα παραπάνω πρέπει όμως να προστεθεί και η ευθύνη προς τον ίδιο του τον εαυτό. Αν αυτός παραμελήσει κάτι από όλα αυτά αποτυγχάνει την εκπλήρωση των επαγγελματικών του υποχρεώσεων. Οι τέσσερις κατηγορίες ευθυνών θα μπορούσαν να εκφραστούν ως μία και μοναδική θεμελιώδη απαίτηση: Τη διευκόλυνση της συνέχισης του επαγγέλματος και της υπηρεσίας που προσφέρει.

Στην περίπτωση της Enron ούτε ο νόμος ούτε και η ηθική δέσμευση για την τήρηση ορθών κανόνων δεν εμπόδισε τους διοικούντες της να παραπλανήσουν όλους τους εμπλεκομένους.

---

²³ R.K. Mautz and Hussein A. Sharaf (1961), The philosophy of auditing, Εκδόσεις American Accounting Association

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9^ο Η συνεισφορά των Ελεγκτών στην αξιοπιστία των Οικονομικών Καταστάσεων

9.1 Σχέση μεταξύ Λογιστικής και Ελέγχου

Πολλοί άνθρωποι τείνουν να θεωρούν την ελεγκτική ως υποδιαίρεση της λογιστικής. Στην πραγματικότητα αυτή η θεώρηση είναι ανακριβής. Ο έλεγχος συνδέεται με τη λογιστική αλλά δεν είναι μέρος της λογιστικής. Αν εξετάσουμε τις δραστηριότητες του ελέγχου και τη φύση της ελεγκτικής διαδικασίας θα βρούμε ότι η ελεγκτική έχει τις ρίζες της αλλού. Η σχέση μεταξύ τους είναι στενή αλλά η φύση τους είναι διαφορετική. Μπορούμε να πούμε ότι είναι συνεταίροι αλλά σε καμιά περίπτωση δεν έχουν σχέση μητέρας και παιδιού.

Η λογιστική περιλαμβάνει τη συλλογή, την ταξινόμηση, την σύμπτυξη και την επαφή με την οικονομική πληροφορία. Συμπεριλαμβάνει την μέτρηση και την επικοινωνία με τα οικονομικά γεγονότα μιας μονάδας. Ενασχόληση της λογιστικής είναι η συγκέντρωση της πληθώρας των λεπτομερών πληροφοριών και η μετατροπή τους σε διαχωρίσιμες και κατανοητές πληροφορίες τόσο σε ποσότητα όσο και σε ποσότητα.

Ο έλεγχος επιθεωρεί τα γεγονότα και τις συνθήκες της επιχείρησης. Μέλημά του είναι να ελέγξει τους τρόπους του λογιστικού χειρισμού για την ορθότητά τους. Είναι αναλυτικός και κριτικός ως προς τη βάση των λογιστικών πρακτικών και ισχυρισμών. Ο έλεγχος δίνει έμφαση στην απόδειξη για την υποστήριξη των οικονομικών καταστάσεων και πληροφοριών. Γι' αυτό το λόγο ο έλεγχος έχει τις ρίζες του όχι στην λογιστική, αλλά στη λογική στην οποία στηρίζεται για τις ιδέες και τις μεθόδους του. Ο ρόλος του ελεγκτή στην άσκηση της λειτουργίας του ελέγχου είναι πρωταρχικής σημασίας, επειδή ο ελεγκτής είναι επιφορτισμένος με την ευθύνη της εφαρμογής των υψηλών στόχων της Ελεγκτικής.

9.2 Ιστορική Αναδρομή

Μια ιστορική αναδρομή είναι σε θέση να δείξει ότι η αναγκαιότητά της ξεκινάει από πολύ παλιά. Από τα τέλη του μεσαίωνα στην Ιταλία μαζί με την αναγέννηση της λογιστικής συναντιούνται ίχνη σοβαρού ελέγχου. Την ίδια εποχή καθιερώνεται ο έλεγχος στο Αγγλικό Θησαυροφυλάκιο και εμφανίζεται πρώτη φορά ο όρος auditor (ελεγκτής). Αργότερα, τον 16ο αιώνα στην Αγγλία, οι έλεγχοι των δημοσίων εσόδων είναι συστηματικοί, όπως και των λογαριασμών των πλουσίων μοναστηριών και των φιλανθρωπικών οργανώσεων και διενεργούνται από δικαστές, βαρόνους και αξιωματούχους. Υπάρχουν επίσης αναφορές ότι οι ευγενείς γαιοκτήμονες χρησιμοποιούσαν τους ελέγχους στη διαχείριση των κτημάτων τους. Στη Σκωτία τα βιβλία της Διευθύνσεως των Οικονομικών ελέγχονταν από ελεγκτές. Στη Γαλλία του 17ο αιώνα συναντούμε μεθοδικούς και συστηματικούς ελέγχους. Τα δημόσια έσοδα ελέγχονται από ελεγκτή του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Τέλος στην Αγγλία, τον 19ο αιώνα, η σημειωθείσα βιομηχανική επανάσταση είχε σαν αποτέλεσμα την

οικονομική ανάπτυξη αλλά και τη δημιουργία κλίματος κερδοσκοπίας, που συντέλεσε στην ανάπτυξη του νεώτερου λογιστικού ελέγχου. Οι σύγχρονες εξελίξεις ανάγκασαν την Ελεγκτική να διευρυνθεί και να προσαρμοστεί στα νέα δεδομένα. Η ελεγκτική όπως διαμορφώθηκε μετά το 1950 στις ΗΠΑ έχει πολυσήμαντο χαρακτήρα και δεν περιορίζεται μόνο στον αριθμητικό έλεγχο.

9.3 Η Κριτική ικανότητα του Ελεγκτή

Δεν υπάρχει αμφιβολία πως η ανεξαρτησία του ελεγκτή αποτελεί την προϋπόθεση για ένα σωστό και αποτελεσματικό έλεγχο. Με τον όρο ανεξαρτησία του ορκωτού ελεγκτή-λογιστή εννοούμε την ικανότητα του να ενεργεί με ακεραιότητα και αντικειμενικότητα κατά την άσκηση των ελεγκτικών του καθηκόντων. Το στοιχείο αυτό αποτελεί εγγύηση για τη διενέργεια αντικειμενικού ελέγχου, ώστε το έργο των εξωτερικών ελεγκτών να αποκτά αξιοπιστία και τα πορίσματα του ελέγχου να είναι ευρύτερα χρήσιμα. Ο De Angelo²⁴ (1981) ορίζει τον έλεγχο ως την κοινή πιθανότητα ο ελεγκτής, αφενός να ανακαλύψει και αφετέρου να αναφέρει μια παραβίαση στο λογιστικό σύστημα του πελάτη. Η ανακάλυψη της παράβασης της εταιρίας απαιτεί ποιότητα όσον αφορά τις γνώσεις και την ικανότητα του ελεγκτή, ενώ η αναφορά της εξαρτάται από τα κίνητρα του ελεγκτή να την αποκαλύψει.

---

²⁴ De Angelo, L. 1986. Accounting numbers as market valuation substitutes: A study of management buyouts of public shareholders. *The Accounting Review*, 61: 400-420

Οι R.K. Mautz and Hussein A. Sharaf²⁵ (1961)²⁵, επιχειρούν να καθιερώσουν την έννοια του καθήκοντος του ανεξάρτητου ελεγκτή με τη βάση της ευθύνης του μέσα στα όρια άσκησης του επαγγέλματός του. Η θεώρησή τους βασίζεται στην υπόθεση ότι στην πραγματικότητα υπάρχουν συνετοί επαγγελματίες με γνώσεις και δεξιότητες. Αναφέρουν ότι οι ανεξάρτητοι ελεγκτές οφείλουν να δέχονται την ευθύνη από την ανακάλυψη μιας παρατυπίας, όπως ορίζει το καθήκον του ελέγχου. Ένας συνετός επαγγελματίας αναμένεται να αξιολογήσει το περιβάλλον της επιχείρησης ως προς τις συναλλαγές της, τους εργαζόμενούς της, τα περιουσιακά της στοιχεία και αν αυτή εκτίθεται σε κίνδυνο να δώσει ειδικές οδηγίες. Ένας συνετός ελεγκτής όταν εξακριβώσει ασυνήθιστες καταστάσεις και περιστάσεις θα πρέπει να τις λάβει υπόψη του προκειμένου να προγραμματίσει και να διεκπεραιώσει τον έλεγχό του. Υπάρχουν περιπτώσεις όπου ασυνείδητη πίεση προερχόμενη από καταστάσεις εξωτερικές μπορεί να επηρεάσει την κρίση του πιο ειλικρινή διαχειριστή ή και λογιστή. Ένας συνετός ελεγκτής πρέπει να έχει οικειότητα με τέτοιες καταστάσεις και να πραγματοποιεί εκτεταμένες διαδικασίες προκειμένου να μετρήσει τον κίνδυνο και να προβεί στις κατάλληλες δράσεις.

Συνεχίζοντας αναφορικά με τις δραστηριότητες ενός συνετού ελεγκτή σημειώνουμε ότι αυτός θα έπαιρνε όλα τα αναγκαία μέτρα ώστε να ξεπερνούσε κάθε πιθανή αμφίβολη εντύπωση. Τέλος, ένας συνετός ελεγκτής θα αναγνώριζε την αναγκαιότητα της επανεξέτασης των μεθόδων των συνεργατών/βοηθών του αναθεωρώντας αν χρειαζόταν τις πρακτικές τους.

---

²⁵ R.K. Mautz and Hussein A. Sharaf (1961), The philosophy of auditing, Εκδόσεις American Accounting Association

9.4 Εκτίμηση των κινδύνων από τους Ελεγκτές (Risk Assessment)

Οι ελεγκτικές εταιρίες έχουν ευθύνη απέναντι στους πελάτες και σε τρίτους για πράξεις τους ή για παραλείψεις τους. Είναι δικαίωμα του πελάτη να αποδείξει, αν επιθυμεί, ότι οι ελεγκτές του έπραξαν με αμέλεια τα καθήκοντά τους. Η αμέλεια απορρέει όταν ο ελεγκτής αποτυγχάνει να συμμορφωθεί με τα πρότυπα που ο νόμος απαιτεί για την εκτέλεση της εργασίας του. Η αποτυχία να εκτελέσει επιμελώς τα καθήκοντα του ονομάζεται συνηθισμένη αμέλεια και σε καμιά περίπτωση δεν πρέπει να συνδέεται με την με την βαριά αμέλεια ή με την απάτη. Η συνηθισμένη αμέλεια είναι ακούσια.

Από την άλλη, η βαριά αμέλεια είναι μια απερίσκεπτη πράξη που οδηγεί σε απομάκρυνση από τα πρότυπα που ορίζουν οι ελεγκτικοί κανόνες. Τέλος απάτη είναι η σκόπιμη ανακρίβεια ή η αποσιώπηση ενός γεγονότος. Οι ελεγκτές είναι υπόλογοι στον πελάτη και για συνηθισμένη αμέλεια. Για παράδειγμα λαμβάνουμε μια εταιρία που ελέγχεται και λόγω του αδύναμου εσωτερικού της ελέγχου αντιμετωπίζει πρόβλημα υπεξαίρεσης. Ο πελάτης-εταιρία μηνύει τον ελεγκτή της για την αδυναμία του τελευταίου να ανακαλύψει την υπεξαίρεση. Αν το δικαστήριο κρίνει ότι η αμέλεια έπρεπε να αποδοθεί στην εταιρία, λόγω των φτωχών πρακτικών μάλιστα της, η αποζημίωσή της θα είναι περιορισμένη. Οι ελεγκτικές εταιρίες έχουν επίσης μια σχέση εμπιστευτικού χαρακτήρα με τον πελάτη. Κατά τη διάρκεια του ελέγχου ο ελεγκτής αποκομίζει ένα πλήθος εμπιστευτικών πληροφοριών για την εταιρία. Αν κάποια από αυτές τις πληροφορίες αποκαλυφθεί σε τρίτους από τον ελεγκτή παραβιάζεται η εμπιστευτική αυτή σχέση. Σε αυτή την περίπτωση είναι υπεύθυνος ο ελεγκτής για όποιες βλάβες απορρέουν από την αποκάλυψη.

Πριν από την οποιαδήποτε έκφραση γνώμης για τις οικονομικές καταστάσεις, ο ελεγκτής θέλει να μειώσει το επίπεδο του κινδύνου πραγματοποιώντας τις ελεγκτικές εργασίες του μέχρι το βαθμό που θα νιώσει πως οι καταστάσεις δεν έχουν παραποιηθεί ουσιωδώς. Οι ελεγκτικές εταιρίες χρησιμοποιούν μεθόδους για να ελαχιστοποιήσουν το κόστος από λανθασμένες επιλογές πελατών ή από τα δικά τους λάθη. Ο υπολογισμός του κινδύνου από την πλευρά των ελεγκτών είναι μια διαδικασία μέσα από την οποία αναγνωρίζεται και αναλύεται ο κίνδυνος. Τα συστατικά του ελεγκτικού κινδύνου αναλύονται ακολούθως:

- **Ενυπάρχον Κίνδυνος.** Είναι ο κίνδυνος που ελλοχεύει όταν υπάρχουν ευαίσθητα περιουσιακά στοιχεία της εταιρίας διαθέσιμα σε τρίτους ή πολύπλοκες διαδικασίες στην λειτουργία της επιχείρησης και δεν τις προστατεύει επαρκώς ο εσωτερικός έλεγχος.
- **Κίνδυνος Ελέγχου.** Είναι ο κίνδυνος που υπάρχει όταν ουσιώδεις παρατυπίες λαμβάνουν μέρος και ο εσωτερικός έλεγχος δεν τις διαπιστώνει εγκαίρως.
- **Κίνδυνος Εντοπισμού.** Είναι ο κίνδυνος που υπάρχει όταν στην διαδικασία του ελέγχου από τον ανεξάρτητο ελεγκτή δεν διαπιστωθεί ουσιώδης παραποίηση αλλά ωστόσο η παραποίηση έχει πραγματοποιηθεί.

Ο ελεγκτικός κίνδυνος είναι ένας συνδυασμός των προαναφερθέντων κινδύνων. Ο ελεγκτής δεν μπορεί να αλλάξει τον ενυπάρχον κίνδυνο. Για να πραγματοποιήσει τον έλεγχο πρέπει να μειώσει τις επιδράσεις των δύο άλλων τύπων κινδύνου. Ο ελεγκτής μπορεί να συλλέξει στοιχεία που να περιέχουν πληροφορίες για την κατανόηση του περιβάλλοντος της εταιρίας, το λογιστικό της σύστημα και το σύστημα εσωτερικού ελέγχου. Στη συνέχεια με την επεξεργασία τους θα ελέγξει την αποδοτικότητά τους. Αν τα στοιχεία αποδεικνύουν ότι ο εσωτερικός έλεγχος είναι αποτελεσματικός τότε ο ελεγκτής συναντά ένα μικρότερο επίπεδο

κινδύνου ελέγχου. Σε αντίθεση, αν τα στοιχεία παραθέτουν προβλήματα στον έλεγχο τότε ο κίνδυνος ελέγχου είναι υψηλός. Ο ελεγκτής μπορεί να μειώσει τον κίνδυνο εντοπισμού με την διενέργεια αποτελεσματικών ελέγχων στους λογαριασμούς και στις υπόλοιπες λογιστικές διαδικασίες.

Η αξιολόγηση του κινδύνου γίνεται με μεθόδους αξιολόγησης των χαρακτηριστικών της επιχείρησης και της διαχείρισής της. Αυτά τα χαρακτηριστικά ονομάζονται παράγοντες κινδύνου ή κόκκινες σημαίες και αποτελούν δείκτες που φανερώνουν μια προδιάθεση για παραπποιημένο υλικό. Χωρίζονται σε:

• Χαρακτηριστικά διοίκησης

1. Διοίκηση όπου οι λειτουργικές και οικονομικές αποφάσεις λαμβάνονται από ένα μόνο κυρίαρχο πρόσωπο.
2. Η συμπεριφορά της διοίκησης φαίνεται να είναι επιθετική απέναντι στον έλεγχο.
3. Αμοιβές της διοίκησης που χαρακτηρίζονται υψηλές, ιδιαίτερα για τα ανώτερα στελέχη του λογιστικού τμήματος.
4. Η Διοίκηση δίνει αδικαιολόγητη έμφαση στην κάλυψη των προβλεπομένων κερδών.
5. Η υπόληψη της διοίκησης μέσα στο περιβάλλον εργασίας είναι φτωχή.

• Χαρακτηριστικά λειτουργίας

1. Η κερδοφορία της οντότητας σε σχέση με τον κλάδο της είναι αδικαιολόγητα ασυνεπής.
2. Η ευαισθησία των λειτουργικών αποτελεσμάτων σε οικονομικούς παράγοντες (πληθωρισμός, επιτόκια, ανεργία) είναι υψηλή.
3. Η οργάνωση είναι αποκεντρωμένη, χωρίς επαρκή παρακολούθηση.
4. Εσωτερικά ή εξωτερικά θέματα που εγείρουν σημαντικές αμφιβολίες για την ικανότητα της οντότητας να συνεχίσει τη δράση της.

• Χαρακτηριστικά εμπλοκής

1. Σημαντικά και πολύπλοκα θέματα λογιστικής φύσης είναι στο προσκήνιο.
2. Σημαντικά, ασυνήθιστα και σχετικώς συνδεδεμένα μεταξύ τους γεγονότα συναλλαγών λαμβάνουν μέρος.
3. Συναλλαγές με συνδεδεμένα μέρη που δεν είναι σύμφωνα με τη συνήθη πορεία της επιχείρησης.
4. Προηγούμενη άσχημη έκβαση του ελέγχου λόγω ουσιωδών παραποιήσεων των οικονομικών καταστάσεων.
5. Η απόκτηση νέου πελάτη χωρίς προηγούμενο ιστορικό ελέγχου ή επαρκείς πληροφορίες από τον ελεγκτή-προκάτοχό του.

Σύμφωνα με τους Douglas R. Carmichael, John J. Willingham, Carol A. Schaller²⁶, (1996), υπάρχουν πολλές περιπτώσεις όπου ελεγκτικές εταιρίες έχουν καταδικαστεί για εγκλήματα. Αυτές οι καταδίκες αφορούν περιπτώσεις που έχουν έρθει ως αποτέλεσμα πράξεων οι οποίες δεν έχουν καμία σχέση με την ουσία του ανεξάρτητου ελέγχου. Παραδείγματα ελεγκτικών εταιριών, οι οποίες πιστοποιούσαν ψεύτικες δηλώσεις για επιστροφές φόρου σε πελάτες τους, υπάρχουν και έχουν κριθεί ένοχες. Ωστόσο οι ελεγκτικές εταιρίες αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο να τους καταλογιστεί εγκληματική πράξη, όταν δεν φαίνεται να έχουν επωφεληθεί, σύμφωνα με ισχυρισμούς αυτών που παρανόμησαν. Ωστόσο, πολλοί ελεγκτές έχουν καταδικαστεί για ηθελημένη ανεπιφύλακτη έκφραση γνώμης σε οικονομικές καταστάσεις που γνώριζαν ή όφειλαν να γνωρίζουν, οι οποίες ήταν ψευδής από ουσιώδη άποψη. Η αποτυχία της συμμόρφωσης με τα επαγγελματικά πρότυπα ήταν ένα μέρος της ανεπάρκειας του συστήματος ελέγχου.

---

²⁶ Douglas R. Carmichael (1996), John J. Willingham, Carol A. Schaller, Auditing Concepts and Methods, Εκδόσεις The McGraw-Hill Companies

9.5 Τα Αναδιατυπωμένα ή Αναθεωρημένα Ελεγκτικά Πρότυπα της I.F.A.C

Τον Κώδικα δεοντολογίας της I.F.A.C. έχει επεξεργαστεί η Επιτροπή Δεοντολογίας (Ethics Committee) της ομοσπονδίας. Η I.F.A.C. έχει από καιρό αναγνωρίσει την ανάγκη ενός παγκοσμίου εναρμονισμένου πλαισίου προκειμένου να ακολουθηθούν διαδικασίες που υποστηρίζουν την υψηλή ποιότητα προτύπων και πρακτικών. Μεταξύ 2006 και 2009, το IAASB αναθεώρησε και αποσαφήνισε πλήρως τα διεθνή λογιστικά πρότυπα στο πλαίσιο του «σχεδίου σαφήνειας» (Clarity Project).

Ο Κώδικας της Διεθνούς Ομοσπονδίας Λογιστών θεσπίζει τις θεμελιώδεις αρχές της επαγγελματικής δεοντολογίας, οι οποίες περιλαμβάνουν:

(α) Ακεραιότητα.

Ο επαγγελματίας λογιστής οφείλει να είναι έντιμος και δίκαιος στην παροχή των επαγγελματικών υπηρεσιών και γενικότερα στις επαγγελματικές του σχέσεις.

(β) Αντικειμενικότητα.

Ο επαγγελματίας λογιστής οφείλει να μην επιτρέπει προκατάληψη ή μεροληψία, σύγκρουση συμφερόντων ή επιρροή από άλλους, να επηρεάζουν την αντικειμενικότητα της κρίσης του.

(γ) Επαγγελματική ικανότητα και δέουσα προσοχή.

Ο επαγγελματίας λογιστής οφείλει να προσφέρει τις υπηρεσίες του με την απαιτούμενη ικανότητα, φροντίδα και επιμέλεια και οφείλει να συντηρεί τις γνώσεις του και τις δεξιότητες του στο επίπεδο που απαιτείται ώστε ο πελάτης του να λαμβάνει άριστης ποιότητας υπηρεσίες.

(δ) Εχεμύθεια.

Ο επαγγελματίας λογιστής οφείλει να τηρεί εχεμύθεια σχετικά με πληροφορίες που λαμβάνει γνώση κατά την διάρκεια της εκτέλεσης της

εργασίας του και δεν πρέπει να αποκαλύπτει τις πληροφορίες αυτές, εκτός εάν είναι νομικό ή επαγγελματικό του δικαίωμα ή υποχρέωση να το κάνει. Ομοίως ο επαγγελματίας λογιστής οφείλει να μη χρησιμοποιεί τις γνώσεις που απέκτησε λόγω της επαγγελματικής του σχέσης για ίδιον όφελος ή για όφελος τρίτων προσώπων.

(ε) Επαγγελματική συμπεριφορά.

Ο επαγγελματίας λογιστής οφείλει να ενεργεί με τρόπο αρμόζοντα στην καλή φήμη και την κοινωνική θέση του επαγγέλματος και να αποφεύγει κάθε συμπεριφορά η οποία θα μπορούσε να δυσφημήσει το επάγγελμα.

Έρευνα των Connie L. Becker, Mark L. Defond, , James Jiambalvo, K.R. Subramanya δείχνουν ότι οι ελεγκτές είναι πιο πιθανό να προβάλουν αντιρρήσεις για τις επιλογές της διοίκησης όταν τα κέρδη αυξάνονται μετά από χειραγώγηση καθώς επίσης ότι οι ελεγκτές είναι πιο πιθανό να εναχθούν όταν συνδέονται με οικονομικές καταστάσεις που διογκώνουν τα κέρδη (σε σύγκριση με υποτίμηση των κερδών). Το αποτέλεσμα αυτό δείχνει επίσης ότι χαμηλότερη ποιότητα του ελέγχου συνδέεται θετικά με μεγαλύτερη “ευελιξία” στη λογιστική απεικόνιση.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η παρούσα εργασία έχει ως αντικείμενο την επίδραση της Δημιουργικής Λογιστικής στις οικονομικές καταστάσεις των εταιριών και την περιγραφή των εργαλείων που χρησιμοποιούν οι διοικήσεις για τη χειραγώγηση των καταστάσεων. Επίσης έγινε προσπάθεια να καταγραφούν τα κίνητρα που οδηγούν τους διαχειριστές σε πλασματική

αύξηση ή μείωση των αποτελεσμάτων. Τα μεγάλα εταιρικά σκάνδαλα έχουν επισημάνει τη σπουδαιότητα του φαινομένου της διαχείρισης καθώς έχουν προκαλέσει την αναστάτωση του επενδυτικού κοινού. Στα πλαίσια της προσπάθειας να κατανοηθεί ο μηχανισμός της Λογιστικής που επιτρέπει να κατευθύνονται οι οικονομικές εξελίξεις σύμφωνα με τη διακριτική ευχέρεια της εκάστοτε διοίκησης πραγματοποιήθηκαν πολλές έρευνες ακαδημαϊκών. Οι περισσότερες συγκλίνουν στην άποψη πως η διαχείριση των αποτελεσμάτων λαμβάνει μέρος όταν οι εταιρίες βρίσκονται σε δύσκολη οικονομική κατάσταση. Επίσης έχουν συναινέσει ότι υπάρχει θετική συσχέτιση μεταξύ αυξημένων κερδών και εκτεταμένης διαχείρισης. Όσο μεγαλύτερα και πέρα από αυτό που θεωρείται κανονικό για τον κλάδο είναι τα κέρδη τόσο μεγαλύτερη είναι πιθανότητα να έχουν παραποιηθεί.

Τέλος προστέθηκε το παράδειγμα της Enron, μιας εταιρίας που πτώχευσε με δραματικές συνέπειες για τους επενδυτές, πιστωτές και εργαζόμενους, για να τονιστεί η αδυναμία των ελεγκτών να εντοπίσουν τις ουσιώδεις παραποιήσεις αλλά και την έλλειψη ηθικής από την πλευρά της διοίκησης. Η παρούσα πτυχιακή εργασία συνεισφέρει στην ανάδειξη ευαίσθητων περιοχών, στα πλαίσια της λειτουργίας μιας επιχείρησης, οι οποίες μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενα μεθόδευσης από τη διοίκηση και κατά συνέπεια να μειώσουν την ποιότητα των χρηματοοικονομικών καταστάσεων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

- Γκίκας, Δ. «Η Ανάλυση και οι Χρήσεις των Λογιστικών Καταστάσεων», εκδόσεις Μπένου (1997).
- Γρηγοράκος, Θ. «Ανάλυση-Ερμηνεία του ΕΓΛΣ», εκδόσεις Σάκκουλα, 11η έκδοση, Νοέμβριος (2005).

- Ζοπουνίδης, Κ. και Χ. Γαγάνης. «Λογιστικά εγκλήματα και μέθοδοι ανίχνευσης», Η Ναυτεμπορική, 06.10.2004.
- Ζοπουνίδης, Κ. Σπαθής, Χ. Δούμπος, Μ., «Οι λαθροχειρίες των ισολογισμών και οι αδυναμίες των ελεγκτών», Οικονομικός Ταχυδρόμος, 38, 21.09.2002.
- Κάντζος, Κ. «Ανάλυση Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων», εκδόσεις Interbooks (2001).
- Φίλιος, Β. «Δημιουργική Λογιστική», Σύγχρονη Εκδοτική, Αθήνα (2003).
- Γαγάνης Χρυσοβαλάντης – Ζοπουνίδης Κώστας «Αναγνώριση Παραποιημένων Λογιστικών Καταστάσεων», εκδόσεις Κλειδάριθμος, Αθήνα (2009).
- Καζαντζής Χρήστος (2006), «Ελεγκτική και εσωτερικός έλεγχος», Εκδόσεις Business Plus A.E.
- Καραμάνης Κωνσταντίνος (2008), «Σύγχρονη ελεγκτική: θεωρία και πρακτική σύμφωνα με τα διεθνή ελεγκτικά πρότυπα », εκδόσεις Ο.Π.Α.

ΞΕΝΗ

- Oxelheim, L. (2006), Corporate and Institutional Transparency for Economic Growth in Europe, Amsterdam, NL: Elsevier.
- Riahi-Belkaoui, A. (2003), Accounting – By Principle or Design?, Westport, Connecticut: Praeger.
- Schilit, H. (2002), Financial Shenanigans: How to detect accounting gimmicks & fraud in financial Reports, New York: McGraw-Hill.
- Grant Thornton, (1990), Audit Manual, London: Longman.

- Ignacio de la Torre (2009), *Creative Accounting Exposed*, London, Palgrave Macmillan.
- Smith T (1996), *Accounting for growth*, Random House UK Limited
- Veron Nicolas, Mathew Autret, Alfred Galichon, *Smoke & Mirrors*, INC.(2006), *Accounting for Capitalism*, Cornell University Press, Ithaca and London.
- De Angelo, L. 1986. Accounting numbers as market valuation substitutes: A study of management buyouts of public shareholders. *The Accounting Review*, 61: 400-420.
- Douglas R. Carmichael (1996), John J. Willingham, Carol A. Schaller, *Auditing Concepts and Methods*, Εκδόσεις The McGraw-Hill Companies.
- Ken Langdon and Alan Bonham (2006), *Understanding Account*, Capstone Publishing Ltd.
- R.K. Mautz and Hussein A. Sharaf (1961), *The philosophy of auditing*, Εκδόσεις American Accounting Association.
- Spathis, C. 2002. Detecting false financial statements using published data: some evidence from Greece. *Managerial Auditing Journal*, 17: 179-191.
- Spathis, C., Doumpos, M. & Zopounidis, C. (2003), 'Using client performance measures to indentify pre-engagement factors associated with qualified audit reports in Greece', *The International Journal of Accounting*, Vol. 38, pp.267-284.

ΑΡΘΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

- Γκίνογλου Δ., Ταχυνάκης Π. Μωϋσή Σ. & Γκίνογλου Εμ. (2008), «Λογιστική Παρακολούθηση της Αναπροσαρμογής της Αξίας των

Πάγιων Περιουσιακών Στοιχείων: Η περίπτωση των Ελληνικών Επιχειρήσεων».

- Πατατούκας Κ. και Παπάκη Ν.(2011), «Η ωραιοποίηση των ισολογισμών βλάπτει σοβαρά», Κέρδος Online.
- Σπαθής Χ. (2002), «Εμπειρική διερεύνηση της παραποίησης οικονομικών καταστάσεων», Λογιστής, τεύχος 570, Σεπτέμβριος 2002, σελ. 1286-1294.

ΞΕΝΗ

- Amat, O., Blake J. and Dowds J. (1999): “The ethics of creative accounting”, Economics Working Paper 349, Department of Economics and Business, University Pompeu Fabra.
- Amat, O., Blake J. and Oliveras E (1999), “The struggle against creative accounting: ‘true and far view’ part of the problem or part of the solution?” UPF Economics Working Paper 363, Department of Economics and Business, University Pompeu Fabra.
- Baralexis Spyros (2004), “Creative accounting in small advancing countries: The Greek case”, Managerial Auditing Journal, Vol.19, No.3, pp.440-461.
- DeFond, M.L., Jiambalvo, J. (1994), “Debt covenant violation and manipulation of accruals”, Journal of Accounting and Economics, Vol.17, No.1-2, pp.145-176.
- Dooley, D.V. (2002), “Financial Fraud: Accounting Theory and Practice”, Fordham Journal of Corporate & Financial Law, Vol.8 (Symposium), pp.53-88.
- Kranacher, M.J. (2006), “Financial Statement Complexity: A Breeding Ground for Fraud”, The CPA Journal, Sep2006, Vol.76, No.9, pp.80.

- Rees, L., Gilla, S., Gore, R. (1996) “An investigation of asset write-downs and concurrent abnormal accruals”, Journal of Accounting Research, Vol.34 (Suppl.), pp.157-169.
- Rezaee Z. (2005), “Causes, consequences and deterrence of financial statement fraud”, Critical Perspectives on Accounting, Vol.16, No.3, pp.277-298.
- Rutledge, R. (1995), “Does management engage in the manipulation of the earnings? The case of SFAS 52”, Journal of International Accounting Auditing and Taxation, Vol.4, No.1, pp.69-86.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- www.wikipedia.org
- http://en.wikipedia.org/wiki/Hollywood_accounting
- [http://en.wikipedia.org/wiki/Big_Four_\(audit_firms\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Big_Four_(audit_firms))
- www.FocusInvestor.com
- www.in.gr
- www.soel.gr
- www.kathimerini.gr
- www.naftemporiki.gr

